

Marija Ajša Peuc

OTETO ZABORAVU

OTETO ZABORAVU

Marija Ajša Peuc

GLAS PROTIV ZABORAVA

Autorica Marija Ajša Peuc na jedinstven monografski način, pomalo pjesnički, pristupila je temi koja je sve aktualnija u suvremenom hrvatskom i europskom antifašističkom okruženju, nastojeći pronaći i svoju odgovornost za očuvanje i obranu povijesnih istina i neprolaznih vrijednosti antifašizma.

Opisujući rad jedne antifašističke udrugeautorica se uhvatila hrabro u referiranje o fašizmu i antifašizmu, o Narodnooslobodilačkoj borbi na velikogoričkom području, o vrijednostima antifašizma u povijesnom kontekstu, o zanemarivanju spomeničke memorije, zalažući se zapravo za mir i demokraciju, zaštitu i poštivanje ljudskih prava, za antifašizam kao civilizacijski doseg.

Kroz specifične monografske zapise autorica je sačuvala duh jedinstvene antifašističke velikogoričke generacije koja je rasla i stasala zajedno s velikogoričnim područjem.

Autorica sugestivno u svojim tekstovima naglašava da je životno važno sjećati se i ne zaboraviti, jer oni koji ne poznaju svoju prošlost ne mogu graditi ni budućnost. Poznavanje prošlosti čvrsti je temelj budućnosti.

Kroz sadržaj knjige čitatelj će se suočiti s činjenicom da se već trideset godina najprije kroz politiku, a potom kroz medije, kroz publicistiku, kroz obrazovni sustav, sustavno šire bilo laži, bilo dezinformacije i poluinformacije o prošlosti. Knjiga je to koja nas ne potsjeća samo na epopeju Narodno-oslobodilačke borbe, na obnovu uspomene na borce koji su nam pod zastavom pobjede donijeli slobodu, nego prije svega i iznad svega nuka nas da dignemo glas protiv zaborava u koji neki uporno i dosljedno pokušavaju gurnuti našu istinsku prošlost.

Nakladnik
Savez antifašističkih boraca i antifašista RH

Za nakladnika
Franjo Habulin

Urednik
mr. sc. Miroslav Kirinčić

Lektura
Miroslav Kirinčić, Marin Korman

Tiskar
Tiskara Vjesnik

Naklada
300 primjeraka

Knjiga je izdana uz potporu
Hrvatskoga sabora

ISBN 978-953-7587-74-1

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu
Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001120432

MARIJA AJŠA PEUC

OTETO ZABORAVU

UVOD

Udruga antifašističkih boraca i antifašista Velike Gorice i općina Kravarsko, Orle i Pokupsko postoji od svibnja 1999. godine, a upisana je u Registar Ravnateljstva za državnu upravu i lokalnu samoupravu 6. rujna iste godine. Osnovni ciljevi Udruge odnose se na zalaganje za mir, demokraciju, zaštitu i poštivanje ljudskih prava i sloboda, brigu o sudionicima NOR-a, brigu o spomeničkoj baštini NOR-a, na njegovanje vrijednosti antifašizma u povijesnom kontekstu i druge humanitarne aktivnoosti.

U tom razdoblju od 1999.g. do 2019.g. su članovi i Udruga nailazili na dosta teškoća, ali i podršku od strane nečlanova, tijela lokalne uprave i nekih političkih stranaka, uz suradnju s ostalim antifašističkim udrugama na širem teritorijalnom nivou (Županijska zajednica UABA I Savez antifašističkih boraca i antifašista RH). Nažalost, ta je podrška uglavnom nedovoljna za sve potrebe, osobito one koje se tiču materijalnih ulaganja u obnovu spomenika NOB-a, izdavaštva s tom tematikom, te obilježavanja značajnih datuma vezanih za 2. svjetski rat u ovim krajevima, počevši od proslave državnog praznika Dana antifašizma 22.6.

Udruga je u svom radu jedna od rijetkih koje su aktivno radile na čuvanju uspomene na sinove i kćeri Turopolja, Posavine i Vukomeričkih bregova, palih kao žrtve fašista u borbi ili kao civilne žrtve. Njih je ne mali broj, nažalost. Samo na preostalim memorijalnim pločama i spomenicima iz NOB-a na tom području zapisano je oko tisuću imena, uz veliki broj bezimenih boraca i civila u zajedničkim grobnicama. I baš zato jer se radi o velikom broju poginulih i ubijenih naših predaka, naših nekadašnjih susjeda, rođaka, sumještana čija su imena zapisana na spomen pločama i kosti posute po cijeloj ovoj regiji, misija je Udruge podržavati trajno prisjećanje i komemoriranje tih žrtava. Valja istaknuti da je Udruga antifašističkih boraca i antifašista nestramačka i nepolitička udruga, koja se temelji na volonterskom radu pretežito starije populacije. Članovi Udruge rade prema pravilima i programu Udruge, te se zbog

---

činjenice da se ista održala 20 i više godina doima da smo društveno prihvatljivi i korisni, iako nedovoljno priznati.

Sadržaj ove knjige nastoji prikazati rad samo jedne od brojnih udruga antifašista u Hrvatskoj, u dokumentarno-esejističkoj formi, ali stilom bliskom zainteresiranom čitatelju, osobito mlađem.

Prvi dio sadržaja knjige, koji se odnosi na povijest NOB-a temelji se na provjerenim izvorima: izjavama još živih sudionika NOB-a ili njihovih objavljenih knjiga, memoara, monografija i povjesnim knjigama.

Drugi dio knjige odnosi se spomenike žrtvama fašizma, zaštitu i stanje i zalaganju Udruge da se spomenici NOB-a sačuvaju, a ne prepuste zaboravu i propadanju. Problemi što se odnose na spomeničku građu suviše su politizirani, umjesto da se radi na njegovanju povijesnih istina i kulture sjećanja na sve žrtve s tla Hrvatske, ne samo neke.

Treći dio knjige odnosi se na kronološki popis nekih od značajnijih aktivnosti Udruge. Također su zapisane kratke biografije nekolicine članova, ujedno zaslužnih za izgradnju zajedničkih vrijednosti toga doba za bivšu Općinu/kotar Velika Gorica, ali i šire. Oni su bili tajnici, direktori, radnici, poljoprivrednici, a njihovi životopisi izneseni u knjizi u najkraćim crtama, nose trag dosljedne borbe čiji su temelji zadani u NOB ili i ranije u otporu prema svim tlačiteljima i fašističkim teroristima.

U knjizi se opisuje rad jedne antifašističke udruge, poput mnogih u Hrvatskoj i njenom trudu da se sačuva istina, poštivanje žrtava, zahvalnost za njihove ratne i poslijeratne rezultate u izgradnji domovine. Smatramo da je isti taj period – socijalističkog entuzijazma i izgradnje-zanemaren i nedovoljno poznat mlađim generacijama u našoj Republici u svom pozitivnom dijelu koji bi trebao biti primjer mladima koji iz današnje javnosti vidi samo negativnosti. Zato svima koji se odluče na čitanje ove knjige želimo da nađu odgovore na pitanja koja su htjeli oduvijek postaviti, a nisu imali gdje ni kome.

Na kraju zahvaljujem svima koji su svojim sjećanjima, poput Vida Vlahovića i drugih s kojima sam razgovarala o događajima u NOB-u u našem kraju i osobito članovima Udruge koji su poduprli jednoglasno ovaj projekt.

Također zahvaljujem Savezu antifašista Republike Hrvatske na podršci i konkretnoj pomoći oko izdavanja ove monografije.

I POGLAVLJE

ANTIFAŠIZAM U RATU I MIRU

Pojava fašizma i antifašizma U 20. STOLJEĆU

Prošlo je stoljeće zapamćeno kao najkrvavije u povijesti čovječanstva. Objasnjenje treba tražiti u više pojava: prvi put se otvoreno organizira fašizam, zatim brutalnim reakcijama zapadnog kapitalističkog svijeta na Oktobarsku revoluciju i nizu neriješenih pitanja nakon ratova u 19. stoljeću oko podijele plijena.

Početak fašizma prvi se put bilježi pod vodstvom italijanskog diktatora Benita Mussolinija, osnivača pokreta nazvanog prema riječi fascio, što znači zajedništvo. Taj pokret još u vrijeme 1. svjetskog rata predvođen B.Mussolinijem Duceom preuzima vlast, uz nametanje vlasti svoje Nacionalne fašističke stranke, uz fizičko i psihičko maltretiranje svojih građana. Od 1925. do svoje smrti 1945. Duce je bio podržavatelj ideologije fašizma u kojoj se lako naziru agresivnost, ratne prijetnje, povezanost s nacizmom i sve ostale karakteristike fašizma u Italiji. Već ranih dvadesetih talijanski se fašisti ubacuju u tvornice radi gušenja radničkih prosvjeda a od 1925. desničari se okupljaju oko poznatih simbola fašista-podignute desnice, oko mitova o nadmoćnosti svoje države pod vodstvom Ducea, itd.

Potom dolazi na vlast drugi krvavi diktator: Adolf Hitler, sa svojim nacional-socijalističkim programom i također suludim projektom osvajanja praktički cijelog svijeta temeljenim na dobro poznatim tezama o rasnoj nadmoćnosti Germana i židovskoj krivnji. Put A.Hitlera prema vlasti bio je dobrom dijelom temeljen na uzusima stranačke demokracije,

---

---

da bi se ubrzo vidjela zločudnost nacionalsocijalizma, tj. nacizma, u progonima komunista, Židova, te svih nenjemačkih naroda, itd.

Zajedništvo nacista i fašista potvrđeno je Trojnim paktom 27. travnja 1940. kada su već pripreme za rat krenule punom parom, počev od 1. rujna 1939. i upada njemačke soldateske u Poljsku, zajedno sa Sovjetskim savezom kojeg će Hitler, usprkos mirovnom sporazumu, napasti 22. lipnja 1941. Iste te godine jedna za drugom padaju evropske države, pa čak i velesila Francuska, a Hitler provodi svoj plan o Blitzkriegu, a potom slijedi i Drang nach Osten. U okupiranim se državama instaliraju marionetske vlasti i režimi. Tako se u Hrvatskoj instalira tzv. NDH s Pavelićem na kormilu, kojeg su talijanski fašisti godinama pripremali za preuzimanje vlasti. Na Balkanu se odigravala drama komadanja stare kraljevine Jugoslavije a Hitler je dijelove Jugoslavije velikodušno darovao svojim saveznicima: Mađarskoj, Bugarskoj i Italiji. Državu koja je bila i inače oslabljena, nakon niza događaja prije toga u kojima su se zbog nacionalnog ugnjetavanja suprotstavljeni žitelji, nije imao tko braniti.

ODGOVOR KPH/ KPJ NA FAŠISTIČKU AGRESIJU I OKUPACIJU JUGOSLAVIJE

Jedini tko se pripremao za otpor okupatoru su Tito i KPJ, bez ikakve potpore domaćih stranaka, primjerice frankovaca i HSS, te četničkog pokreta D. Mihajlovića koji seu početku lažno deklarirao kao antifašistički. Odmah nakon kratkog aprilskog rata, CK KPJ je objavila ratni proglaš i pozvala sve narode Jugoslavije na zajednički otpor prema nacistima. Dana 22. lipnja 1941. u šumi Brezovica kod Siska sastala se prva naoružana skupina ljudi, uglavnom iz Siska i Banije. Potom se postupno razvijao otpor partizana prema fašistima tijekom slijedećih 4 godine kravavog ratovanja.

Tijekom 1943. godine vođene su teške borbe s ogromnim ljudskim gubicima. Spomenimo samo proljeće i ljeto 1943. kad se na Neretvi i Sutjesci nastojalo slomiti partizanske jedinice i uhvatiti vođu borbe J. B. Tita.

Valja istaknuti da su na Teheranskoj konferenciji krajem 1943. g. NOVJ i vrhovni zapovijednik J B Tito priznati kao dio savezničke koalicije na čelu sa SAD, Engleskom i Rusijom. Nakon kapitulacije Italije u jesen te godine u hrvatskim se krajevima "lakše disalo".

Uz uspjehe u ratu stalno se širila mreža civilnih tijela na terenu kroz osnivanja seoskih ili gradskih odbora (o čemu postoji iscrpna i dokumentirana knjiga Mije Kos Zorka), ali i konstituirala vlast narodnih predstavnika u svakoj republici. U temeljima te vlasti je antifašistički i obrambeni karakter borbe za oslobođenje od okupacije i koncepti budućeg ustroja funkcioniranja vladavine u ime naroda. Održana su 2 zasjedanja AVNOJ-a, dok su u Hrvatskoj održana 3 zasjedanja ZAVNOH-a. Na posljednjem, trećem u Topuskom, 9. svibnja 1944. u zaključima je istaknuto da je smisao zajedničke borbe naroda Jugoslavije "nacionalna ravnopravnost svih naroda". Temeljem tog stava Hrvatskoj je osigurana "puna suverenost, ujedinjenje svih hrvatskih krajeva i oživotvorenje hrvatske državnosti".

Osnovna polazišta za ravnopravnost i djelomičnu suverenost u budućoj federaciji definirali su Zaključci Predsjedništva ZAVNOH-a u više članaka, poput čL.9 u kojem se Na području Hrvatske važe zakoni DF Jugoslavije i zakoni Hrvatske.

Predsjednik predsjedništva ZAVNOH-a bio je Vladimir Nazor. On je ujedno i prvi predsjednik Sabora Narodne republike Hrvatske. Osim Sabora, u državi su postojala i ministarstva sa svojim očito posebnim zakonima u odnosu na ostale republike, a nekima uskladenima u bitnim pitanjima koja su omogućavala funkcioniranje federacije. U pitanjima od važnosti za osobitost svake republike poput prosvjete, kulture i drugih javnih službi, postojala je velika samostalnost republika.

Niz godina socijalističke izgradnje nakon rata doista se izgrađivala država i zajedništvo bazirani na solidarnosti. Koliko je ta solidarnost smetala razvijenim republikama i koliko se kontinuirano nacionalno i nacionalističko buđenje suprostavljalо službenoj politici i ideologiji bratstva i jedinstva, razvidno je iz krvavog raspada SFRJ, pripremanom intenzivno nakon Titove smrti. Nažalost, tada su oživjele razne druge ideologije, selektivno pamćenje i revizija povijesti u kojoj su se predstavnici svake od konstitutivnih dijelova Jugoslavije trudi dokazati da su bili žrtvom dotadašnje, socijalističke države i okrivljujući za to druge, zaboravljajući pri tome da su se i Hrvati i Srbi još 1918. udružili u Kraljevinu SHS da bi bili jači u odnosu na teritorijalna posezanja velikih sila. Od 90-tih prošlog stoljeća oživljavaju se ideje protiv kojih su se antifašisti borili u ratu i zalagali u miru, poigrava se s plamenom međunacionalnih mržnji, rehabilitiraju fašistički zločinci i obezvređuje socijalizam kao rezultat antifašističke borbe. Pri tome se čeka na biološki

---

nestanak posljednjih antifašističkih boraca, umjesto da se od njih uči kako se bori za slobodu i ideale.

ANTIFAŠIZAM U 21. STOLJEĆU – DILEME

U proteklih gotovo 100 godina pojam antifašizma doživljavao se raznoliko, ovisno o prilikama i podneblju. Njen je prvobitni smisao odredila pojava fašizma u Italiji, koje je nosilac bio Benito Mussolini i njegovi fašisti. Međutim, nakon završetka 2. svjetskog rata nije bila korištena u političkoj terminologiji za potrebe dnevne politike ni približno kao danas. Smatralo se da je pobjedom antifašističke koalicije postignut cilj i da je time dokinuta potreba za isticanjem antifašističkih ideja.

Velika je promjena nastala nakon rušenja berlinskog zida i s njime više socijalističkih država, zajedno s državom predvodnicom SSSR-om. Otada se pojam „antifašizam“ koristi sve češće kao inačica za izraz „komunizam“ u mnogim suvremenim javnim medijima. Kada se formira neka nova ideja ili stranka na strani socijaldemokracije ili općenito na strani manjina i političko zapostavljenih skupina ljudi ona se često smatra nasljednikom komunističkih ideoloških temeljnih stavova, kojima pripada antifašizam. U pogledu definiranja pojma antifašizma vode se rasprave i u Hrvatskoj, pri čemu se često ističu povjesne kontroverze što se ponajviše odnose na stradanja Hrvata nakon NOB-e, premda se najviše tu manipulira činjenicama i sudi na temelju fraza iz spektra tzv. „žrtvoslovne“ ideologije, koja vidi Hrvate samo na jednoj strani, na strani poraženih, a ne na strani pobjednika.

Valja spomenuti da i drugi pojmovi iz domene političke terminologije od 90-tih godina prošlog stoljeća imaju različita tumačenja, te im se značenje i naziv mijenjaju s vremenom i političkim okolnostima u svijetu, za koje mnogi smatraju da se nagnju desnicu nakon pada berlinskog zida. Tako se na primjer neki budući socijalizam vidi kao demokratski socijalizam, a uz kapitalizam kao atribut nalazimo chrony, te je liberalizam postao neoliberalizam, fašizam je neofašizam, komunizam se naziva katkada komunitarizam, a antifašizam se ili negira ili izjednačava s komunizmom kao državnim sustavom kiako se nije nigdje realizirao.

Glavno je pri tome pitanje imaju li pojmovi koji označavaju važne povjesne ideje i pokrete neki trajni sadržaj, ako su se oblici i metode prilagodile novom digitalnom, internetskom dobu. Je li današnja demokracija Zapada garancija da se neće pojaviti neki novi Hitler ili

---

Mussolini na valu masovnog nezadovoljstva naroda? Zatim, jesu li prestale težnje nekih velikih, pa čak i malih država za promjenama granica na štetu susjednih država? Treba li se brinuti nad pojavom sve češće revizije povijesti pri čemu se ogromne žrtve antifašista nekih naroda zaboravljuju ili stavljaju u drugi plan kroz isticanje njihovih navodnih zločina u ratovima (primjer Rusije)?

Stoga valja potražiti odgovor talijanskog filozofa i lingviste Umberta Eca. Njegovu je pozornost izazvala činjenica da se u svijetu vode „semiološki gerilski ratovi“. Tako u svom poznatom eseju detaljno analizira pojam „fašizam“ uvodeći jednu inačicu a to je: „ur-fašizam“ tj. vječni fašizam. Kaže Eco da ne postoji samo jedan fašizam „ali se fašistička igra može igrati na mnogo načina koji pokazuju jednu istu porodičnu sličnost.“

„Fašizam je postao jedan svenamjenski pojam i ako mu oduzmete jednu ili više karakteristika, opet će ostati ono bitno oko čega se grupiraju programi: kult tradicije, odbacivanje moderne, iracionalizam vs. znanosti, homogenizacija oko jedne ideje vođe, države, opsesija zavjerama, sklonost ratovanju i uzdizanju heroja.“

U Ecovom opisu danas se mogu pronaći mnogi recentni politički ili parapolitički subjekti, pokreti i stranke pod zajedničkim nazivnikom populizma, nacionalizma, rasizma, antisemitizma, islamofobije, homofobije itd. One su motivirane mržnjom i traženjem neprijatelja i spremne su oružjem i nasiljem braniti svoje stavove. U svijetu je sve jasnija i diferencijacija na te desne ekstremizme i one koji se pokušavaju oduprijeti i stoje na suprotnim pozicijama u vidu antiglobalističkih pokreta, raznih „zelenih“ pokreta za zaštitu prirode, podršku manjinama i grupacija koje sebe nazivaju antifašističkima. Sve bolje obavještavanje putem interneta čini dosutnim informacije o svim tim nemirnim događajima u svjetskoj politici te je danas više nego ikada potrebno imati jasne orientire o tome „kud plovi ovaj brod“.

Iskrivljavanje tih pojmove u svijetu površne internetske kulturei desničarske nostalгије prema fašizzmu često dovodi te pojmove do karikiranosti i besmisla. Ustvari se neminovno prisjećamo sintagme H. Arendt o banalnosti zla i poigravanju sa sudbinom čovječanstva koja počinje bezazlenim „igrama prijestolja i rata“. Najsvježiji je primjer da upad prosvjednika u Capitol Hill neki prikazuju kao djelo antifašista (antifa), a neki pak organizaciju toga vandalizma pripisuju desnim

---

ekstremistima, tzv. bijelim suprematistima. Raslojenost društava, površnost i usitnjenost suvremene političke misli, ubrzavanje vremena i događaja, sve to prijeti da će jednog dana izmaknuti kontroli. Što dakako nije ništa novo u povijesti. Čak i u Bibliji se spominje da na početku bijaše riječ. Vrijedi li to za početke suvremenih ratova ili se tek radi o ekstrapolaciji kompjutorskih igara? Možemo li odgovore naći u povijesti, ponajprije vlastitoj, ponajprije sredine u kojoj živimo, to si pitanje postavljaju članovi udruga antifašista.

Što reći o Hrvatskoj? O Turopolju i Posavini? Kako sumirati naše ratne godine, kako najkraće odrediti glavne strane u sukobu, tko je tko i što je što?

Na tom smo području proživjeli 4 godine krvave borbe na strani antifašističke koalicije, na koju možemo biti ponosni. Međutim, dio je Hrvata bio uz Pavelića i NDH i nesporno na strani nacista. Ogromne su žrtve podnesene, zemlja je razorena, prometnice uništene, narod preživljavao u najgorim uvjetima. Naši su se preci, boreći se na strani partizana, nadali da će nakon pobjede, koju su izborili svojim životima, ostaviti u nasljeđe ne samo oslobođenu zemlju, nego i povjesnu poduku za borbu za slobodu. Što je od te poduke ostalo, nažalost, vidimo i po mnogim znacima poništavanja i revizije naše antifašističke tradicije.

Ako nam lažu neki povjesničari, ako lažu neki medijski manipulatori, ako lažu oni koji nisu nikada živjeli u ovoj državi, nego su se došli osvetiti za izgubljeni rat, onda ne lažu baš svi. Ostali su još mnogi. Oni su u članstvu udruga, ali još ih je više izvan tih udruga, onih koji podržavaju rad antifašističkih udruga, makar ne baš glasno i jasno. Oni su u javnosti danas puno manje prisutni ali je temelj zakona ljudskog opstanka u razlikovanju dobra i zla. Zato vjerujemo da će u tom smislu antifašizam biti okosnica ne samo za njegovanje tradicije nego i za razvoj napredne, demokratske misli u našem narodu.

Velikogoričko područje

PRED RAT 1941. g.

Područje o kojem je riječ u knjizi se nalazi jugoistočno od Zagreba, između rijeka Save i Kupe, obuhvaćajući Vukomeričke gorice, Pokuplje, Turopolje, Posavinu (Turopoljsku Posavinu). Obzirom na prirodne osobitosti, položaj uz rijeke i blaga brda, radi se o ruralnom području s većim brojem sela ili mjesta, no kao veća središta se vide Pokupsko, Kravarsko, Orle i druga. Središte te regije je Velika Gorica. Na život stanovništva (obrazovanje, trgovanje, kultura) jako utječe prometne veze što se vidi na primjeru Mraclina povezanog vlakom sa Zagrebom, a dok su mnoga sela u Vukomeričkim goricama bila vrlo zaostala zbog izoliranosti. Napretku sela pridonose i sami mještani, među kojima se pred 2. svjetski rat pojavljuju kao pokretači promjena povratnici iz SAD nakon velike krize 30.tih, te izvjestan broj radnika u malim tvornicama kao začecima industrijalizacije Turopolja (Buševec, Kuće)

Između dva svjetska rata je u tim krajevima, osobito čisto seoskim, vladala strahovita bijeda. Cijena rada i proizvoda seljaka je bila mizerna. Satima se putovalo zaprežnim kolima i pješice do trgovinskih središta na sajmove. Kuće su bile drvene, sa zemljanim podom, bez sanitarija i tekuće vode. U kućama su živjele višečlane porodice, s velikim brojem djece, preko desetero, ali uz veliku smrtnost uslijed raznih zaraznih bolesti: tbc, dizeneteriju, čak i malariju. U nešto boljoj situaciji žive seljaci u Turopolju koji su pripadali plemenitašima i bili posjednici zemlje.

Svi oni žive u državi zvanoj Kraljevina SHS, poznatoj po nazivu "tamnica naroda" jer je 1920.g. kralj Jugoslavije s Vladom Kraljevine SHS otvoreno obznanio svoju političku diktaturu. Obznanja je prije svega bila uperena protiv komunista, ali i Radićeve HRSS koji su na izborima počeli sakupljati sve više glasova, zajedno i komunisti i Radićevci. Jasno da su pod budnim okom žandara i policije bile sva hrvatska nastojanja za više slobode i prava te su bili česti sukobi, neki čak i masovni između njih.

Komunisti potiču radničke pokrete i štrajkove kroz sindikate, pomažu seljacima u udruživanju u zadruge, a s druge strane HSS je zaslužan za buđenje nacionalne kulture i svijesti kroz prosvjetu, osnivanje knjižnica i raznih kulturnih društava (primjer Ogranak Seljačke sluge u Buševcu)

Mnogi su komunisti utamničeni u kazamatima stare Jugoslavije, među njima i buduće vođe otpora naroda prema okupatoru 1941.g. KPH je osnovana kod Samobora 1937. g. i djelovala je u ilegalu. U velikogoričkom području se još prije rata pojavljuju članovi KP i njihovi simpatizeri. Tu svakako treba reći da je HSS nakon smrti Radića prilično vrludao u politici prema Beogradu i da se pojavilo lijevo krilo, dakle član HSS, a istodobno agitator komunističkih ideja. Primjerice je to Josip Galeković-Buševčićin kojeg je HSS maknuo s dužnosti zbog "otvorene komunističke djelatnosti i organiziranja tečaja esperanta. (?!)" (M.KOS, str 179. Vel Gorica U NOB 1.dio)

U takvoj teškoj materijalnoj bijedi puka, politički suprostavljenim strankama i stranama, neodlučnog HSS i odlučne KHP, Turopoljci i Posavci dočekuju 1941.g. Povijest pokazuje da je narod tijekom krvavih godina rata izložen napadima raznih agresora posebice nacista i njihovih saveznika, postepeno prihvatio ideje i obećanja u bolju budućnost koju je nudila KPH tj KPJ.

U narednim člancima pokazujemo na primjeru nekoliko hrvatskih partizanskih jedinica (TPO, UBFOS, 34. divizija) i pojedinaca, niz bitaka, niz žrtava, niz herojskih pojedinaca, kako bi se zemlja oslobođila.

TRUPČEVIĆ VIKTOR

Roden je 1916.g u selu Kobilić u siromašnoj zemljoradničkoj porodici. Završio je četverorazrednu osnovnu školu 1927. g. Već iduće godine, kao 12-godišnjak radi na poljoprivrednom imanju. U Zagrebu 1931.g očevidac je brutalnog hapšenja jednog komuniste na ulici i otada je zainteresiran za borbu za radnička prava. Od 1936.g predvodi amatersku kazališnu družinu u selu i piše kritičke igrokaze o tadašnjoj državi i vlasti. Od osnutka KPH 1937.g u burnim godinama pred rat sudjeluje aktivno na raskrinkavanju Hitlerove nacističke stranke, ali i domaćih pristaša koji se suprotstavljaju komunistima, a ne nacistima. Od 1937.g sudjeluje u organiziranju komunista u rodnom kraju osnivajući jednu čeliju kojoj je sekretar te je od 1940. član Općinskog komiteta KPJ. Kao predratni komunist sudjeluje u politčkim aktivnostima poput podrške ubićenim drugovima u Lepoglavi, peticije protiv Trojnog pakta, itd.

Početkom rata ulazi u partizansku jedinicu KLJUKA, na području Pokuplja, a s njom u sastav XIII proleterske brigade, odnosno u Žumberački bataljon. S Četom Kljuka sudjelovao je u osiguranju prelaska Vladimira Nazora i Ivana Gorana Kovačića preko Kupe od 26. do 31. prosinca 1942. Rado se prisjeća tog događaja spominjući da je Nazor govorio da ide u borbu za Republiku. U sastavu 13. proleterske brigade Viktor Trupčević bio je na zapovjednim položajima - kao vođa i komesar sudjeluje u mnogim važnim bitkama. Iz rata izlazi u činu majora.

Pjesma koju je napisao o mladim danima govori o njemu i njegovim nazorima koji su ga vodili u ratu i miru i potpuno osvjetljava njegovu dosljednu, moglo bi se reći 'crvenu liniju' u životnoj borbi za ljudska, odnosno radnička i seljačka prava.

Poslije rata školovao se u vojnim i civilnim školama. Obavljao je niz dužnosti: na položaju direktora Ustanove za komunalnu djelatnost, u mjesnoj zajednici, sindikalnim udruženjima, skupštinama grada i kotara i osobito odborima SUBNOR-a, koje funkcije obavlja većinom volonterski. Bio je profesionalni tajnik Saveza udruženja boraca NOR-a. Nagradivan je brojnim priznanjima i medaljama: Partizanskim spomenicom, Lipanjskom nagradom Općine Velika Gorica, Plaketom Saveza sindikata, SUBNOR-a, Grada Zagreba i dr. Nositelj je brojnih medalja: Medalje za hrabrost, Medalje Zasluge za narod, Ordenom Republike sa srebrnim vijencem itd. Viktor Trupčević je bio samozatajna, marljiva i skromna osoba. Umro je u travnju 2006.,

---

Pjesma koju je napisao u mlađim danima govori o njemu i njegovim nazorima koji su ga vodili u ratu i miru i potpuno osvjetjava njegovu dosljednu, moglo bi se reći „crvenu liniju“ u životnoj borbi za ljudska, odnosno radnička i seljačka prava.

*Ustajte složno radnici ,seljaci
Iza crne noći svanut će dan
Gledajte svjetlo novog sunca
Prekidajte taj stoljetni san
Seljak i radnik prošlosti nema
Cijelu je prošlost on bio rob
Njima je prošlost mutna i crna
Ona je njima samo bladan grob
Zato u borbu da iz našeg života
Nestane zauvijek jauk i vaj
Tad ćemo srušiti laž i nepravdu
I stvoriti sebi zemaljski raj
Za novac svoje ne prodavaj duše
Zbog novca čovjek je uvijek rob
Istinu traži, nepravdu ruši
Za pravdu padaj u bladan grob
Tad ćemo reći toj nepravdi
Kako je čovjek sluga i rob
Gospoda će reći vi ste divljaci
Vi ne znate da će vas Bog
Al opet složno braćo
Nama je u istini spas
Nek se cijelim svijetom čuje
Radničko-seljački glas*

**Viktor Trupčević,
komesar Komande mjesta i zamjenik
komesara i žumberačkog bataljona, u
Žumberku 1944.**

Razvoj pokreta otpora nacifašizmu na velikogoričkom području TIJEKOM 2.SVJETSKOG RATA

Od dana kad je Hitlerova soldateska umarširala u Zagreb, kad je proglašena marionetska država NDH i kad je općenito počela ratna klaonica u cijeloj Evropi, bilo je jasno da su točna upozorenja koja je dala KPJ i KPH svojim proglašima tog ljeta 1941. g. U proglašu CKKPH od 12. srpnja 1941. g. pozivaju se prije svega komunisti a zatim i sav narod na pružanje otpora okupatoru u borbi za nacionalno i socijalno oslobođenje.

U šumi Brezovica pokraj Siska je 22. lipnja osnovan 1. sisački partizanski odred s isključivo hrvatskim borcima: Janjić-Capo, Šmiljak, Belinić, Cvetković i drugi. Skupovi komunista i antifašista te njihovih simpatizera i pristalica se održavaju tog ljeta na više mjesta u Tropolju s ciljem pripreme oružanog ustanka. Data je uputa za osnivanje udarnih grupa koje će izvoditi diverzije uglavnom na saobraćajnicama

---

i pratećim objektima: aerodromi, kolodvori. Isto tako je jako važno bilo upoznavati narod s političkim porukama koje su slali okupatori, a koje su bile naredbodavne u smislu prijetnji za sve koji ugrožavaju novu državu. U tom agitacijskom smislu se nastoji pridobiti u svoje redove seljake i radnike velikogoričkog područja, a u tom značajnu ulogu imaju političke strukture SKH: Kotarski i Općinski komiteti koji rade u uvjetima ilegalnosti i zbrkane situacije u pogledu djelovanja najpopularnije stranke na ovom području: HSS. Povijest je zabilježila brojne situacije koje se mogu opisati kao ratni trileri: velika hrabrost prvoboraca , izdaja i špijunaža od strane nekih pojedinaca , hvatanje i utamničenje u logorima i zatvorima NDH, nespretno i neuspješno izvođenje diverzantskih akcija ali i nekoliko velikih iznenadenja za njemačke okupatore... itd. Ustaške su vlasti nesmiljeno kažnjavale uhvaćene sumnjivce u „protudržavnim radnjama“ po principu za jednog ubijenog treba kazniti „njihovih“ deset. Taj je pristup odmazde pogotovu vrijedio za porodice iz kojih su se neki članovi „odmetnuli“ u partizane.

1942. g. pokazuju se rezultati u političkom i vojnom smislu organiziranja otpora. Manji broj seljana Turopolja i Posavine odlaze u partizane na području udaljenijem od okupatorskih sjedišta: na Kordun, Žumberak, Moslavinu. Većina njih nije preživjela rat.

U šumi Kljuka kod Pokupskog je tog ljeta formirana četa Kljuka s oko 60 boraca a koja je stalno brojčano rasla. Zatim je 2. srpnja u selu Gornji Sjeničak osnovan Žumberačko-pokupski NOP odred s oko 450 boraca.

Na poziv Kotarskog komiteta KPH Velike Gorice 8. kolovoza 1943. g. je u selu Čićka Poljana održan skup oko 200 boraca iz udarnih grupa i od oko polovice tog broja se formira Turopoljsko-posavski odred. Svi se partizanski odredi i druge formacije i dalje bore slabo naoružani, metodom gerilskog ratovanja izbjegavajući konfrontacije s nadmoćnim neprijateljem.

Međutim je 1943.g. bila prijelomna godina po promjenama na svjetskom ratištu i odnosu prema Titovoj vojsci te NOV i njene jedinice brojčano jačaju sve više. Izvjestan broj domobrana se tada priključuje partizanima. Formiraju se operativna područja i nove, veće jedinice. Tako je 14.11 1943.g . formiran štab Turopoljsko – posavskog područja, a već 8. siječnja 1944.g. postrojena je na Jurjević brdu kod Pokupskog

---

i najslavnija partizanska jedinica ovog kraja: Udarna brigada Franjo Ogulinac Seljo. (čiji ratni put je u posebnom članku opisan)

Cijele godine se vode žestoke borbe s ustaškim i njemačkim snagama, najčešće u kombinaciji, vrše diverzije, napadaju skladišta oružja, oslobođaju pojedina sela od fašističkog terora i pokazuje se snaga vojske koja ima iza sebe narod.

Grupa boraca TPO u selu Gudci 1943/44. godine

Reakcija neprijatelja je bila žestoka u nekoliko snažnih ofanzivnih djelovanja s ciljem uništenja partizanske vojske. Tako je 10.veljače 1944.g. u Veleševcu brigada FO Seljo zamalo i uništena u okruženju deseterostruko jače vojske okupatora. Zatim je usljedila i tragična Oborovska bitka 29.3.1944.g. kada je poginulo 152 partizana od njih 570 koji su bili na nekom tečaju u Rugvici, a većinom su pripadali Posavskom partizanskom odredu.

Prva polovica 1945.g. je karakterizirana završnim bitkama, povlačenjem Njemaca i domaćih slugu prema Zapadu i bezobzirnoj osveti nad civilnim stanovništvom. Neki podaci u nekim selima ukazuju da su te godine pale najbrojnije civilne žrtve u tijeku čitavog rata.

Nakon završetka rata koji je službeno bio 15. svibnja 1945.g. došlo je do neželjenih posljedica u poraču, a o kojima se danas puno više govori nego o cijelom ratu.

Udarna brigada Franjo Ogulinac Seljo- **MILJENICA NARODA**

U sastavu 4. korpusa pod komandom Glavnog štaba Hrvatske bile su 3 divizije: 7. banjiska, 8. kordunaška i 34. divizija. Vojno područje koju je Korpus pokrivaodnosio se na: Baniju, Pokuplje, Posavinu, Turopolje, Kordun i Žumberak. U sastavu pak 34. divizije nalazila se brigada o kojoj će biti riječi u ovom poglavlju: Udarna brigada Franjo Ogulinac Seljo, osnovana 8. siječnja 1944. godine. Osnivanje partizanskih jedinica bilo je važno u sklopu završnih borbi za oslobođenje središnjeg dijela Hrvatske, u "vražjem trokutu" između Zagreba, Siska i Karlovca, ujedno najbolje branjenom od strane okupatora u cijeloj Hrvatskoj.

Bilo je za očekivati da je ratni put upravo tih partizanskih jedinica ispunjen brojnim ratnim sukobima, masovnim žrtvama i krvlju boraca i njihovih suradnika. Pri tome su veliki gubici nastali i u narodu tj. u civilnim žrtvama od svih mogućih oblika ratnog terora koji su provodili fašisti: pljački, paleža kuća, silovanja, nasilnog preseljenja, ubijanja, itd. Pregledom spomen ploča iz tog razdoblja razvidno je da je najviše žrtava u tom dijelu Hrvatske palo baš tijekom 1944. i 1945. godine, kad su se zahuktale borbe za oslobođenje tog područja. Najveći protivnik partizana bile su snage Wehrmacht-a. No, veliku pomoć okupatoru dale su i domaće domobransko-ustaške postrojbe i drugi saveznici nacista kao što su Kozaci (Čerkezi).

Brigada Franjo Ogulinac Seljo dobila je ime po narodnom heroju Franji Ogulincu, predratnom radničkom aktivisti, španjolskom borcu i revolucionaru, komesaru Glavnog štaba Hrvatske, koji je poginuo 8. listopada 1942. godine. Ta brigada poznata i pod imenom Turopoljska brigada (Anić, Antifašistička Hrvatska, str. 199) osnovana je 8.siječnja

---

1944. godine na Jurjević brdu blizu Pokupskog. Tamo su postrojena 3 bataljona s 892 boraca, od kojih 56 žena. Drugi i treći bataljon bili su sastavljeni od boraca TPO, a Prvi bataljon je nastao od čuvene čete Kljuka. Za prvog komandanta postavljen je Ivan Mladen, a za komesara Marijan Badel. Zamjenik komandanta bio je Milan Tojagić i načelnik štaba Feodor Škrinjar. Od zapovjedne četvorke, rat je preživio samo M. Tojagić. Od dana formiranja pa sve do kraja rata Brigada je bila glavni nosilac oružane borbe na području Turopolja, Posavine i Pokuplja. Već polovicom iste godine Brigada je proglašena udarnom na dan 30. lipnja 1944. godine zbog pokazane hrabrosti i požrtvovnosti u iznimno teškoj operativnoj zoni. Brigada se nalazila na teškom terenu slabo opremljena, borci su oskudjevali u naoružanju, odjeći, hrani... Usprkos tome Brigada je izvršavala borbene zadatke uspješno, na što ukazuju i sljedeći podaci: u približno stotinjak borbenih sukoba i operacija tijekom 16 mjeseci Brigada je zabilježila više od 400 poginulih i više od tog broja ranjenih boraca, što je bila cijena neravnopravne borbe s fašistima.

Nastanak Brigade treba pratiti od osnutka Turopoljsko-posavskog odreda na dan 21. srpnja 1943. godine u blizini Čičke Poljane. Njegov prvobitni sastav su činile partizanske grupe s područja Velike Gorice i Siska s ciljem izvođenja diverzija i ometanja neprijateljskih veza i prijevoza naoružanja i opljačkane imovine naroda ili pak zarobljenika. Kada je navedeni odred narastao na oko 900 boraca formirana je brigada u čijem su sastavu bili većinom Hrvati, odlučni suprotstaviti se fašističkoj sili, često neposredno izazvani terorom okupatora i domaćih mu pomagača. Od kolovoza 1944. godine Brigada je stalno vodila teške borbe u kojima je bilo i poraza, i povlačenja i gubitka oslobođenih područja, ali je sve više jačala volja za pobjedom kako se bližio kraj rata i sve veća površina države bila oslobođena, a u oslobođenim mjestima uvedena narodna vlast. Brigada je u narodu, iz kojeg je potekla većina boraca, imala podršku i logistiku, a zauzvrat se u trenucima predaha bavila kulturno-prosvjetnim radom. Također je s vremenom organiziran i politički i vojni sadržaj obrazovanja boraca, što je bilo neophodno zbog iznimno složenih uvjeta ratovanja, nazočnosti različitih vojski, slabe opremeljenosti partizanskih jedinica, u kojoj su većinu činili vrlo mladi i uglavnom neobrazovani mladići, katkada tek nešto stariji od 14-15 godina. Nužne su bile grješke zbog neorganiziranosti, nepovezanosti među dijelovima Brigade, nepoznavanja strategije ratovanja, itd, osobito u prvim godinama rata.

**RUKOVODIOCI BRIGADE FRANJO OGULINEC "SELJO"
PRI FORMIRANJU 8.1. 1944.**

**Komandant
IVO MLAĐEN**

**Politički komesar
MARIJAN BADEL**

**Zamjenik Komandanta
MILAN TOJAGIĆ**

**Načelnik štaba
FEODOR ŠKRINJAR**

Brigada FO Seljo je nakon osnivanja bilježila brojne ratne okršaje. Ratovalo se kraj mnogih mjesta središnje Hrvatske, između rijeka Odre, Kupe i Save, u planinskim i brežuljkastim predjelima Vukomeričkih gorica, Žumberka ili obronaka Samoborskog gorja: Lekeniku, Odri, Lomnici, Buševcu, itd. Također je zbog osiguranja hrane i samog naroda na području Posavine Brigada imala zaduženje braniti to područje, primjerice u Veleševcu i drugim selima u tom kraju, poznatom po podršci NOB-u. Međutim, 10. veljače 1944. godine Brigadu je iznenada napao šaroliki sastav neprijatelja: Kozaci, ustaše i njemački puk s ciljem uništenja Brigade. Ukupno je na strani neprijatelja sudjelovalo oko 3500 vojnika. Borbe su se vodile uz nasip rijeke Save kod sela Ruča, Suša i Veleševca. Nakon 3 dana neprestanih napada iz Brigade su zauvijek izbačeni iz stroja 22 borca, među njima komandant Ivan Mladen, te četni zapovjednici: S. Bešvir, S. Svibenj, D. Tališman i I. Kokot. Brigada se povukla prema Pokuplju i Vukomeričkim goricama, a kasnije prema Žumberku radi grupiranja jedinica 34. divizije.

Među mnogim teškim bitkama valja izdvojiti još nekoliko koje su donijele Brigadi najveće gubitke: bitke kod Kraljevečkih sela, G.Hrastovca, Žumberka i Žažine. U okrtunim uvjetima ratovanja s nadmoćnjim neprijateljem zaista se valja upitati što je to nosilo te borce iz bitke u bitku. Citirat ćemo odlomak iz knjige o brigadi V.Valjana, jednog od zapovjednika, o stanju i opremljenosti brigade u ljeti 1944. god: "Brigadi je bio neophodan veći broj teških minobacača, topova, mitraljeza i puškomitraljeza. Postojeće naoružanje bilo je već prilično istrošeno, a i različitog porijekla, što je otežavalo snabdjevanje municijom. Odjeće i obuće, s obzirom na veliki broj novih boraca, nije bilo dovoljno, tako da je 800 boraca bilo u lošim i civilnim odjelima, mnogi su imali lošu obuću, a oko 200 boraca bili su potpuno bosi." (Valjan, str.214)

Kod Kraljevečkih sela Brigada FOS napadnuta je u ožujku, opkoljena i raspršena po četama u okolnim selima, bez međusobnog koordiniranja i veze s ostalim divizijama. U povlačenju iz obruča bili su Štab brigade, te borci, sanitet i ranjenici pod stalnim naletima njemačke avijacije i artiljerije. Konačna bilanca tog vatrenog krštenja Brigade iznosila je: 43 poginula, 45 ranjena i 34 zarobljena borca. Teška tragedija 6. ožujka 1944. godine nije bila posljednja, ali je ozbiljno dovela Brigadu na rub održanja.

Brigada FOS se početkom ljeta nalazila na Žumberku u selu Plešivica. Tu se našla na udaru neprijateljskih snaga koje su krenule u

---

tzv. Žumberačku ofenzivu kako bi „očistile“ kraj od partizana. Borbe na Žumberku će trajati oko mjesec dana i s vrlo upornim i brojnim protivnikom sastavljenim od ustaša, njemačkih gestapovskih i drugih postrojbi iz Samobora i Jastrebarskog. Na položaju kod Sv. Jane zatekao se komesar Marijan Badel, gdje je pao smrtno ranjen. Brigada se branila na položajima kod Plešvice, a povukla se pod jakom vatrom na više kote. Oko vrha Japetić Brigada se tri puta borila s protivnikom i naizmjence osvajala taj vrh dok nije uspjela. Tada je dobila još jedan zadatak: osigurati prebacivanje ranjenika iz Žumberka prema slobodnoj teritoriji na Kordunu. I taj je zadatak izvršen usprkos jakoj ofenzivi Nijemaca krajem lipnja i početkom srpnja. Bitka za ranjenike i njihovu zaštitu vodi se jednako kao i u poznatoj 4. Ofenzivi. Brigada Franjo Ogulinac Seljo potom se borila na području Žumberka danima. Oružja nije bilo dovoljno, a ni hrane. Neprijatelj je bio nadmoćniji u svemu. Pa ipak borba je završila uspješno nakon što su se priključile i druge divizije, prije svega 8. divizija i slovenska brigada Matija Gubec.

Krajem rujna 1944. godine štab 4. korpusa donio je planove o napadu na Petrinju, Sunju i Kostajnicu. Brigada FO Seljo dobila je naređenje za napad na željezničku stanicu u G.Hrastovcu. Napad je počeo u rano jutro i nije se očekivao jači otpor. Oko uporišta su bila 40 bunkera, dva pojasa bodljikave žice i rovovi. Nakon pola dana borbe, povlačenja i napada, neke su čete uspjele zauzeti položaje u selu D.Hrastovac. Stalno su stizala pojačanja i jednima i drugima: korištena je neprijateljska avijacija, a partizanima su poslani tenkovi, topovi ali i novi borci. Tek nakon 2 dana teških borbi povukao se neprijatelj, a partizani su brojili mrtve i ranjene: 73 ranjena i 23 poginula borca. Po povratku, nakon te operacije, održana je u Glini velika priredba u kojoj su sudjelovali dijelovi 8. divizije, Unska operativna grupa i FO Seljo. U programu je sudjelovalo centralno kazalište ZAVNOH-a I drugi.

Bitka kod Žažine, posljednja velika bitka FOS-a s najvećim brojem poginulih, ostala je u sjećanju preživjelih. Preživjeli borci pretrpjeli su psihičke posljedice rata, osobito te posljednje borbe. Žažina je bila na putu prema Sisku važna utvrda neprijatelja, klin zaboden u slobodni teritorij, odlično utvrđena vojnim objektima: bunker, minirana područja i žice, ali i čvrstim zgradama poput škole i crkve s vojnom posadom i naoružanjem. Na Žažinu se napadalo nekoliko puta sve do 27. siječnja 1945. godine. O žestini borbi u Žažini govore podaci o utrošku bojnog materijala. „Utrošeno je 48 000 puščane i mitraljeske municije, 488

---

mina za teški i 30 mina za laki minobacač i 400 artiljerijskih granata.“ (Hlaić, str.335) Te zimske noći u nekoliko navrata borci su pokušavali probiti obranu utvrđenu visokom žicom i minskim poljima. Brigada je imala velike gubitke: poginulih 63 i ranjenih 129. Iako teško ranjena i prorijeđena, Brigada se povukla u selo Letovanić, nedaleko od Žažine, ali se i neprijatelj iz Žažine povukao prema Sisku u ozračju skorog raspada svoje nacifašističke ideologije i nepotrebnih milijunskih žrtava.

U proljeće te 1945 godine FOS sudjelovala je u bitkama na Vukomeričkim goricama s još uvijek brojnim i jakim snagama okupatora. Na samom kraju rata vodila je bitke za oslobođanje nekih gradova, poput Ozlja i Jastrebarskog. Na dan pobjede 8. svibnja Brigada je ušla u Jastrebarsko.

Što je ostalo od brigade Franjo Ogulinac Seljo u miru?

Ratni put Brigade trajao je ukupno 16 mjeseci. Od ukupnog broja boraca, od njih oko devet stotina, njih 414 je na popisu zauvijek nestale mladosti koja nikada neće vidjeti slobodu i mir nakon oslobođenja. Većina je njih iz krajeva nedaleko Zagreba, s velikogoričkog i sisackog područja. Desetljećima poslije 1945. godine ti su krajevi trpjeli od depopulacije i tzv. "bijele kuge". Kako se radilo o poljoprivrednim regijama one su zaostajale za razvojem cijele zemlje zbog malog broja aktivne muške radne snage. Većinom su se nove obitelji orijentirale na rad u gradovima, djelomično se baveći poljoprivredom kao dopunskom djelatnosti, teško stječući neki prosječni standard u tadašnjoj državi.

U Ruči je spomenik poginulim borcima Brigade FO Seljo, koji je u vrijeme Domovinskog rata 90-tih oštećen, a poprsje Ivana Mladena bačeno je u Savu. S vremenom je zamrla akcija Putevima Seljine brigade, na trasi od Pokupskog do Veleševca, te je na taj način zanemareno sjećanje o doprinisu naroda i tih krajeva miru i pobjedi.

Nema opravdanja da se u našoj državi zaboravi na povijesne zasluge UB FOS za oslobođenje od okupatora. Navedimo primjerice da je još u tijeku NOB-e Brigada pohvaljena naredbom broj 16 štaba 4. korpusa od 21. rujna 1944. godine i posebno je istaknuta kao brigada u sklopu 34. Divizije koja je "izvršila najviše uspješnih akcija" (Valjan, str 206.). Osim borbenih aktivnosti FOS je poznata i kao izvorištak kulturnih i prosvjetnih aktivnosti poput izdavanja džepnih novina, organizacija priredbi, pjevanje borbenih i narodnih pjesama. To je dizalo moral boraca

---

i svijest o ciljevima pravedne borbe za boljim životom i ravnopravnosti među svima narodima, kao i povezanosti s drugim narodima.

Spomenik u Ruči najmanje je što se može sačuvati kao našu povijesnu baštinu, dok god živi ijedan potomak partizanskih junaka te hrvatske regije iz slavne Udarne brigade Franjo Ogulinac Seljo.

VID VLAHOVIĆ

Vid Vlahović utemeljitelj je Udruge antifašističkih boraca Velike gorice i okolnih općina Orle, Kravarsko i Pokupske jedan od posljednjih živih boraca UB Franjo Ogulinac Seljo u našoj općini.

Roden je 9. prosinca 1928. u selu Gudci (poznatom partizanskom selu) u brojnoj seljačkoj obitelji. Vrlo mlad je osjetio nepravdu režima Nezavisne države Hrvatske. Početkom i tijekom rata pripadnici Gestapoa i njihovih saveznika, ustaša, zalazili su često u selo tražeći partizane ili njihove domaćine, suradnike partizana, jer je selo Gudci doista služilo kao veza partizana sa Zagrebom. Česte racije bile su vrlo brutalne u pogledu zastrašivanja naroda, fizičkog maltertiranja i odvođenja sumnjivih u nepoznato, u logore. To se osobito loše dojmilo mladog Vida koji nije vidio kraja maltertiranju i lošem životu. Odlučio se priključiti partizanima 1943. kada je opazio prve skupine partizana u okolini sela. Od 1944. regularni je pripadnik UB Franjo Ogulinac Seljo i zamjenik polit-komesara Prateće čete. Vid Vlahović sudjelovao je u svim većim bitkama Brigade i bio 3 puta ranjan. Prvi put u napadu na aerodrom u Kurilovcu 28. studenoga 1943. a drugi put na Pleševici 15. ožujka 1944. god. Osim velike hrabrosti pokazao je i snalažljivost te je pobegao od sigurne smrti u Kraljevečkim selima, kad su ga zarobili Čerkezi u martu 1944. godine. Tada je s uhvaćenim i zarobljenim partizanima iz brigade pobegao iz kolone koja je vodila u logor ili na strijeljanje.

Poslije rata skrbio je o svojoj braći kojih je bilo sedmero, pošto mu je otac ubijen 7. svibnja 1945. godine od strane Luburićevih pripadnika, prilikom povlačenja Vojske NDH prema zapadnoj granici, kada su

činili brojne zločine nad civilima. U posljednjim trzajima te vojske u bijegu, nakon objave završetka 2.svjetskog rata, stanovništvo Turopolja našlo se na tom putu. Neki su seljani prisiljeni na povlačenje zajedno s vojskom, zbog potreba te vojske, a neki su platili životom jer su bili na pogrešnoj strani. Zbog brige o velikoj obitelji i pomoći majci nije nastavio vojnu karijeru, iako je pohađao školu rezervnih oficira u Bjelovaru i Karlovcu. Predavao je nekoliko godina Predvojničku obuku. Upisao je i diplomirao upravno pravo u Zagrebu i nakon toga se zaposlio na poslovima tadašnjih organa vlasti i samouprave: bio je tajnik Socijalističkog saveza i tajnik Sindikata radnog naroda Hrvatske, gdje se zalaže za pravnu i materijalnu zaštitu radništva i seljaštva općine. Na kraju bogate karijere u društveno-političkim organizacijama, kao tajnik općine Velike Gorica postao je omiljeni među svojim suradnicima. S položaja tajnika općine utjecao je na nova kretanja u područjima obrtništva i poljoprivrede, čemu je prilazio sa stajališta dobrobiti šire zajednice, kao i mnogim drugim pitanjima razvoja grada i općine.. Tako je npr. zaslužan za oživljavanje zanatstva i povećanje opsega i broja zanata u Velikoj Gorici nakon 1965. Do tada je obrtništvo zamalo potpuno nestalo pod zamahom industrijalizacije u obližnjem Zagrebu, ali i pogrešnih pristupa individualnom radu i zarađivanju. Vid Vlahović je bio odgovoran za rad stotinjak činovnika općine Velike Gorice, u njihovoј izvršnoj i administrativnoj funkciji na mnogim područjima javnog i političkog života u sektorima koja je pokrivala općinska organizacija u obnašanju vlasti. Valja istaknuti njegovu ulogu kod provedbe izbora za razne funkcije na općinskom, republičkom i državnom nivou, zatim donošenja normativnih i drugih akata u vezi javnih funkcija općine te provođenje političkih odluka tadašnje države - SRH. Umirovljen je 1991.godine s mjesta općinskog Pravobranitelja samoupravljanja u godini velikih promjena. Rješenje o umirovljenju našao je na radnom stolu, bez obrazloženja, kao i mnogi drugi s partijskim i partizanskim pedigreeom, te prijelomne 1990.godine, bez obzira na značajne doprinose razvoju lokalne ili šire zajednice prije 90-tih godina. Utjemeljitelj je Udruge antifašista i s početka se zalagao za to da se olakša položaj umirovljenih boraca Narodnooslobodilačke vojske, a potom i za druge aspekte očuvanja antifašističke tradicije. Odustao je od vođenja Udruge zbog zdravstvenih problema i otežanog kretanja, te konačno i dobi.

JOSIP ZUBEK

Roden je u poznatoj, brojnoj obitelji Zubek iz Buševca 1928. godine, od oca Josipa i majke Barbare. Umro je 2011. godine u svojoj 84. godini nakon dugog bolovanja. Obitelj uspješnog trgovaca Zubeka u Buševcu, a zatim i u Velikoj Gorici, dala mu je dovoljno poticaja da krene tragovima slobode i borbe za slobodu, i kasnije kao pilotu ratnog i civilnog zrakoplovstva, temelj za iznimnu snalažljivost, hrabrost i upornost. Poznato je da je kao pilot prošao više životno opasnih situacija, koje je opisao detaljno u svojem rukopisu Letovi koji se pamte, 1945-1987. godina.

Burne godine 2. svjetskog rata uzrokovale su prekid u njegovu školovanju te je sa završenim 6. razredom gimnazije i nepunih 16 godina pristupio Narodnooslobodilačkom pokretu. Već je bio upoznat s idejama naprednog ljevičarskog pokreta koje su ukazivale na fašističke aspiracije pokoravanja i istrebljivanja čitavih naroda. Bio je pripadnik UB Franjo Ogulinac Seljo u kojoj sudjeluje u napadnim ili obrambenim operacijama. Krajem ožujka 1944. godine stupa u sastav zrakoplovnog omladinskog bataljona, te odlazi na školovanje preko Visa u SSSR. Po povratku sa školovanja i nakon rata, letio je na avionima IL-2 u svojstvu zrakoplovnog strijelca. U listopadu 1945. nastavlja školovanje za pilota u zrakoplovnom vojnom učilištu u Pančevu. Tu postaje samostalni pilot, prvoklasan, te zbog sposobnosti ubrzo dobiva naziv „Titov pitomac“. Obavljao je razne instruktorske zadatke, osobito opasne kao probni pilot na novim ili na obnovljenim avionima. Nosilac je zvanja pilota I klase i instruktora letenja sa zlatnim letačkim znakom. Zbog svojih vrhunskih sposobnosti, ljudskih i profesionalnih, više je puta nagrađivan i pohvaljivan. Nosilac je 3 ratna i 8 mirnodopskih odlikovanja, a najdraži mu je sat i slika s posvetom druga Tita. Umirovljen je 1971. godine

---

u zvanju pukovnika avijacije Jugoslavenskog vojnog zrakoplovstva. U funkciji probnog pilota 4 puta izbjegao je sigurnu smrt.

Poslije umirovljenja nastavio je letjeti u civilnom zrakoplovstvu na avionima DC 8 i DC 9 više od 15 godina. Svoju ljubav prema visinama prenio je i na mlađe članove svoje porodice kao i svoja uvjerenja i ponos na čitav svoj ratni i mirnodopski put.

Živio je u Zagrebu nakon umirovljenja i uključio se odmah u rad antifašističkih udruga u Zagrebu i u Velikoj Gorici. Kao vrstan spisatelj, što je pokazao vlastitom opsežnom biografijom pisanim rukom, angažirao se kod sastavljanja raznih pisanih dokumenata potrebnih za svečane sjednice ili knjige da bi sačuvao od zaborava taj važan dio povijesti naroda ovog kraja. Njegova je kovanica: „Brigada Franjo Ogulinac Seljo – miljenica naroda“ objavljena uz članak lokalnog glasila. Umro je 26.11. 2011.g

Ivan Mladen

PRVI KOMANDANT

SELJINE BRIGADE

Od travnja 1941.godine kad su zemlju okupirali njemački zločinci i saveznici im, Mađari i Talijani, u Zagrebu su instalirani na vlast domaći kolaboracionisti i sluge nacifašističkog gospodara koji ih priprema godinama ranije za preuzimanje vlasti u tobože nezavisnoj Hrvatskoj. U šumi Brezovica 22. 6. 1941. god se pokrenula povjesna borba hrvatskog i ostalih naroda, ali treba reći da se na pripremi oružanog ustanka radilo i na drugim mjestima. U šumi između Turopolja i Rakitovca je održan politički sastanak 23. 6. 1941. Na tom je sastanku govorio Marko Belinić o mogućim oblicima otpora: napadima na aerodrome, radio-stanicu, pruge i željezničke stanice itd. Ovaj kraj (Turopolje-Po-savina) je imao veliku ulogu u povezivanju sjeverne i južne Hrvatske preko Save, kod prebacivanja u partizane i prijevoza hrane i druge robe prema oslobođenim područjima. Pošto je selo Čička Poljana tada slobodno, tamo se u šumi u blizini sela okuplja oko 200 tzv. "udarnika" tj pripadnika udarnih grupa i 8. kolovoza 1943. god osnivaju TPO. Za komandanta odreda je određen Ivan Mladen. Za kratko vrijeme je

---

TPO odred prerastao u brigadu UB FOSeljo i na komandnoj poziciji je bio Ivan Mladen, a komesar brigade je bio Marijan Badel.

IVAN MLADEN se rodio 18. svibnja 1916. god u Jezeru, od oca Imbre i majke Mare u srednje situiranoj seoskoj porodici. Njegovi roditelji su imali dvanaestoro djece, a Ivan je bio peti. Iako teško, Ivan završava srednju poljoprivrednu školu u Križevcima, nakon niže u Slavonskoj Požegi... (Tako je bilo jedino moguće da se obitelj održi jer su se sinovi školovali izvan porodice, na zanatima ili poljoprivrednim školama). Nakon toga je služio vojni rok u Školi za rezervne oficire u Bileći. Po završetku školovanja se zaposlio u Modriči i kasnije u Gospiću na mjestu režisera poljoprivrednog dobra. Raspadom prve Jugoslavije se seli iz Gospića u Zagreb u jesen 1941. god već pod ustaškom sumnjom. Odmah se povezao s partijskom organizacijom u Zagrebu odakle odlazi u Sisak u prve partizanske jedinice na Baniji.

Kao i Ivan u NOV su se uključili i njegovi braća i sestre. Mlađi brat Slavko je poginuo u siječnju 1944. god kao komandir 1. čete 1. bataljona XIII proleterske brigade "Rade Končar" kod Travnika. Sestre Katica I Milka su bile borkinje u VII banijskoj diviziji. Zbog te porodice, i drugih takvih koje su surađivale sa partizanima, ustaše iz Siska su spalile selo Jezero, a mještani su pobegli na Pokuplje sve do oslobođenja. Ivanov otac Imbro je poslije rata bio prvi predsjednik NOO u svom selu.

U zagrebu je Ivan Mladen jasno osjećao želju se uključiti aktivno u borbnu protiv okupatora. Negdje u svibnju 1942. je krenuo prema Petrinji i povezao se s partizanima. Ivan Mladen je bio borac i rukovodilac u Banijskom odredu, u 13. Proleterskoj brigadi i potom u TPO. Na Baniji su mu suborci Šmiljak Miha, Ivan Šibl, braća Bobetko i drugi. Kada je formiran III bataljon Banijskog odreda, on će dobiti zadaću operativnog oficira. S tim je bataljonom sudjelovao u akcijama na Banski Grabovac i druga ustaška uporišta: Majur, Čuntić i druga. Potom je u 13. proleterskoj postavljen za načelnika štaba, što je bila u tim počecima NOBe jedna od prvih i najznačajnijih njegovih zadaća. Iskazao se kao hrabar borac i k tome školovani oficir te je dobio zapovjednu funkciju u novoosnovanom TPO, od 18. kolovoza 1943. godine: bio je komandant odreda. Tu je istu funkciju imao u UBFO Seljo, no, vrlo kratko vrijeme.

U veljači 1944. godine u Veleševcu je njegovu Brigadu iznenada napalo oko 3500 vojnika, među njima kozačka divizija, nijemci i ustaše iz tzv. Štajcerove jurišne bojne s ciljem razbijanja brigade. Cijeli dan su trajale

---

borbe koje su natjerale partizanske čete prema Savi. Borbe su se vodile na širokom potezu od sela Ruče do Veleševca i pri tome je uspjelo neprijatelju ući u Veleševec i ugroziti Štab brigade. Da bi se spasili iz obruča ivan Mladen i Marijan Badel, naređuju povlačenje prema Save uz nasip. Posljednji se povlačio Ivan Mladen, boreći se časno do posljednjeg daha, dao svoj mladi život za ciljeve NOB-e.

Zbog njegovog junačkog ratovanja i pogibije postavljena je bista s njegovim likom ispred spomenika u sjećanje na 399 poginulih boraca i žrtava fašizma. Tu su ukopane kosti Ivana Mladena i poginulih pripadnika Brigade. Bistu su rušili u vrijeme Domovinskog rata dva puta: 1992. i 1993. godine. Nađena je u rijeci Savi nakon uporne potrage mještana Ruče. Besmisleni i nekulturni obračun je to s nekim tko je također dao kao svoj prilog obrani Hrvatske ono najviše što je mogao: život.

Sada je u vlasništvu Udruge antifašista Velike gorice i općina Orle, Kravarsko i Pokupsko i održava se uz pomoć mještana te Općine Orle.

Osnivanje 34. udarne divizije IV korpusa NOV I PO HRVATSKE

Unutarnje i vanjskopolitičke silnice koje utječu na 2. svjetski rat tijekom 1943. godine kretale su se sve više u smjeru antifašističkog pokreta u Evropi. Posebice je to bilo važno za slabo naoružanu Titovu vojsku.

Početkom 1944. godine, 30. siječnja, naredbom Vrhovnog štaba NOV i POJ formirana je 34. udarna divizija za područja Pokuplja, Turopolja, Posavine i Žumberka. Divizija se sastojala od brigada: Franjo Ogulinac Seljo s 4 bataljona, koje je prvi komandant bio Ivan Mladen, pa potom Milan Tojagić, XVI omladinska brigada Joža Vlahović, koja se nakon 6-mjesečnih borbi vratila u Slavoniju, Karlovačke brigade s 4 bataljona. Koje su komandanti bili Franjo Molek, Boris Balaš i Sulejman Vascarac i Žumberačke brigade s 3 bataljona, koje su komandanti bili Ljuban Ajdinović i Tomo Žalac. Divizija je okupljala i 7 partizanskih odreda: I i II Karlovački, Posavski (pridodat u siječnju 1945.g.), Samoborsko-jasanski, Turopoljsko-posavski i Žumberačko-pokupski.

Za komandanta Divizije postavljen je Martin Dasović, a za komesara Franjo Knebl, i potom Drago Govorušić. Divizija je imala štabove, zapovijedni kadar, političke odjele, sanitet, veziste, inžinjeriju, izviđače, minere, intendante, prateće čete, obavještajce. Sve su brigade u sastavu Divizije do kraja rata proglašene udarnima.

Oslobođenje tog teritorija bio je zahtjevan i težak vojni zadatak s obzirom da se radilo o gusto naseljenom području s većim gradovima, koje je bilo od strateškog interesa za okupacijske snage u pogledu prometnih veza. Usprkos čestim i žestokim napadima neprijateljskih snaga jedinice u sastavu Divizije nastojale su održati i postepeno oslobođati mesta spomenutog područja. Neprijateljske snage činili su njemačke, ustaške, ustaško-domobranske i jedinice 1. kozačke divizije, poznate po okrutnosti. Svima njima zapovijedali su oficiri Wehrmacht-a, dobro obrazovani i naoružani, te osigurani i logistički i materijalno. One su u nekim mjestima izgradile infrastrukturu obrambenih bunkera, fortifikacija, aerodroma i cesta. Zato su dijelovi 34. divizije imali velike gubitke u ljudstvu, ponekada je i 50 posto boraca ostajalo ranjeno ili mrtvo na bojištu. Osobito se bili teški okršaji s velikim gubicima pri napadima na utvrđena neprijateljska uporišta u selima i mjestima, kao što su stražarnice, vaktarnice, zidani objekti, katkada škole ili crkve, koji su pri tome bili okruženi minskim poljima, žičanom ogradom, bunkerima i streljačkim gnijezdima. Takve su pogubne borbe vođene tijekom 1944. i početkom 1945. godine na nekoliko mjesta: u G. Hrastovcu, Žažini, Žumberku, Kreljevečkim selima, Veleševcu. Tako je primjerice od oko 900 boraca Udarne brigade Franjo Ogulinac Seljo život izgubilo preko 400 boraca, čija starost nije prelazila 25-30 godina.

Ipak, iz Štaba 4. korpusa stizale su poruke ohrabrenja i pohvale svima brigadama, ponajprije UB Franjo Ogulinac Seljo. Nastojanja u smjeru formiranja moderne i regularne armije bila su potrebna ponajprije u savladavanju elementarnih vojnih vještina: rukovanju oružjem, pridržavanju ratnih pravila u postupanju sa zarobljenicima i stanovništvom, te ideološkom pripremom za buduće pravednije, besklasno društvo koje je trebalo doći zajedno s vojnom pobjedom. Dana 27. srpnja 1944. borcima Brigade FO Seljo govorio je Veco Holjevac, komesar 4. Korpusa, odavši im priznanje za hrabrost i borbenost, patriotizam i požrtvovnost. Tada je brigada FOS proglašena Udarnom .

Najvažniji su poticaj borcima dale ratne pobjede i podrška naroda, sve više naklonjenom partizanima. To, da narod podrži partizansku vojsku bilo je teško postići, s obzirom na poznatu nejedinstvenost u hrvatskom narodu i podijeljenost između suprotstavljenih desnih i lijevih utjecaja. S vremenom su, međutim, stvoreni brojni civilni punktovi u kojima se obnašala, bar u nekim začecima, narodna vlast. To su bili poznati narodnooslobodilački odbori, osnivani u svakom

---

naselju. i velika je zasluga njihova, Kako se rat bližio kraju, zasluga se narodnooslobodilačkih odbora ogledala u očuvanju naroda od većih žrtava, pa i gladi ili raznih drugih oblika ratnog stradanja.

RATNI PUT 34. DIVIZIJE

Već u ljetu 1941. g. na teritoriju u blizini Zagreba i Siska okupljale su se oružane grupe, čete i odredi koji su se raznim načinima gerilske borbe odupirali okupaciji Trećeg Reicha s domaćim kolaboracionistima u zajedništvu. Na ustanak je pozvala KPJ i KPH svojim proglašima u lipnju, te 4. srpnja 1941. U šumi Brezovica, kod Siska formirana je 22. lipnja 1941. prva partizanska četa sisačkih prvoboraca, koji se datum obilježava u Hrvatskoj kao Dan antifašističke borbe. Partizanske su se grupe formirale na cijelom području sjeverne Hrvatske: Zagorju, Moslavini, Kordunu, Baniji... Početkom lipnja 1942. formirana je kod Pokupskog četa Kljuka, u travnju Žumberačka partizanska četa, a u ljetu 1943. Turopoljsko-posavski odred iz dotadašnjih diverzantskih grupa, koje su djelovale ponajviše na miniranju i rušenju pruga, aerodroma i cesta između Zagreba i ostatka Hrvatske. Jedan od prvih ciljeva Kordunaške brigade bilo je oslobođanje 727 djece iz dječjeg logora u Jastrebarskom u kolovozu 1942. Međutim, nakon tih akcija, obavezno su uzvraćani udarci kontraofenzivama i u pravilu osvetom nad civilnim stanovništvom: paležima, pljačkom, ubijanjima i masovnim odvođenjem u logore smrti. To je tek poticalo narod da shvati tko su mu pravi neprijatelji te da se priključuje partizanima. Međutim, mora se priznati da su uvjeti ratovanja za nove borce bili posve neprivlačni: nedostatak oružja, obuće, odjeće, hrane, tehničkih sredstava za vezu, skloništa u hladnim danima, nedovoljno lijekova i svih drugih zdravstvenih i higijenskih potrepština, što je zahtjevalo maksimalnu izdržljivost i snalažljivost. Nije čudo da su neki borci bježali kući (dezterstvo), te da se bilježio stalni manjak ljudstva za popunu jedinica. Jedna od najhumanijih zadaća NOV-e bila je zaštita ranjenika i njihovo smještanje na sigurno. Poznata je akcija izvlačenja ranjenika iz Žumberka na Kordun u vremenski teškim zimskim uvjetima. Samo je visoko motivirana vojska vođena svojim hrabrim i nepokoljebljivim vodama mogla vjerovati u pobjedu svojih ciljeva.

Tijekom 1943. partizanske su formacije bile sve brojnije i veće. Tome je doprinijela i kapitulacija Italije, jer su talijanski fašisti dopirali sve do Žumberka gdje su se vodile žestoke borbe za "čišćenje od

---

partizana”, nazivanih pogrdnim riječima “banda”. Te 1943.g stvarala se mreža partizanskih odreda upravo na najvažnijoj operativnoj zoni zapadne i središnje Hrvatske kojoj je namjenjeno iznjeti na svojim leđima i životima krvave završne operacije nazvane 6. i 7. ofenziva. Tijekom 1944, otkako je osnovana 34.divizija ratovalo se sve žešće i krvavije, iako je NOV već bila dobro organizirana s promišljenim strateškim i taktičkim aktivnostima. Od početnih jednostavnih sabotaža prelazilo se u višednevne ofanzivne akcije s pažljivim planiranjem i naknadnim analizama i isticanjem pogrešaka.

NACIONALNA STRUKTURA 34. DIVIZIJE I BROJNO STANJE

Na dan osnivanja Divizija je brojala 2600 boraca i rukovodilaca, a 20. travnja 1945. Imala je 6380 boraca.

U borbenim akcijama pognuli su 1416 boraca, 1900 su ranjeni i 560 nestalih. Računa se da je broj pognulih na strani neprijatelja bio dvaput veći. Također su za partizane važni bili golemi materijalni dobici u oružju, municiji i drugom materijalu. Brigade su na svom ratnom putu zabilježile brojne diverzije, 300 vojnih operativnih akcija, oslobodile su 114 mjesta i sela, pritiskujući stalno njemačku vojnu silu i domaće joj suradnike na povlačenje prema većim centrima i konačno prema kraju rata izvan granica domovine.

U sastavu 34.divizije većinu su činili Hrvati, borci i zapovjednici, svi pod komandom Glavnog štaba NOV za Hrvatsku. Iako se u ocjeni njihove nacionalne orijentacije spominje i jugoslavenski karakter, s obzirom na težnju da se nakon završetka rata zadrži Jugoslavija, nesporna je činjenica da su u Diviziji većinom bili Hrvati i zadržali svoja karakteristična obilježja (jezična, vjerska i druga), te povezanost s obiteljima koje su živjele od Pokuplja do Posavine, od Korduna do Samoborsko-žumberačkog gorja.

Hlaić navodi u svojoj monografiji da je u 34. diviziji bilo 4007 Hrvata, 145 Srba, 31 Slovenac, 38 Muslimana, 88 Rusa i drugih.

Borci su većinom bili zemljoradnici, odnosno oko 4/5 seljaka koji su i pretrpili najviše žrtava. Ostali su borci bili radnici, daci, intelektualci, što je bilo i za očekivati s obzirom na poljoprivredne krajeve uz rijeke Savu, Kupu, Odru, Mrežnicu.

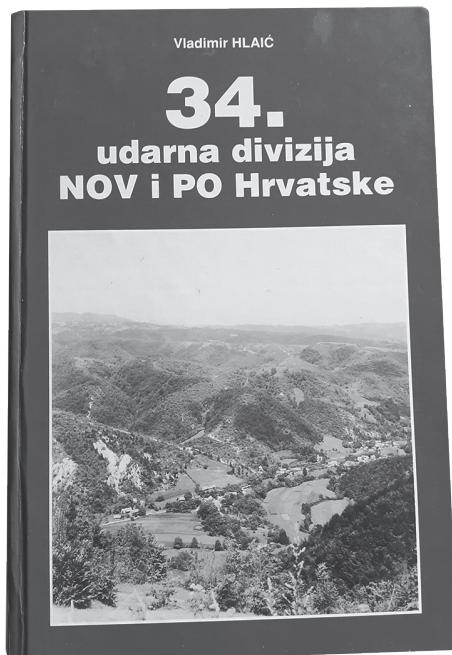

Divizija je pokrivala veliki prostor koji je bio ispunjen njemačkom vojnom silom, na području oko 50 km međusobno udaljenih gradova Karlovca, Siska I Zagreba. Tu je bilo više destaka važnih neprijateljskih uporišta, dobro čuvanih s velikim vojnim snagama. Sve je to činilo uvjete borbe neravnopravnima. Pa ipak, kao u cijeloj Evropi, tako je u Hrvatskoj fašizam je pobjeđen, a neprijatelj protjeran s teritorija kojeg je osvajao u svom Drang nach Osten prodom.

MONOGRAFIJA O 34. DIVIZIJI NOV I PO HRVATSKE

Monografiju o 34. udarnoj diviziji NOV i PO Hrvatske, napisao je Vjekoslav Hlaić, partizan, publicist, novinar, istraživač povijesti NOB-a i suradnik u nizu drugih radova o NOB-u. Monografija je izdana 2002. i promovirana u mjestima vezanima za ratni put 34. divizije: u Samoboru, Karlovcu, Velikoj Gorici i drugima. Odbor za izdavanje monografije činili su: Hrženjak Josip, Pećnik Oto, Antolčić Ivan, Bastašić Janko, Beršinić Nikola, Blažević Marko, Boljkovac Dragutin, Bulat Rade, Deverić Mišo, Eser Stanko, Gajski Milan, Goldstein Slavko, Grgić Ivan, Jendrašić Martin, Jurak Vlado, Kanić Detelić Slavica, Knebl Franjo, Konosić Drago, Kožul Nikola, Lamza Petar, Maslak Ivan, Pavlačić Nikola, Mika, Penić Stjepan, Plepelić Kazimir, Raić Petar, Skupnjak Josip i Tusić Ivan.

Navedena monografija vrlo iscrpno opisuje, sad već s prilične povijesne distance, ratni put 34. divizije na 464 stranica. Da bi se, u vremenu kada većina boraca nije više bila živa, prikupili podaci u tom je poslu sudjelovalo više članova velikogoričke antifašističke udruge: Čužić Juraj, Deverić Mišo, Pavlačić Nikola Mika, Plepelić Kazimir i drugi. Njihovim se trudom prikupilo podatke o borcima s velikogoričkog područja (u širem smislu kotara Velika Gorica). Osim njih u prikupljanju podataka je sudjelovalo oko 30 osoba iz Bregane. Jastrebarskog,

---

Karlovca, Samobora i Siska. Ti se podaci nalaze na samom kraju knjige u rubrikama: ime i prezime, godina i mjesto rođenja, čin i naziv brigade, mjesto i vrijeme pogibije. To je spisak koji kod svakog mora izazvati tugu ali i sjećanje na dane kad su tim poginulima žrtvama fašizma odavali priznanje i kad su podizani spomenici sjećanja na žrtve za slobodu i napredak hrvatskog naroda. Spisak poginulih boraca 34. divizije sadrži točan popis 1416 osoba, sve odreda mlađih 20-30 godišnjaka. Njihova su imena, osim u knjizi, također uklesana u brojne spomen-ploče i spomenike palim borcima na tom području. Udruga antifašističkih boraca i antifašista Velike Gorice uz pomoć, lokalnih tijela vlasti do porodica i potomaka poginulih, svojim skromnim mogućnostima trudi se održati ih na "životu"

Iako je tužna činjenica da se od osnivanja nove hrvatske države o tim imenima i spomenicima ne vodi odgovarajuća briga, istina o hrabrim partizanima i njihovoj borbi protiv fašizma neće biti izbrisana, jer ona je dio povijesne i kulturne baštine Hrvatske.

SEKCIJA 34. UDARNE DIVIZIJE

Sekcija 34. Udarne divizije osnovana je pri Savezu antifašističkih boraca i antifašista RH a okupljala je borce te divizije sa željom da nastave druženje i sjećanje na dane kad su ginuli i izgarali u teškoj borbi s nacistima. Sekcija je organizirala obilježavanje 45. godišnjice Udarne 34. divizije u Jastrebarskom 17. veljače 1989. a potom se bilježi razdoblje neaktivnosti radi Domovinskog rata i promjenjenih političkih okolnosti u kojima se tijela državne vlasti ta mnoge civilne udruge bave ponajviše revizijom upravo antifašističke borbe Hrvata i drugih naroda u bivšoj zajedničkoj domovini Jugoslaviji.

Sekciju su ponovo pokrenuli bivši borci i zapovijednici okupljeni u Inicijativnom odboru: Mišo Deverić, Slavica Kanić Detelić, Nikola Kožul, Stevan Pajić, Oto Pećnik, Kazimir Plepelić, ali i drugi koji su podupirali Odbor: Knebl Franjo, general i komesar Štaba Divizije, Boljkovac Dragutin, komandant 3. bataljona Karlovačke brigade, Lamza Petar, zapovijednik Političkog odjela Divizije, Pavlačić Nikola Mika i još neki. Valja istaknuti da te osobe i u razdoblju Domovinskog rata nisu bili neutralni, već su se neki uključili aktivno u obranu Hrvatske 90-tih godina. Neki su se bavili političkim radom u razvoju novog političkog državnog ustroja, a neki su ostali zapamćeni kao humanitarci, primjerice

---

Slavica Kanić Detelić koja je svojim sredstvima izgradila dječji vrtić u Maloj Mlaki. Vjerujemo da je jasno da su isti ti koji su sudjelovali na strani naroda u borbi za slobodu 41.-45. g. dokazali kako se i u promjenjenim uvjetima i ciljevima tijekom 90-tih stoji na pravoj strani, na strani pravde i slobode.

Prvi je sastanak održan 18. travnja 2002., a iz zapisnika je razvidno da je glavni cilj rada bilo izdavanje Monografije o 34.diviziji, jer se pokazalo da nedostaje povijesnog gradiva, čak i iz razdoblja bivše države u kojoj se znatno pisalo o NOB-u. Predsjednik Odbora za izdavanje Monografije bio je Juraj Hrženjak, i sam autor zapisa o svom životu i sudjelovanju u partizanima i izgradnji socijalizma u djelu "Stoljeće života, antifašistički zapisi i sjećanja". Do kraja te godine Odbor je dovršio rad na Monografiji, kojem je prethodilo puno truda na prikupljanju podataka o brojčanom stanju i strukturi 34. udarne divizije i njenom ratnom putu. Promocija knjige održana je 29. ožujka 2003. u POU u Velikoj Gorici, u punoj dvorani, pred preživjelim borcima ili pak obiteljima onih koji su odavno napustili ovaj svijet. Velika Gorica je izabrana jer je na čelu Sekcije bio Juraj Žužić, istodobno i velikogoričke predsjednik UABA-e Velike Gorice. Uz tu Monografiju Sekcija je izdala i posebnu knjigu o Većeslavu Holjevcu, narodnom heroju i po mnogima najboljem gradonačelniku Zagreba, u povodu 60-te obljetnice oslobođenja Karlovca, rodnog mjesta V. Holjevca.

Idućih se godina posebna pažnja posvećivala obilasku mjesta bitaka važnih za 34. Diviziju. Za mnoge od boraca i članova bio je to i posljednji pozdrav s tim mjestima. U svibnju 2005. g. članovi Sekcije posjećuju mjesta sjećanja na bitke na Baniji i Kordunu: u Donjem Hrastovcu, selu Trgovje, Žirovac, Bačuga i Žažina. U studenom 2005. g. posjećuju spomenike i spomen-grobnice na Karlovačkom i Žumberačkom području: u Donjoj Kupčini, Generalskom stolu, Bosiljevu, Hrašću, Ozlju i Krašiću.

Na skupštini Sekcije 26. travnja 2007. g. razmatrani su problemi koje imaju preživjeli borci 34. divizije, veterani 2. svjetskog rata na strani saveznika ujedno i pobjednici tog rata. Predsjednica SABA RH dr. Vesna Čulinović Konstantinović predočila je pokazatelje iz kojih se vidi da je državna politika ambivalentna u pogledu antifašizma, iako je Hrvatski sabor donio Deklaraciju o antifašizmu 13. travnja 2005. godine kojom se pozivaju državna tijela i institucije na poštivanje Ustava i odluka ZAVNOH-a.

U studenom 2008. održana je jedna od posljednjih sjednica Sekcije na kojoj je usvojen program obilježavanja 65. godišnjice 34. divizije s konkretnim mjerama za očuvanje već jako ruiniranih spomenika žrtvama fašizma. Nažalost, od tada do danas nisu donesene adekvatne sustavne mjere koje bi osigurale te spomenike od daljnog propadanja, već se opet radi samo o djelomičnim i nasumičnim aktivnostima.

Dana 5. veljače 2009. održana je svečana sjednica Sekcije na kojoj je govorio Jurak Vladimir i kojoj je nazočila Holjevac Tatjana, Boljkovac Josip, Bulat Rade i drugi. Nakon toga Sekcija prestaje s radom.

JURAJ ČUŽIĆ

PRESJEDNIK UABAe VELIKE GORICE I SEKCIJE 34. DIVIZIJE

Roden je 1934. god. u Plesu u imućnoj seljačkoj obitelji. Roditelji su Ljuba i Ivan marljivim radom na zemlji stekli nešto imovine, koju su ratni otimači otudili, a obitelj Čužić protjerali prema Vukomeričkim goricama. Tako se Juraj prisjeća da je bio izbjeglica u vlastitoj domovini i imanju. Otac i djed su se potajno vraćali u svoje dvorište da bi prihranili stoku. Dvojica braće Čužić poginuli su kao mladići u partizanima 1944. a njihova se imena nalaze na spomeniku Probijeni obruc u Plesu.

Juraj se nakon rata školovao u Vel. Gorici i u Zagrebu gdje je završio elektrostrojarski smjer. Stanovao je u Zagrebu da bi se školovao ali bi dolazio kući u Pleso pomagati roditeljima na poljoprivredi ili prodaji mlijeka. Čak je i sam zarađivao džeparac raznoseći po kućama novine i mlijeko. Marljivost njegova će doći do izražaja tijekom cijelog života, savjesnost u poslu i poslovnim odnosima, kao i osobno poštenje. Takvog ga znamo svi mi koji smo s njim radili i suradivali u Udrudi antifašista koju je vodio, iako teško bolestan, svih 8 godina.

U socijalističkom razdoblju bio je direktor firme koju je i osnovao, ali naravno u društvenom vlasništvu. Bio je to Centroreklam, firma za rasvjetu, oglašavanje i reklamiranje tj. vrstu poslova što se odnose na

„brendiranje“ i reklamu. Ta je firma bila poznata u čitavoj bivšoj državi, te su otvorili i predstavništvo u Beogradu. Firma je bila izrazito uspješna jer se Juraj kao rukovoditelj prema radnicima odnosio s poštovanjem i uvijek su mu bile radničke plaće i prava na prvom mjestu. Svi ga se sjećaju kao čovjeka spremnog pomoći, a to se i pokazalo kada je trebalo zbrinuti poplavljene radnike u velikoj zagrebačkoj poplavi. On se kao direktor firme brinuo za kredite i finacijsku pomoć radnicima da izgrade nove kuće. Dobio je priznanja i nagrade kao najuspješniji direktor. U mirovinu je otišao 1992, ali nije mirovao. Osnovao je sa sinom privatno poduzeće Zagreb te ga prepustio sinu, a sam se angažirao na razvoju demokratskih procesa u novoj RH.

Juraj Čužić se uključio u politiku želeći podržati višestranačje kao faktor demokratizacije hrvatske politike u svojoj sredini. Bio je kao član SDP-a vijećnik u Gradskom vijeću Velike Gorice u jednom mandatu. Od početka osnivanja Udruge antifašista uključio se u članstvo i isticao svojim aktivističkim pristupom. Tu je obavljao funkciju predsjednika (3 mandata) i člana drugih tijela u Udrizi antifašista na državnom i republičkom nivou te dobio i za to priznanje od SABA RH. Zaslužan je za obnovu više spomenika NOB-a, za organizacije komemorativnog karaktera iz programa rada udruga antifašista, prikupljanje podataka

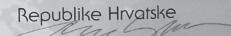
SAVEZ ANTIFAŠISTIČKIH BORACA I ANTIFAŠISTA REPUBLIKE HRVATSKE

DODJELUJE

PRIZNANJE JURI ĆUŽIĆU

za izvanredne zasluge na njegovanju, razvijanju
i jačanju tradicija i tekovina
Antifašističke borbe naroda Hrvatske

U Zagrebu, 29.12.2011.g.

Predsjednik Saveza
antifašističkih boraca i antifašista
Republike Hrvatske

---

i dokumentacije o poginulim i umrlim antifašistima za potrebe raznih monografija u izdanju SABA RH itd. Imao je želju da se sačuvaju ne samo fotografije i knjige, nego i razni drugi artefakti kao odlikovanja, medalje, zastave itd. kao dokumenti jednog vremena koje se, koje je terbalо sačuvati, bar u tragovima, u nekom muzeju. Odnosio se prema svima s jednakim poštovanjem i trudio se” podmetnuti ledja” tamo gdje je drugima bilo teško. Dugo je čekao pomoć za svoje oboljelo srce, operacije su odlagane više puta ali on se do zadnjeg dana života posvetio radu u UABA-i, kojoj je bio predsjednik. Umro je 12. travnja 2018. g.

II POGLAVLJE

UDRUGA ANTIFAŠISTIČKIH BORACA I ANTIFAŠISTA VELIKE GORICE I OPĆINE ORLE, KRAVARSKO I POKUPSKO

Kronologija rada Udruge antifašističkih boraca i antifašista Velike Gorice i općina Orle, Pokupsko i Kravarsko

OD 1999. DO 2020.

Kronologija rada Udruge sačinjena je na temelju zapisnika i izvještaja o radu Udruge od osnivanja do 2020. i odnosi se na najvažnije aktivnosti članova Udruge. Dakle, izostale su bilješke o susretima s pojedincima, predstavnicima ustanova i velikom trudu članova udruge ili članova a koje nisu nigdje zabilježene u dokumentima Udruge, tj. Predsjedništva Udruge s nastojanjem da se postigne bar mali rezultat i pomak u očuvanju povijesne baštine iz NOB-a. Nisu nabrojene ni sve aktivnosti koje se svake godine ponovo održavaju, poput spomeničkog komemoriranja pred Dan mrtvih, posjećivanje starijih i bolesnih članova, suradnja sa antifašističkim udrugama i savezima antifašista na republičkoj i županijskoj razini i druge slične aktivnosti. Nastojali smo dati naglaske na naše glavne ciljeve u odnosu na prošlost NOB u našem kraju, te na povezanost sa sredinom u tom smjeru pa smo redovito nazočni na obilježavanju državnih blagdana RH.

**Udruga u delegatskom sastavu na odavanju pošte braniteljima
kod spomenika na groblju Velika Gorica**

- GODINA 1999.

Dana 26. svibnja u POU Velike Gorice na inicijativu 10 osnivača Udruge antifašističkih boraca i antifašista Velike gorice i općina Orle, Kravarsko i Pokupsko održana je Osnivačka skupština Udruge. Gotovo svi osnivači bili su sudionici NOB-a. Bili su to: Katulić Filip, zemljoradnik, Krznarić Mile, policajac, Mirenić Stjepan, vatrogasac, Radočaj Nikola, ugostitelj,

---

Ratko Nikola službenik, Rožić Ivan, poljoprivrednik, Šprihta Vladimir, radnik, Vlahović Vid, službenik, Zubek Josip, pilot i Župetić Mirko, službenik. Od te desetorice osnivača danas (2020.) je živ samo Vid Vlahović. Među osnivačima najbrojniji su bili borci NOB-a iz brigade Franjo Ogulinac Seljo. Na osnivačkoj skupštini za predsjednika je izabran Vid Vlahović, za potpredsjednika Mirko Župetić, te 7 članova Predsjedništva i drugih tijela temeljem Statuta. Na Osnivačkoj skupštini bili su nazočni predstavnici Zajednice udruga Zagrebačke županije i Grada Zagreba te predsjednik SABA RH Ivan Fumić.

MIRKO ŽUPETIĆ

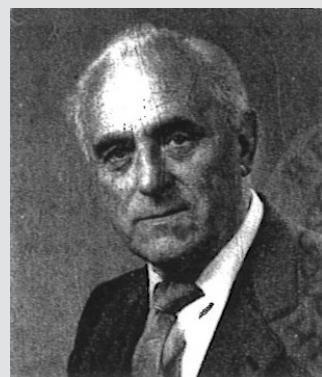
1. POTPREDSJEDNIK UABA-e

Rodio se 1921. u Lomnici Donjoj. Školovao se u Zagrebu do velike mature a na Ekonomskom fakultetu uz rad. Nakon okupacije hrvatske domovine priključio se naprednim aktivistima i simpatizerima u borbi za oslobođenje od nacifašizma. U Lomnici je takvih bilo puno, osobito među omladinom.

Nakon rata radio je u Velikoj Gorici na raznim funkcijama: kao rukovodilac Odjela opće uprave, savjetnik predsjednika Skupštine općine za ekonomski i gospodarska pitanja i dr. Vodio je brigu o bivšim borcima na čelu boračke organizacije u Velikoj Gorici, a potom i u Udruzi antifašista.

Bio je omiljen među ljudima, poznat po svojim vrlinama ljudskog poštenja i povjerenja, te zastupanja humanističkih principa.

Umro je 11. svibnja 2007.

Dana 6. rujna 1999. godine Udruga dobiva rješenje kojim se odobrava upis pod punim nazivom Udruga antifašističkih boraca NOR-a Velike Gorice i područja općina Pokupsko, Orle i Kravarsko. Time je odobren Statut usvojen na sjednici Skupštine u kojem su navedene djelatnosti : edukacija, organizacija izleta i posjete povijesnim mjestima iz programa Udruge, suradnja sa srodnim organizacijama, pomoć starim i bolesnim članovima.

- GODINA 2000. - 2001.

Udruga se konsolidira, bira Predsjedništvo i osigurava uvjete za rad: prostor, namještaj , financijska sredstva itd. S Poglavarstvom Grada Velika Gorica sklapljen je ugovor o najmu prostorije u tzv.staroj općini, uz nepovoljne uvjete plaćanja režijskih troškova i najma prostorije, jer je Udruga dijelila trošak električne energije i druge režijske troškove s udrugom Crvenog križa. Namještaj je naručen od Tvornice metalnog namještaja Jadran i sastojao se od stolova i stolica u vrijednosti od oko 3000 kuna.

Bivši borci NOR-a preuzeli su brigu o arhivu bivše organizacije SUB-NOR-a.

Članovi Udruge otpočeli su s evidencijom i upoznavanjem se sa stanjem spomenika NOB-a na području Turopolja, Posavine i Vukomeričkih gorica. Raspravljaljalo se o statusu boraca NOR-a i smanjenju mirovina te obezvredivanju ugleda i značaja NOB-a. Udruga nije uspjela akumulirati sredstava za pomoć najugroženijim članovima, osim riječi potpore i prisjećanja na ratne godine.

- GODINA 2002.

U Zagrebu je održana svečana akademija u povodu 60. jubilarne obljetnice 1. hrvatskog korpusa (1942.-2002). Pokrovitelj je bio predsjednik Stjepan Mesić, a Svečana akademija održana je u velikoj dvorani Doma Hrvatske vojske. Za Akademiju koja je po mnogočemu, kao na pr. mjestu održavanja, bila atipična, na pozivnici je prezentirana fotograafija Maršala Tita.

Te se godine marljivo radilo na pripremi knjige „34. udarna divizija NOV i PO Hrvatske“ i njenoj promociji. Posjećivalo se doslovce svako selo i domaćinstvo tog kraja da bi se prikupilo podatke o borcima u jedinicama 34. udarne divizije (godina rođenja, funkcija u jedinici, mjesto pogibije i datum smrti, ako nije živ). Obuhvaćena su sva sela na području Udruge i putem aktivista i osoba iz sela /mjesta prikupljeni su podaci. Tako je nastao popis 228 mještana iz tih krajeva (priložen u knjizi o Diviziji), s datumima i mjestom pogibije boraca i žrtava. To je tužan i dug popis imena mladih ljudi čiji su životi žrtvovani za slobodu u krvavoj bitki s nacifašizmom.

Promocija Monografije o 34. diviziji održana prvi put 12. studenog 2002. na 60. jubilarnu obljetnicu 1. hrvatskog korpusa u Zagrebu.

- GODINA 2003.

Dana 29. ožujka održana je svečana promocija knjige o ratnom putu 34. udarne divizije NOV i PO Hrvatske, uz nazočnost autora Vladimira Hlaića i brojnih gostiju, u Pučkom učilištu u Velikoj Gorici. Za ljudе iz tog kraja najvažniji sastavni dijelovi te divizije su: Posavski partizanski odred, koji se spominje da je bio u borbama za oslobođenje Zagreba na dan 8. 1945.g. i Udarna brigada FOS-a. Glavno mjesto u knjizi i pamćenju puka ima svakako Udarna brigada Franjo Ogulinac Seljo, u sastavu iste divizije, u kojoj su borci bili iz Posavine i Turopolja. Prigodom promocije podijeljeno je 200 knjiga nazočnima, uglavnom potomcima iz obitelji poginulih partizana.

Prije promocije su obaviještavani su i pozivani članovi obitelji prema naputku autorskog tima, odnosno Županijske zajednice antifašista. Taj dopis je sadržavao smjernicu o tome koje obitelji vaalja pozvati iz pojedinih sela, što se posebno odnosilo na broj poginulih boraca (čija se imena i ostali podaci nalaze u Monografiji od 34. diviziji NOV I PO Hrvatske). Na ovom se mjestu navode prvih 8 naselja iz kojih su potekli borci, dok se svi ostali podaci o broju boraca i imenima tih osoba nalaze u samoj Monografiji i dokumentaciji Udruge.: Velešivec 28 osoba, Lukavec 20 osoba, Lomnica 14 osoba, Dubranec 9 osoba, Novo čiče 8 osoba, Auguštanovec 6 osoba, Pleso i Ščitarjevo po 5 osoba.

Taj je broj očito bio reducirан u skladu sa situacijom na terenu i mogućnostima kontaktiranja jer se do nekih obitelji nije moglo doći iz raznih razloga, od toga da je nepoznata adresa do toga da se nije stiglo fizički obuhvatiti sve porodice zbog premalog broja istraživača. O borbenom putu boraca i mjestima najvećih bitaka i masovnih stradavanja može se pročitati u posebnim člancima o Brigadi i Diviziji kojoj su pripadali.

- GODINA 2004.

Obilježena je 60. obljetnica osnivanja Udarne brigade FO Seljo na svečanoj sjednici u dvorani Galženica uz nazočnost predstavnika političkih stranaka.

Članovi Udruge razgledali su 17. siječnja izložbu „Kultura i prosvjeta u X. zagrebačkom korpusu“ u Gradskoj vijećnici u Zagrebu. Na izložbi su prikazane kroz fotografije i zapise sudionika raznovrsne aktivnosti: kazališna, obrazovna, zborsko-glazbena, sportska itd.

ZVONKO HRENČEVIĆ

Roden je 1.veljače 1950. u selu Ruča, u siromašnoj obitelji koja se bavila poljoprivredom i stočarstvom. Prve godine školovanja proveo je u selu Veleševcu i uz poteškoće zbog neimastine, nastavlja školovanje u Velikoj Gorici u Školi učenika u privredi. Uspješno završava školovanje i odmah se zapošljava, a zatim odlazi na odsluženje vojnog roka. Po povratku se zaposlio u Velkomu, velikogoričkom komunalnom poduzeću i tu ostao do zaslužene mirovine

Tijekom tog vremena sklon je društveno-političkom radu, počevši od omladinske organizacije do sportskih i kulturnih društava, a najviše u DVD-u gdje je bio član ili je obnašao razne odgovorne dužnosti. Odlikovan je s više raznih priznanja i ordena u bivšoj i sadašnjoj državi za svoj doprinos kulturnom i političkom životu sela općine Orle gdje se isticao kao organizator, voditelj i promicatelj društvenih akcija i ideja.

Dvije godine profesionalno obavlja dužnost tajnika Socijalističkog saveza radnog naroda Hrvatske. U Udrizi antifašista aktivno se zalaže za očuvanje spomen obilježja NOB-a, osobito u spašavanju otuđene biste Ivana Mladena, kao i drugih konzervatorskih zahvata na samom spomeniku u Ruči.

Osnivač je Udruge za očuvanje kulturne baštine zavičaja te je prikupio mnoge starine, stare predmete, alate starih zanata u kraju, dijelove narodnih nošnji itd. Isti se predmeti nalaze u improviziranim uvjetima u bivšoj trgovini i čekaju osnivanje Zavičajnog muzeja Turo-poljske Posavine.

Od osnivanja općine Orle ima važnu ulogu u obnašanju nove vlasti u samostalnoj Hrvatskoj. Bio je vijećnik u Općinskom vijeću Orla i to s najdužim stažom, od 1996. do 2021. i član Poglavarstva u svojstvu donačelnika i predsjednika Vijeća. Poticao je inicijative oko održavanja i uređenja spomenika Ivanu Mladenu u Ruči, te je zaslužan i za najnoviju akciju 2020.g kada je spomenik uređen.

Dana 18. lipnja nanovo je postavljeno poprsje Mladena, prvog komandanta brigade FO Seljo, koju su mještani pronašli bačenu u Savu još 1993. godine. Bista je postavljena ponovo na mjesto kod spomenika Brigadi Franjo Ogulinac Seljo u Ruči, zahvaljujući Sekciji Udruge za općinu Orle.

Na otvorenju obnovljenog spomenika govori Hrenčević Zvonko, član Udruge i mještanin Ruče

Dana 18. prosinca održana je sjednica Skupštine Udruge, uz raspravu na temu odnosa antifašista i sudjelovanja na početku Domovinskog rata. Na Skupštini je istaknuto da su neki članovi Udruge bili spremni za sudjelovanje u obrani Hrvatske, ali su odbijeni. Jednom od njih, vojnom licu poznatom po velikom vojnem iskustvu iz ratnog i poslijeratnog razdoblja rečeno je da u obrani može sudjelovati „na telefonu“. što je taj član Udruge odbio.

- GODINA 2005.

Dana 8. siječnja obilježena je 61. obljetnica osnivanja Brigade Franjo Ogulinac Seljo u Domu kulture Velika Gorica uz svečani program. O ratnom putu i djelovanju Brigade govorio je Josip Zubek.

Obilježavanju 60. obljetnice Dana pobjede 9. svibnja na svečanoj sjednici Saveza antifašističkih boraca i antifašista RH u Zagrebu bili su nazočni predstavnici grada i države, što je značajno istaknuti jer se nakon toga, promjenama stranaka na vlasti, sve manje surađuje u obilježavanju takvih dogadaja. U toj Svečanoj akademiji, što je održana u Koncertnoj dvorani Vatroslav Lisinski sudjelovao je i predsjednik Stjepan Mesić, a u programu Zbor HTV-a i Orkestar Hrvatske vojske.

Te se godine kontinuirano radi na kontaktiranju s preživjelim borcima domicilnih partizanskih jedinica i brigada s namjerom pravne, materijalne i druge pomoći. Međutim, akcija se pokazala neuspješnom jer su mogućnosti Udruge bile premale za potrebe pomoći preživjelim partizanima, a bez finansijske i političke podrške na državnom nivou nisu se mogli realizirati.

Zabilježene su brojne aktivnosti na zaštiti spomenika NOB-a. No, opet s teškoćama zbog nezainteresiranosti najviših institucija države za rješavanje problema održavanja spomenika. Zabilježen je spor oko vlasništva nad zemljištem na kojem se nalazi spomenik u Mičevcu i odbijanje suradnje svećenika iz Jakuševca. Također se pregovaralo s Gradskim poglavarstvom u Velikoj Gorici koji je završio uspjehom u obnovi Kosturnice na groblju u Velikoj Gorici. Udruga je zatražila sredstva za održavanje i obnovu čak 8 spomenika, ali je u narednih 15 godina samo djelomično realiziran taj plan.

- GODINA 2006.

Te se godine Udruga uključuje u Sekciju 34. Udarne divizije pri Savezu antifašističkih boraca i antifašista RH u Zagrebu, i otada ta sekcija „apsorbira“ dio članova Udruge, osobito one iz Zagreba. Predsjednik te Sekcije bio je istodobno i predsjednik Udruge: Juraj Čužić. Ta sekcija se, obzirom na to da okuplja u članstvu i vojne teoretičare i povjesničare, ujedno sudionike NOBa, angažirala na izdavanju više knjiga o antifašističkoj Hrvatskoj kao i na pripremi konferencija i savjetovanja o prijepornim povijesnim temama: o Jasenovcu i Bleiburgu. Valja spomenuti da je na tu temu održan znanstveno stručni skup 12.travnja 2006. na kojem su predavači bili istaknuti profesori i stručnjaci iz povijesti i političkih znanosti.

- GODINA 2007.

Udruga je svake godine sudjelovala, u suradnji s dugoselskom udrugom antifašista, u obilježavanju Oborovske bitke u Oborovu krajem ožujka.

S obilježavanja Oborovske bitke (27. ožujka 1944.): mještani antifašisti više sela s desne obale Save: Drnek, Buvejve, Veleševac , Ruča s predsjednikom Udruge Čužić Jurajem.

Veće aktivnosti tijekom godine odnosile su se na posavske spomenike i obnovu spomenika UB FOS-a u suradnji s DVD Veleševac i Ruča, kojem je Udruga plaćala dogovoren iznos za održavanje velike površine okoliša. Suradnja posavskih antifašista s Udrugom nastavlja se jačati i doprinositi aktivnostima UABA-e, posebno u pogledu posjeta Kumrovcu, kojem se priključuju i nečlanovi iz posavskih sela, te u obnovi spomenika u Ruči i Veleševcu.

Predstavnici Udruge sudjelovali su 24. svibnja na promociji knjige prof. dr. sc. Deželjina: Etiologija antifašizma, što je održana u dvorani SABA RH, u Zagrebu.

- GODINA 2008.

Zabilježene su uobičajene aktivnosti obilježavanja NOB-a, uz spomenike na Dan antifašizma i Dan mrtvih.

Te je godine, 24.lipnja, na Dan državnosti RH svečano otkriven spomenik palim braniteljima s područja općine Velike Gorice na groblju u Velikoj Gorici. Svečanost je organizirao Grad Velika Gorica, na čelu s tadašnjim gradonačelnikom Toninom Piculom. Udruga antifašista sudjelovala je na otvorenju spomenika i obilježavanju državnih praznika svake naredne godine.

Udruga je sudjelovala, kao i svake godine, na 67. obljetnici proboja logoraša iz ustaškog zatvora Kerestinec.

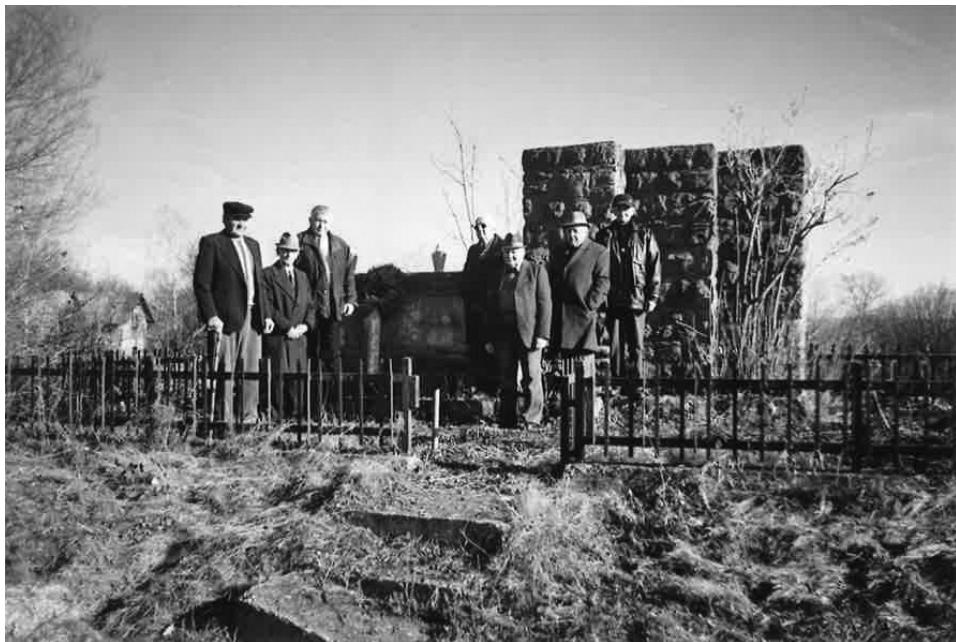
Skupove izvan područja Udruge organizirala je Zajednica antifašističkih boraca i antifašista Zagrebačke županije ili Savez udruga na nivou države - SABA RH. Tako su predstavnici Udruge sudjelovali na promociji knjige autora Miše Deverića i Ivana Fumića: Hrvatska u logorima 1941. -1945, što je održana 18. travnja.

Zabilježen je pad broja članova Udruge zbog smrti ili bolesti starijih članova, te sve veće obveze Predsjedništva prilikom dostojnog ispraćaja pokojnih članova Udruge.

- GODINA 2009.

Dana 10. siječnja 2009. obilježena je 65. obljetnica osnivanja UB FO Seljo kod spomenika na Jurjeviću, te polaganjem vijenaca kod spomenika i na groblju u Pokupskom gdje je spomen kosturnica svih ratnih jedinica koje su se borile na tom prostoru. Druženje se završilo u Lovačkom domu.

Članovi Udruge kontinuirano su brinuli o spomenicima NOB-a na području Velike Gorice i okolice, premda je zamjetno sve lošije stanje spomeničke baštine. Spomenici su zapušteni, osobito u nekim manjim selima gdje je teško okupiti ljude radi popravaka i sanacije spomenika, ili zbog nedostatka sumještana ili pak zbog opće nebrige u društvu, jer se spomenici ne doživljavaju kao hrvatska kulturna baština.

Spomenik osnivanju Turopoljsko posavske brigade na Jurjević brdu, delegacija Udruge

- GODINA 2010.

Dana 24. travnja mladež iz SDP-a pomagali su Udrizi na uređenju spomenika i njegova okoliša u Buševcu.

Dana 7. svibnja svečano je obilježena 66. obljetnica bitke kod Svetе Kate, kod Dubranca, gdje se nalazi spomenik na sjećanje na tu bitku u ožujku 1944. između boraca Brigade FOS i združenih snaga Nijemaca i ustaša, za obranu Pokuplja od prodora na oslobođeni teritorij.

U Zagrebu je u povodu Dana pobjede, Dana Europe i oslobođenja Zagreba, održana Akademija pod pokroviteljstvom Predsjednika države Ive Josipovića.

- GODINA 2011.

Dana 29. siječnja održana je svečana akademija u Starogradskoj vijećnici Zagreba u povodu 70. obljetnice ustanka, antifašističke borbe i pobjede nad fašizmom, pod pokroviteljstvom Predsjednika RH Ive Josipovića.

Zabilježene su redovite aktivnosti komemoracija i posjete posljednjim živim partizanima-članovima Udruge. Sahranjen je jedan od najaktivnijih članova Udruge i Sekcije zrakoplovaca pri SABA RH Josip Zubek, autor niza članaka i govora što se odnose na slavnu Brigadu Franjo Ogulinac Seljo.

U dokumentaciji se nalazi i dopis upućen Elektri da se popravi rasvjeta i ukloni drveće izraslo oko spomenika na Svetoj. Kati, kod Dubranca. Spomenik je na rubu šume i moguće da će se potpuno izgubiti u šumi ako se ne bude održavao okoliš, što se i događa s drugim spomenicima koje nitko ne održava.

- GODINA 2012.

Pokrenuta je inicijativa za osnivanje udruge mladih antifašista u Velikoj Gorici, koja je okončana neuspjehom, premda je Udruga ponudila svua moguća pomoć. To i dalje ostaje otvoreno pitanje Udruge, kao i svih antifašističkih udruga koje okupljaju starije članstvo, uz zahtjevan volonterski rad.

Redovito se radi na održavanju spomenika u mjestu Lukavec, koji se inače dobro održava nastojanjem mještana. Zabilježena je inicijativa da se na vrh spomenika postavi križ, umjesto petokrake ili, ako ne križ, onda grb RH. Udruga se nije složila s tim prijedlogom jer bi to bilo odstupanje od originalne ideje autora spomenika, a i mještani Lukavca snažno su podržali stav Udruge..

Za obnovu spomenika u Plesu prikupljeno je 24 000 kuna, što je realizirano naredne godine. Taj je iznos utrošen za temeljitu obnovu spomenika (čišćenje, bojanje, betoniranje) i uređenja njegove okoline prema troškovniku poduzeća DIEM GRADNJA iz Velike Gorice. U financiranju obnove sudjelova je i Zračna luka Zagreb, uz redovitu donaciju Grada Velike Gorice i Zagrebačke županije. Radovi su izvedeni 2013.

- GODINA 2013.

Dana 20. prosinca na Skupštini Udruge potvrđena je promjena Statuta, kojim es mijenja naziv Udruge, jer se smanjio broj antifašističkih boraca a postojao je interes građana za članstvom, uglavnom starije dobi, ali poštovatelja značenja antifašističke ideje. Dakle, uz borce su

---

pridruženi i građani-antifašisti po uvjerenju i želji da aktivno sudjeluju u radu Udruge. Otada udruga nosi naziv Udruga antifašitskih bora i antifašista Velike Gorice i općina Orle, Pokupsko, Kravarsko. Predsjednik Udruge ostao je Juraj Čužić (u 4 mandata, od 2003. pa sve do 2018).

Neki su spomenici zajedno s okolišem uređeni dragovoljnim radom članova Udruge: spomenici na Jurjević brdu, Čičkoj Poljanai, Lukavcu i Mičevcu. Najtemeljitije je uređen spomenik u Plesu „Proboj obruča“ - nanovo je obojen i uređen je prilaz spomen-ploči s betonskim podlogom i hortikulturnim dijelom. U troškovima popravka sudjelovala je i Zračna luka Zagreb.

Otvorenje obnovljenog spomenika u Plesu: nazočni su članovi Udruge i mještani Plesa, predstavnik braniteljske udruge Ivan Mišerić i predsjednik Udruge antifašista Juraj Čužić

- GODINA 2014.

Dana 9. veljače u Ruči je svečano obilježena 70. obljetnica Brigade FOS-a, uz nazočnost mještana i brata poginulog Ivana Mladena, prvog komandanta Brigade, čije je poprsje uz spomenik „Zastava“ u središtu sela.

Dana 29. ožujka obilježena je obljetnica Oborovske bitke u Oborovu, u organizaciji dugoselske Udruge antifašista, uz veći broj članova Udruge s desne obale Save.

Te je godine uređena spomen grobnica - kosturnica na velikogoričkom groblju. Obnovljeni su ploča i tekst na njoj, te očišćen cijeli spomenik od mahovine. Cijena radova iznosila je više od 40 000 kuna. Izvođač je bilo Klesarstvo Nestić, a samo je uređenje teksta i bojanje stajalo 6.822 kune.

- GODINA 2015.

Delegati Udruge sudjelovali su na svečanoj sjednici u Zagrebu u povodom 70.obljetnice Dana oslobođenja Zagreba i osnivanja X Zagrebačkog korpusa. Inicijativa SABA RH da se cijela 2015. proglaši godinom antifašizma, s ciljem da se o toj temi više informiraju mladi kroz sate povijesti, nije uspjela. No, održani su okrugli stolovi, izložbe, prezentacija Glasa antifašista na tu temu, i td.

Obnovljena je kosturnica na groblju u Velikoj Gorici: kameni dijelovi i dijelovi posuda za cvijeće. Petokraka s kosturnice je ubrzo otuđena i nije vraćena do danas.

JANKO LISEC

Roden je u Gradićima 1921. Četverogodišnju školu završio je u D. Lomnici s odličnim uspjehom. Zbog siromaštva nije nastavio školovanje. Već s 12 godina zaposlio se kao čuvar stoke na imanju Vlade Brigljevića Puse, velikogoričkog veleposjednika. S 15 godina radio je na željezničkoj stanici na istovaru tereta, na kopanju kanala i na drugim teškim poslovima. Uz to, međutim, završava tečaj za kočničara, vlakovođu i čuvara pruge. Na tim poslovima je radio do svibnja mjeseca 1942, kada je regrutiran u Domobransku vojsku u kojoj je sve do rujna mjeseca 1944, kada prelazi u partizane, u Artiljerijski divizion IV korpusa NOVH. Nakon rata pokušava karijeru u JNA ali mu ne uspijeva zbog domobranske prošlosti i očito prekratkog boravka u partizanima. U JNA je bio do 1951.g kada se demobilizira u činu

---

kapetana. Nakon demobilizacije radio je različite fizičke poslove do zapošljavanja u Matičnom uredu u Kravarskom, a potom u općinskoj upravi u Velikoj Gorici. Godine 1959. završava Višu upravnu školu u Zagrebu i otada se pokazuju njegove liderske i organizacijske sposobnosti na više radnih mjestu. Bio je direktor kožare, a Goričani ga pamte kao uspješnog direktora „Odranskog ribiča“, poduzeća koje je otvorilo više lijepo uređenih objekata na najatraktivnijim lokacijama u prirodi: kod Odre, okolnim selima i u samoj Velikoj Gorici. Posljednje mu je radno mjesto bilo tajnik Općine s kojega je umirovljen početkom 70-tih. Tih je godina Janko Lisec umirovljen zbog bolesti, a i zbog osobitih okolnosti hrvatskog proljeća kada je bio politički proganjan.

Kao istaknuti društveno-politički aktivist je bio biran na dužnost predsjednika Socijalističkog saveza te zastupnika u Saboru. Aktivan je bio u Udrudi antifašista od osnivanja. Umro je 2012. godine.

- GODINA 2016.

Broj članova Udruge smanjio se na 39 i u odnosu na broj s početka rada Udruge prepolovio se. Gotovo polovica članova nisu u moućnosti plaćati članarinu iz svojih mirovina... Dotacije Grada su također smanjene na simboličku svotu od 5000 kuna.

Razgovori o popravku spomen - groblja u Pokupskom, kao i spomen - ploče u centru mjesta koja je uništena u saobraćajnoj nesreći, nisu uspjeli, zbog nesuradnje općine Pokupsko, iako je taj dio spomeničke baštine u zoni djelovanja Udruge među najzapuštenijima. Čelnik općine Pokupsko smatra da je obnova spomen kosturnice zadaća Udruga antifašista i da se ne radi o općem interesu.

- GODINA 2017.

Zabilježene su uobičajene aktivnosti na komemoracijama uz spomenike i posjete posljednjim živim partizanima: Stjepanu Stanešiću u Lijevim Štefankima, Juraju Križaniću u Zagrebu, Aloju Staniloviću u Lomnici i Vidu Vlahoviću u Velikoj Gorici.

Prigodom posjete S. Stanešiću snimljeno je više fotografija njegove sobe i one pokazuju kako su u njegovoj sobi u skladnom suživotu spojene ličnosti sa suprotstavljenih ideoloških strana: Stepinac i Tito. Stjepan

---

Stanešić je seljak, zemljoradnik i bivši partizan, koji je u svom duhu našao poveznice, inače nepostojeće u suvremenoj hrvatskoj politici.

Soba u kojoj živi s fotografijama Stepinca i Tita na zidu sobe član Udruge i bivši partizan Stjepan Stanešić, uz njega Hrenković Vlado , tajnik Udruge

- GODINA 2018.

Na Izbornoj Skupštini Udruge 24. ožujka izabrani su novi članovi Predsjedništva. Primjerice, namjesto dugogodišnjeg nezaboravnog organizatora i društvenog aktivistu Juraja Čužića i blagajnika Vlade Hrenkovića, u novo Predsjedništvo izabrani su: Marija Ajša Peuc, Biserka Zubek, Vlado Hrenković, a potom idućih godina izabrani su novi tajnik Sven Fabijančić i blagajnica Ivanka Pantović.

U udruzi se nastojalo naći rješenja za pristup javnim komunikacijama, boljem informiranju javnosti o radu Udruge, te obrazovanju članova

---

putem tribina i predavanja korištenjem novih tehnologija i metoda. Nažalost, etablirani mediji se teško ili nikako ne otvaraju, jednako kao i lokalni, koji su doslovce biltenci vladajuće stranke.

U lipnju je organizirana akcija čišćenja spomenika u Novom Čiču, uz pomoć nekoliko mještana koji stanuju u blizini objekta. Razgovaralo se s predstavnicima Mjesnog odbora u pogledu očuvanja spomenika i zelene površine trga Antuna Cvetkovića na kojem je smješten. Premda su načelno svi odbacili ideje da se spomenik premjesti na groblje u Novom Čiču, još nije utvrđen plan što dalje činiti.

Nakon čišćenja spomenika u skupini su: Čužić Juraj, Jurašković Sadija, pok. Mirjana Mataušić Pišl, Hrenković Vladimir, Stanković Zlata, Dianežević Ivan, Zubek Biserka i Marija Ajša Peuc

- GODINA 2019.

Dana 8. ožujka održana je godišnja Skupština Udruge i svečana akademija za Dan žena u prostoru SDP-a, podjelom cvijeća ženama i kulturno-umjetnički program u kojem je sudjelovao S. Belošević i članovi Udruge recitacijama i prigodnim govorom.

Dana 16.ožujka uređen je spomenik u Opatiji Ivanu Rukavini SIĐI, narodnom heroju, te spomenik na Jurjević brdu. Spomenik u

---

Opatiji (općina Pokupsko) je izvrgnut nebrizi, čak i oštećivanju time što ga zatrpujudrvima i starim gumama.

Dana 25. svibnja organiziran je posjet Kumrovcu i Tuheljskim Toplicama s članovima Udruge i nečlanovima iz Posavine i Velike Gorice.

Dana 22. lipnja održana je Svečana akademija u povodu Dana antifašizma u Domu u Veleševcu i domjenak na seoskom imanju kod Fabijankovića u Veleševcu. U programu su sudjelovali Hrenković Vlado evocirajući sjećanje na Juraja Čužića, dugogodišnjeg predsjednika Udruge, te Kučan Stjepan koji je evocirao sjećanje na tragičnu sudbinu članova obitelji Kučan nestalih u logoru Jasenovac. Na kraju programa nastupio je Zbor Siniše Beloševića.

Svečana akademija u povodu Dana antifašizma u Veleševcu u Društvenom domu, u dvorani sjede članovi i gosti , predsjednik SDP-a Velike Gorice Ozren Robić i drugi

Dana 8. studenoga u dvorani u Pučkog otvorenog učilišta Velike Gorice održana je dobro posjećena i pripremljena Tribina o antifašizmu danas s predavanjima dr. sc. Branka Dubravice i dr.sc. Renata Matića, uz kratku prezentaciju 20. obljetnice rada Udruge predsjednice Peuc Marije Ajše. Zanimljiva je bila podrška publike koja je pokazala interes za detaljnije odgovore i tretiranje nekih pitanja iz hrvatske povijesti na kraju rata 1945. g. s obzirom na nesukladnost javnih mišljenja o tim bolnim točkama hrvatske povijesti i tendenciju jednostranih pristupa

revisionista. Nažalost niti jedan od lokalnih medija nije popratio Tribinu, iako su pozvani. Tribini su bili nazočni predstavnici Zajednice Udruga Zagrebačke županije na čelu s Petrom Raićem.

Vidi prilog: poziv na tribinu

**Udruga antifašističkih boraca i
antifašista Grada Velike Gorice i
općina Kravarsko, Orie i Pokupsko**

**POZIVA VAS NA
INTERAKTIVNO PREDAVANJE
„ANTIFAŠIZAM KAO EUROPSKA
VRIJEDNOST“**

u PETAK (8. studenog 2019.)

U VIJEĆNICI POU (Zagrebačka 37, Velika Gorica)

S POČETKOM U 19 sati

PREDAVAČI:

- Prof. dr. sc. Branko Dubravica – povijesno-politički aspekt danas
- Prof. dr. sc. Renato Matić – sociološko-politički aspekt danas
- Vid Vlahović, borac – osvrt na osnivanje Udruge
- GOSTI

Radujemo se Vašem dolasku!

Dana 15. Prosinca 2019.g. na sjednici Skupštine obilježena je 20. obljetnica rada Udruge dodjelom priznanja i knjiga dugogodišnjim članovima s 5 ili više od 10 godina rada u Udruzi. Pohvaljeni su dobili, osim pismanog priznanja i knjigu-monografiju o Većeslavu Holjevcu. Ukupno je pohvaljeno 20 članova Udruge. U ime pohvaljenih zahvalio se Zvonko Hrenčević i istaknuo svoju privrženost antifašizmu kao vidu osobnog poštenja i dosljednosti te osobnih nastojanja na čuvanju te ideje.

Na Skupštini se dogovaralo o radu narednih godina i potrebi sređivanja dokumentacije, uz zaključak da se pristupi radu na monografiji Udruge.

- GODINA 2020.

SAT POVIJESTI U GLINI I TOPUSKOM 29. VELJAČE 2020. g.

U sklopu posjeta prijateljskoj Udrudi antifašista iz Petrinje članovi Udruge Velike Gorice sudjelovali su na dva predavanja: u Glini je govorio Miloš Branković, član petrinjske udruge, o situaciji 1941. g. u kotaru Gline u potpuno poremećenim odnosima izmiješanog stanovništva, neposredno nakon konstituiranja NDH, u krajevima oko Gline i u samoj Glini. Na temeljima danas nepostojeće pravoslavne crkve antifašisti Velike Gorice saznali su o pokolju nad Srbima u crkvi 29. srpnja 1941. g.

Na predavanju u Topuskom članstvo UABA-e Velike Gorice upoznalo se s političkim značenjem odluka ZAVNOH-a nakon 3. zasjedanja. Predavač je bio Sven Fabijančić, mag. politologije, tajnik Udruge V. Gorice. Članovi UABA-e obnovili su znanja o temeljima hrvatske državnosti, bez obzira što je suverenost države dijeljena s ostalim republikama u Demokratskoj Federativnoj Republici Jugoslaviji.

OBILJEŽAVANJE DANA ANTIFAŠISTIČKE BORBE BREZOVICA-SISAK-TREBARJEVO (22. LIPNJA 2020. g.)

U sklopu državnog obilježavanja Dana antifašističke borbe članovi UABA-e sudjelovali su u obilježavanju državnog obilježavanja Dana antifašizma. Premda je to državni blagdan, obilježavanju su bili nazоčni samo izaslanici iz vrha države: u ime premijera Dražen Bošnjaković,

---

ministar, a u ime predsjednika države Franjo Habulin, predsjednik SABA RH. O prvom partizanskom odredu osnovanom na taj dan 1941. g. govorila je gradonačelnica Siska Kristina Ikić Baniček u vrlo kritičkom i optužujućem tonu jer se olako zaboravlja tko je Hrvatsku doveo na stranu pobjednika u 2. svjetskom ratu.

Nakon obilježavanja u šumi Brezovica članovi UABA-e posjetili su Dječje groblje u blizini sisačkog groblja Viktorovac, gdje su kod memorijalnog kompleksa s posvetom djeci žrtvama ustaških logora komemorarali sjećanja na najmlađe žrtve rata.

Tuga na dječjem groblju u Sisku , 22.lipnja 2020. g.

Tijekom te 2020. g. korone, Udruga je svoj rad usmjerila na sređivanje dokumentacije i dopisivanje s nadležnim institucijama zbog pomoći i izjašnjavanja o namjeri da se jedan od goričkih trgova s imenom Maršala Tita - preimenuje. U kontaktima sa stanašima tog trga saznalo se o pritiscima sa strane nepoznatih osoba koje bi se pojavile na vratima stana - za promjenu imena trga.

9. rujna 2020. g. Udruga je predala Poglavarstvu Grada Velike Gorice (gradonačelniku i predsjedniku Gradskog vijeća peticiju koju su potpisali samo članovi UABA-e). Na peticiji su 32 potpisa, ali je

---

bilo puno više zainteresiranih. Međutim, Udruga se nije odlučila na širu akciju prikupljanja potpisa, zbog činjenice da je 2020. predizborna godina, a u stranačkim borbama nije željela sudjelovati.

15. lipnja 2020. g. Udruga je uputila zamolbu općini Orle za pomoć za kupnju materijala za popravak spomenika u Veleševcu i Ruči od oko 700 kuna.

26. lipnja 2020. g. Udruga je sklopila Ugovor s Gradom Velika Gorica za godišnji poticaj u radu u iznosu od 5.000 kuna.

20. listopada 2020. g. Udruga se javila Zagrebačkoj županiji na natječaj s prijedlogom za sufinanciranje izdavanja knjige o 20 godina rada Udruge. Taj je zahtjev odbijen, bez obrazloženja. Inače UABA Velike Gorice bila je jedina udruga antifašista koja se javila na natječaj i jedina udruga koja je bila odbijena.

Zbog najavljene selidbe izvršena kompletna obrada i sistematizacija dokumenata Udruge za proteklo razdoblje od 1999. do danas: zapisnika, financijske dokumentacije i fotografija.

Suradnja s drugim Udrugama, zajednicom udruga i Savezom antifašista RH realizirana je tijekom godine u smanjenom opsegu radi pandemije.

Usprkos pandemiji Udruga uspjela je tijekom ljetnih mjeseci popraviti 2 spomenika NOB-a: u Veleševcu spomenik palim žrtvama iz mjesta i u Ruči spomenike UB Franjo Ogulinac Seljo s bistom Ivana Mladena i grobnicom. Zahvaljujući izvođačima radova, članovima Udruge Vladi Matušinu i drugima iz tog sela Udruga i mještani se ne moraju sramiti zapuštenih spomenika.

Tijekom proljeća članovi Udruge posjetili i uredili okoliš nekoliko spomenika s područja Velike Gorice i bliže okolice: Pleso, Kurilovec, Kuće te Velika Gorica radi sadnje cvijeća

Uoči Dana mrtvih 1. studenoga članovi Udruge posjetili su većinu spomenika NOB-a.

U mjesecu studenome Udruga je predala Poglavarstvu Grada Velike Gorice Projekt obnove spomenika Plešinca u Kurilovcu koji je izradio arh Leder s predračunom od 50.000 kuna koliko bi stajalo generalno uređenje tog spomenika.

Skupština i sastanci:

7. ožujka, u povodu Dana žena održana je Skupština Udruge , na kojoj je izabrana nova blagajnica i učlanjeni novi članovi. Izlaganje o Danu žena i borbi žena za ženska prava i solidarnost, održala je članica dr. Pišl Mataušić Mirjana, nažalost u jednom od svojih posljednjih pojavljivanja na našim druženjima.

U tijeku iste godine Udruga je doživjela težak gubitak smrću troje svojih članova čiji se rad itekako osjetio, bilo na sastancima bilo u akcijama na terenu. To su: Emilia Miličić, Mirjana Pišl Mataušić i Juraj Križanić

5. rujna održan je u Ruči u Vatrogasnem domu sastanak s članovima Udruge u povodu završetka radova na spomenicima. Nakon komemoracije pred spomenikom Ivanu Mladenu i kratkog izvješća o radu Udruge, učlanjeno je 7 novih članova s područja Posavine.

U prostoru Udruge bila su organizirana druženja prvog petka u mjesecu, 5 puta tijekom godine za 8-10 članova, što je odgovaralo epidemiološkim mjerama.

Potkraj godine,odnosno tijekom zimskih mjeseci nije se mogla više koristiti prostorija, jer nije bilo grijanja te je Udruga otkazala Ugovor o najmu s Gradskim poglavarstvom.

MIRJANA MATAUŠIĆ PIŠL

Rođena je u Beogradu 11. veljače 1954. god. Otac Stjepan i majka Šarlota dolaze s obitelji u Zagreb 1956. god. Osnovnu i srednju školu je završila u Zagrebu te diplomirala na Veterinarskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Zvanje magistra prirodnih znanosti je stekla iz područja biokemijske na Farmaceutsko.biokemijskom fakultetu a doktorat na Medicinskom fakultetu. Postdoktorske studije je završila 2001. god u Bratislavi na Institutu preventivne i kliničke medicine.

Profesionalnu karijeru započinje kao znanstveni asistent na Zavodu za biologiju Veterinarskog fakulteta u Zagrebu i nastavlja na Institutu za medicinska istraživanja i medicinu rada u svojstvu suradnice na projektima Ministarstva znanosti. Od 2012. do 2016. god. je bila na funkciji pomoćnice ministra poljoprivrede zadužena za veterinarstvo i sigurnost hrane. Sudjelovala je i vodila niz znanstvenih projekata i objavila više od 30 radova iz tih područja. U mirovinu odlazi krajem 2019. god.

Politički je vrlo aktivna kao članica SDP u velikogoričkoj organizaciji i Zagrebačke županije gdje obnaša više stranačkih funkcija zalažeći se za ideje socijaldemokracije.

Uz to se bavi humanitarnim radom kroz razne udruge kao: Krila ljubavi, Edukacijom protiv raka dojke itd. Zapažen je i njen rad u Udrudi antifašista

Velike Gorice, osobna odgovornost i temeljitost kojom se bavila očuvanjem antifašističke baštine, ljudskih prava i humanitarnih principa.

Iako krhka zdravlja do zadnjeg se trenutka zalagala za opće dobro i širila pozitivne poruke. Teška bolest je prekinula jedan bogat i plemenit život krajem 2019. god.

STJEPAN KUČAN

Roden je 1938. g. u Drnku, općina Orle. Odrastao je kod ujaka i bake u Ribnici, razdvojen od brata blizanca, zbog teške bijede u obitelji. U oba sela su članovi obitelji radili na pripremi ustanka i aktivnog učešća u NOBi. U tome se već početkom rata ističu članovi njegove obitelji: Franjo Kučan i Jagica Kučan, kao predsjednica AFŽ. Njen suprug Franjo Kučan je bio nazočan kod osnivanja prve veće jedinice KPH u Mraclinu, Kotarskog komiteta KPH. Uhode su ga prijavile ustašama. Uhapšen je i odveden u Jasenovac odakle se nije vratio, a Stjepan je ostao bez oca u najtežim danima rata.

Nakon rata je stasao za samostalan život. Seli se u Veliku Goricu 1953. g. i pokušava naći posao i zanat uz poznatog goričkog pećara Vlahovića. Zatim je na redu služenje vojske u Nišu. Zaposlenje poslije nalazi u Tempu, građevinskom poduzeću. U skladu s tadašnjim gospodarskim nepisanim načelima, uz posao u Tempu paralelno radi „na zemlji“ da bi dopunio skromnu zaradu građevinskog radnika. Kod kuće se bavi tovom junadi, obradom zemlje i mnogim drugim ne baš laganim poslovima. Poljoprivreda ga posve okupira pa će završiti tečaj za traktoristu. To i radi u poduzeću „Sljeme“, izuzetno važnom za kraj jer ono podržava razvoj stočarstva, mljekarstva, otkup poljoprivrednih viškova itd. U procesu „sourizacije“ u stvaranja velikih poduzeća „Sljeme“ se pripaja u veći SOUR, u Agrokombinat u Vukovini i Stjepan postaje višak radne snage. Pošto mu nisu dali radno mjesto u mesnici „Sljemen“ u Heinzelovoj ulici odlazi 1965. g. na privremeni rad u Njemačku s valom drugih iseljenika. Taj je rad bio doista privremen jer se Stjepan sa ženom vraća zbog djece nakon skoro desetogodišnjeg boravka u Njemačkoj. Tada se zaposli na aerodromu u Plesu u Saveznoj kontroli leta gdje i mnogi sumještani iz Turopolja i Posavine. Odatle odlazi u mirovinu 1988. g.

Taj njegov životni put je tipičan za mještane/seljane Posavine koji su uz puno borbe i neizvjesnosti, polako napredovali iz krajnje bijede, prema nekakvom koliko-toliko sigurnom statusu radnika, poljoprivrednika i oca obitelji.

No, to nije sve. Stjepan Kučan u mirovini intenzivira svoj društveno-politički rad na kojeg je vrlo ponosan.

Od 1954. g. je član Socijalističkog saveza radnog naroda

Od 1956. g. je je član, blagajnik ili predsjednik DVD za njegovu mjesnu zajednicu.

Od 1957. g. je član SKJ/SKH te sekretar osnovne organizacije u selu

Od 1990. g. je aktivan u udružama umirovljenika i mjesnom odboru. Smatra se zaslužnim za izgradnju mrtvačnice u Orlima. U Podružnici Matice umirovljenika neumorno se zalaže za interese umirovljenih i za staračku populaciju tog kraja. Član je SDP i Udruge antifašista Velike Gorice i općine Orle.

AKTIVNOSTI U 2021. g.

1.-3. mj

Dana 20. ožujka 2021. g. održana je godišnja skupština Udruge uz epidemiološke mjere, nakon duljeg razdoblja tijekom kojeg su se članovi Udruge sastajali u malim grupama .

Na delegatskom je principu početkom godine održan tradicionalni obilazak spomenika na mjestu osnivanja Udarne brigade Franjo Ogulinac selje na KLjučić brdu, a članovi Udruge sudjelovali su u obilježavanju Oborovske bitke krajem ožujka mjeseca.

Na Skupštini se raspravljalo o programu rada i financijskom planu za 2021. Udruga planira svojim sredstvima urediti 2 spomenika: Plamen revolucije u Čičkoj Poljani i u istom mjestu spomenik posvećen Turo-polsko-posavskom odredu, ali uz uvjet dobrovoljnog rada mještana koji su spremni pomoći obnovi te spomenike. Na Skupštini je usvojena odluka o financiranju obnove tih spomenika s 2000 kuna, te djelomično sudjelovanje u troškovima izdavanja knjige-monografije o Udrudi s 2000 kuna. Ostatak novca od članarine i dotacije Grada utrošit će se za redovite aktivnosti Udruge: socijalno-humanitarne i administrativne akcije.

Na Skupštini su članovi obaviješteni da je raskinut Ugovor o najmu s Poglavarstvom Grada Velike Gorice, odnosno Uredom za upravljanje imovinom, za korištenje iznajmljenog prostora, jer je prostor preskup i neuvjetan te će se zatražiti novi prostor.

Zbog pandemije korone smanjena je aktivnost članova Udruge. Mnogi su starije dobi i spadaju u rizičnu skupinu.

Članstvo UABAe – GENERACIJA NA ODLASKU

U razdoblju od 20 godina, dakle od osnivanja do 2020.g broj članova Udruge kretao se oko 50, tako da se smrću ili bolestima pojedinaca smanjivao ili u nekim razdobljima rastao novopridošlima. Radilo se o ljudima starije životne dobi, većinom bivšim borcima-partizanima Brigade FO Seljo, za koje se može pretpostaviti da su u Udruzi bili iz sentimentalnih razloga zbog podsjećanja na dane mladosti, ali i sve ono što su kasnije tijekom svog životnog puta ugradili u temelje društva i zajednice, kao rezultate svoje borbe u ratu. U nastavku donosimo kroz nekoliko biografija životne puteve i kratke „profile“ osoba vjernih svojim idealima iz mladosti.

Prirodni trend odumiranja članstva koji ide paralelno s nekim pojavama kod mladih, kao npr. apolitičnost, konformizam, pasivnost, nezainteresiranost za događaje za koje se misli da nisu od životne važnosti jer su davno prošli, dovodi do zaključka da je sličnim udrušama izgledan kraj ili je pak bitna promjena metoda i sadržaja rada. Izreka da je povijest učiteljica života gubi svoju vrijednost u ovom digitalnom dobu brzih promjena dok se povijest druge polovice 20.vijeka prečesto revidira isključivo i u negativnom svjetlu prikazuje antifašiste. Ipak, članovi koji sudjeluju u radu Udruge su tu zato jer smatraju da je antifašizam suština narodne borbe za oslobođenje, te da podrži slobodarske ideje i vrijednosti koje su zastupali i izborili antifašisti u prošlom Velikom ratu, ali i u Domovinskom ratu, u kojem su sudjelovali potomci partizana, uz ostale branitelje. Antifašisti u Udruzi vjeruju u

---

principe antifašizma zbog opstojnosti naroda, a ona se može i mora temeljiti na pozitivnom smislu tradicije i povijesti različitih razdoblja. Te vrijednosti kao sloboda, pravda, suverenitet, demokracija, socijalna jednakost, itd. motivi su za koje se borilo u NOB-u, iako naravno u kontekstu toga vremena, a danas su isto motiv za borbu za bolje stanje u društvu u tom smislu. Njih ćemo sačuvati jedino tako da su dijelom opće političke kulture i utjecaja političkih struktura (što nije slučaj) kojima treba biti važno realizirati proklamirane ciljeve demokracije u Ustavu kao temelju uređenja države. Prešućivanje NOB-a, navijanje i crno bijelo prikazivanje događanja, anarhija i zlokobno desničarsko slijepilo neoustašluka, brana su svekolikom razvoju države i oslobađanju kreativnih snaga u svim segmentima.

U dokumentaciji Udruge antifašista Velike Gorice sakupljeno je oko 15 posmrtnih govora istaknutim članovima UABA-e, poznatim građanima Velike Gorice, koji su održani na njihovim pogrebima. Popis tih članova Udruge koji prilažemo čini tek dio onih generacija koje su se izgradile u ratu, nosile sa složeni političkim i društvenim problemima i prije i poslije rata, ali što je značajno – ostavile trag iza sebe u vidu mnogih realnih djela: škola, poduzeća, ustanova, stambenih naselja itd. To su npr.:

Alojz Godinić (2004), Vlado Plepelić (2005), Vinko Cerovski (2005), Ivan Miloš (2005), Franjo Katulić (2006), Viktor Trupčević (2006), Kazimir Plepelić (2007), Mirko Župetić (2007), Dražen Jakopčić (2008), Nikola Pavlačić-Mika (2008), Josip Zubek (2011), Nikola Šafranić (2011), Janko Lisec (2012), Juraj Čužić (2018).

Neke od tih osoba bili su u vremenu socijalizma poznate javne osobe na istaknutim dužnostima u tijelima vlasti, u gospodarstvu i ustanovama kulture ili, pak, radnici i poljoprivrednici. Navodimo njihove položaje i zanimanja, bez obzira na imena: sindikalni dužnosnik, poslanik u Saveznoj skupštini, direktor TVORPAMA, sekretar za financije i sekretar za privredu, upravitelj poljoprivrednog dobra, matičar, službenik u Sudu u Velikoj Gorici, probni pilot vojnih aviona i pilot u civilnom zrakoplovstvu, radnik u Poljoprivrednoj zadruzi i u Štampariji, radnik na održavanju cesta, direktor tvornice kože „Vidra“ i HURO Odranski ribič, poljoprivrednik, radnik Industrogradnje, direktor Centroreklama i privatni poduzetnik, itd.

Sve to pokazuje da su tim osobama, koji su izašli kao pobjednici poslije velikog i tragičnog rata na ovim prostorima, društvena vrata

---

bila širom otvorena. Iako su potjecali iz siromašnih porodica i bili bez obrazovanja, oni su radom, izvanrednim školovanjem i svojim sposobnostima vođenja i unapređivanja uvjeta rada u poduzećima ili u upravnim strukturama administracije u loklanoj vlasti, napredovali do visokih položaja. Važno je naglasiti, međutim, da su svi do jednog bili zaposleni, za svakog je omogućeno da radom zaradi svoju mirovinu, te nije bila praksa da se mladi ljudi umirove. Većinom se i jest radilo o vrlo mladim ljudima i o njima se vodila društvena briga koliko je god bilo moguće tih poslijeratnih godina, od stambenog zbrinjavanja do zapošljavanja.

Ali, nije bilo sve tako jednostavno. Uz stalna trvenja između nove vlasti i ostataka poraženih snaga nakon 1945., dramatično povlačenje iz staljinističkog zagrljaja, uz teško nasljeđe iz prijeratnih političkih podjela, još je dugo potrajalo vrijeme nemira. Mnogi se nisu uklapali u novu državu, mnogi su pojedinci gubili svoje bitke u miru. Neprilagodljivi političkom ustroju, kojem nisu bili više potrebni kao u ratu, bolesnih živaca i duha, idealisti revolucije i mnogi drugi izgarali su i gubili sve na putu prema vlastitom padu u alkoholizam i zdravstvene i obiteljske probleme.

Navodimo u obliku sažetih biografija u ovom radu samo neke pozitivne primjere od mnogih koji i danas ostavljaju utisak na neutralnog promatrača i poznavatelja lokalnih prilika zbog osobnog ugleda bivših boraca NOV, njihove velike društveno-političke angažiranosti i doprinosa za napredak zajednice u kojoj su radili i živjeli nakon rata u jednom dugom mirnodopskom razdoblju.

Obzirom na to da je povjesno razdoblje socijalizma u našim krajevima i našem gradu, na svim nivoima pa i osobnom, bilo obilježeno imenom i djelima Josipa Broza Tita, članovi Udruge ne odriču se sjećanja na njegove zasluge koje spominjemo u pismu – peticiji Poglavarstvu grada Velike Gorice povodom najave bivšeg gradonačelnika Barišića D. o promjeni imena trga s imenom maršala Tita.

Prilažemo prijepis toga pisma.

UDRUGA ANTIFAŠISTIČKIH BORACA I ANTIFAŠISTA VELIKE GORICE, OPĆINA ORLE, POKUPSKO I KRAVARSKO

Vel. Gorica, 8. rujna 2020.

Poglavarstvu grada Velika Gorica

PREDMET: izjava povodom prijedloga promjene naziva Trga maršala Tita i preimenovanja u Trg grada Vukovara

U nekim javnim glasilima, od Večernjeg lista do FB stranice dužnognika općine, obaviješteni smo o namjeri preimenovanja velikogoričkog Trga maršala Tita. Pri tome se poziva na iste primjere u gradu Zagrebu i drugdje u RH, ali se ne poziva na sve više članaka u novinama gdje se o Titu piše u pozitivnom smislu, kao npr. u članku naslova „Tito je brend hrvatske budućnosti“.

Ova Udruga izražava svoje neslaganje s (očito zakašnjelom) reakcijom naše gradske vlasti u predizbornoj godini. Mi smo uvjereni da vrijeme za brisanje imena Maršala Tita nije nikad bilo niti će biti podesno iz više razloga koje ćemo navesti čim kraće možemo.

1. Samo apsolutistička i nedemokratska vlast sebi dopušta brisanje povijesti i nepoćudnih osoba prema trenutnim vladajućim potrebama i ideologijama. To nisu učinili ni komunisti 1945. g. u Zagrebu, gdje su ostale ulice i trgovi među najvažnijima u gradu: Ulica grofa Draškovića, Trg kralja Tomislava, Zrinjevac, Branimirova itd

2. Razumijemo potrebu da se u novoj državi s promijenjenim društveno-političkim okolnostima drugačije vrednuju događaji i osobe iz povijesti. Ali se ne možemo pomiriti s time da se Josipu Brozu Titu daje isključivo NEGATIVNA ocjena za razdoblje od 1941. do njegove smrti. S time se ne slažu mnogi iz starije generacije koji su živjeli u Titovo doba, niti mnogi strani državlјani izvan Hrvatske gdje se još zadržalo sjećanje na Tita, pa u nekim državama postoje ulice i trgovi s njegovim imenom. Nama je poznato da je u vrijeme poraća napravljeno niz grešaka i zla ali o tome je već SVIMA SVE poznato jer se te događaje, od Bleiburga do Golog otoka, temeljito pretresa već 30 godina. Nasuprot tome se o zaslugama Tita i tadašnjeg državnog vodstva namjerno ne govori.

3. Ono što bismo izdvojili kao nedvojbene Titove zasluge je:

A) Bio je vođa partizanskog pokreta i borbe protiv fašista, njemačkih i domaćih. Zahvaljujući tome Saveznici su prihvatili njegov cilj - novu Jugoslaviju, čime je, što nije manje važno, izbjegnuto održavanje na životu velikosrpske tvorevine Kraljevine Jugoslavije. On je skupa s komunistima razvijao neke oblike demokracije koje Zapad ne pozna, primjerice samoupravljanje. Konkretni su rezultati te demokracije: 1947. g. je Hrvatska je po prvi put u povijesti postala Republika, od 1945. g. žene prvi puta imaju pravo glasa, a 1974. g. je u Ustavu SFRJ pravo naroda na samoodcjepljenju, niz zakona prvenstveno iz domene radničkih prava...

B) U stvaranju samostalne Republike Hrvatske i u obrani od agresije značajne su doprinose dali Titovi partizani, generali, suborci iz NOBa: Franjo Tuđman, Janko Bobetko, Zvonimir Červenko, Josip Boljkovac, Joža Manolić, Martin Špegelj, Antun Tus, Petar Stipetić i drugi.

C) Tito je bio među najuvažavanijim političkim ličnostima svijeta u vrijeme Pokreta nesvrstanih koji je obuhvaćao polovicu svjetskog stanovništva, borio se protiv kolonizacije i ublažio efekte „hladnog rata,,.

I sam predsjednik Tuđman je rekao da je Tito najznačajniji Hrvat u povijesti.

D) Tito je primljen 1971. g. s najvišim počastima kod pape Pavla VI, a jednako tako i kod svih značajnijih svjetskih vladara i predsjednika tijekom svoje 35-god „vladavine.“ Njegov je pogreb to pokazao jer se na njemu okupila gotovo sva svjetska politička elita.

E) Surađivao je ekonomski, vojno i politički s Istočnim i Zapadnim blokom vodeći samostalnu politiku kojoj nije bilo uzora u svijetu

F) U socijalizmu i u njegovo doba se radilo intenzivno na industrijalizaciji države, a što je dovelo do prosperiteta i praćenja civilizacijskih tijekova druge polovice 20. stoljeća. U vrijeme socijalizma Hrvatska je (uz Sloveniju) najviše napredovala u smislu standarda, osobito društvenog. U to vrijeme su u samoj Velikoj Gorici i okolnim općinama izgrađena stambena naselja, sve školske zgrade (osim Novo Čiće), ambulanta, dispanzeri, dom kulture tj narodno sveučilište itd itd. U nekoliko privrednih, trgovačkih, ugostiteljskih objekata odvijala se poslovna aktivnost i zaposlio veći broj Velikogoričana. Također su društvenom izgradnjom stanova zbrinute mnogobrojne obitelji iz Zagreba, nakon poplave 1974. g. kao što su i mnogi građani Velike Gorice dobili stanove.

Mi antifašisti Velike Gorice se brinemo o očuvanju antifašističke baštine i nasljeđa, osobito spomenika, drugih trajnih obilježja i vrijednosti, prije svega istine. Zato itekako podržavamo da se neku ulicu ili trg u Velikoj Gorici nazove po gradu Vukovaru. Sada se međutim brinemo da se ukidanjem Trga maršala Tita otvara mogućnost ukidanja svih preostalih ulica nazvanih po partizanima i jedinica NOVe u Vel. Gorici: Ulica Seljine brigade i Cvetkovićeva ulica. Mislimo da bi se također slijedom toga moglo očekivati rušenje ili oštećivanje preostalih grobnica na širem području Velike Gorice, a pod kojima leže kosti oko 700 žrtava fašizma ili veći broj spomenika na kojima je upisano na 31 spomen-ploči 443 imena isključivo domaćeg puka s područja Posavine, Pokuplja, Turopolja, a o kojima ipak brinemo svi skupa, pa i nadležni organi uprave našeg grada.

Ako je njihov vođa nepoželjan u Velikoj Gorici, što je onda na redu dalje?

Članovi UABA-e u Kumrovcu 2015. g.

KAZIMIR PLEPELIĆ KAZO

Rodio se u Plesu u seljačkoj obitelji u kojoj je otac bio vatreni pristaša HSS. Prije rata je školovan do stupnja advokatskog pripravnika. Bio je aktivni igrač u „Gradanskom“ i po tome poznat svojim sumještanima. Odgojen kao HSS-ovac, nikada nije bio ušao u KP, iako se odlučio sudjelovati u NOB-u.

U domobranstvu je bio od 1941. do 1943., kao i mnogi mladi muškarci iz ovih krajeva koji su mobilizirani u Domobransku vojsku. Kazo prilazi partizanskoj vojsci 1943. Tu se ističe svojim vojnim i ljudskim kvalitetama kao komandant 1. bataljona Čete Kljuka u brigadi Franjo Ogulinac Seljo sve do kraja rata. U Seljinoj brigadi upoznao je svoju buduću suprugu Veru Živičnjak s kojom sklapa brak u siječnju 1945. Iz rata je izашao u činu kapetana NOV.

Kako je bio cijenjen kao službenik Općinske uprave, pokušavao je unijeti promjene, ali one nisu prihvaćene. Tada je u jednoj delegaciji privrednika i službenika 1956. otisao na gospodarsku izložbu u SR Njemačku s još 4 Velikogoričana, samovoljno ostao i nije se vraćao više u zemlju. Tamo je pozvao i svoju porodicu, iako je u tim godinama bilo skoro neizvedivo prijeći preko granice članovima nepočudnih političkih emigranata. U Njemačkoj je zaradio mirovinu, kao i njegova supruga.

Učlanjenjem u Udrugu antifašista ipak je pokazao do kojih mu je vrijednosti najviše stalo i da se one ne kose s njegovim ostalim životnim vrijednostima. Slobodno vrijeme je provodio u krugu obitelji i svoje supruge Vere, također sudionicom NOB-a i u druženju s prijateljima koje je plijenio svojom toplinom, ljudskim žarom i neposrednošću. Iisticao je da se ponosi svojim sudjelovanjem u NOB-u. Umro je 27. rujna 2007.

Njegov daljnji neobičan mirnodopski put pokazuje složenost političkih prilika u zemlji i kako su se one prelamale na pojedinačnim sudbinama osobito u jednoj maloj sredini gdje se svi poznaju.

ZAJEDNICA UDRUGA ANTIFAŠISTIČKIH BORACA I ANTIFAŠISTA ZAGREBAČKE ŽUPANIJE I GRADA ZAGREBA

Udruga antifašističkih boraca i antifašista Velike Gorice premda postoji već više od 20 godina u sredini u kojoj djeluje nije dovoljno poznata jer nije ostvarila dovoljno kontakata s javnosti, te se trud članova ne prepoznaće i ne odražava na privlačenje novih članova. Na naše pozive medijima koji se bave lokalnim događajima nije nikada nitko odgovorio, čak niti najnoviji mediji, kao npr. City portal, koji se bave daleko manje značajnim stvarima. S druge strane, rad članova i simpatizera na terenu praćen je podrškom i znatiželjom građana. Ponegdje čak sa oduševljenjem, te neki slučajni susreti s ljudima koji su se zatekli u blizini spomenika ili drugim povodima daju potvrdu da su nastojanja Udruge pozitivna.

Moglo bi se zaključiti za sve nas u udrugama antifašista malo nas je ali smo-uporni. Jedino je pitanje do kada, jer sve ima svoje granice.

U svome radu značajne poticaje dobivamo suradnjom s udrugama na većem teritorijalnom nivou, a to su: Zajednica udruga antifašističkih boraca i antifašista Zagrebačke županije i Grada Zagreba i SABA RH

ZUABA Zagrebačke županije i Grada Zagreba obuhvaća 20 lokalnih udruga u gradu Zagrebu i Zagrebačkoj županiji, koju čine veći ili manji gradovi, poput o Velike Gorice, Samobora, Dugog Selo, itd, te ih objedinjava na temelju zajedničkih programa.

U tom zajedničkom programu podsjećanje je na povijesne obljetnice što se odnose na 2. Svjetski rat i stradanja pučanstva i istaknutih radničkih i komunističkih vođa, poput obilježavanja stradanja u Kerestincu, Dotršćini, Jastrebarskom, te obilježavanja značajnih bitaka i partizanskih jedinica NOV-e, npr. godišnjice X zagrebačkog korpusa, oslobođenja Zagreba i događaje koji su označili prekretnicu u oružanom i organiziranom otporu okupatoru, ali i u odniosu na masovne žrtve fašizma.

Prioritet je očuvanje pedeset posto od rušenja preostale spomeničke baštine koja se nalazi na području Zagreba i Zagrebačke županije, a koji je prilično zapuštena ili izvrgnut vandalizmu i oštećenju. Primjer za sudbinu tih spomenika je bista Ive Lole Ribara u Zagrebu koja je nekoliko puta uništavana, nestajala i ponovo vraćena 2017. g. na mjesto otkuda je prije 90-tih godina započinjala ulica s njegovim imenom.

Također valja navesti uklanjanje brojnih spomen-ploča na školama, bivšim privrednim objektima, preimenovanje Trga Maršala Tita u centru Zagreba, privremeno ukidanje Trga fašizma, naziva ulice 8.svibnja i drugih ulica s imenima ili događajima iz partizanske prošlosti Zagreba, grada heroja zbog snažnog doprinosa NOB-u.

Neke UABAe su uspjele svojim zalaganjem vratiti na originalno mjesto biste ili spomen-ploče ili čak postaviti nove, primjerice u Ruči, kod Velike Gorice iz Save je izvađena i vraćena na mjesto izvorno bista Ivana Mladena. Udruga Zagreb -jug je postavila spomen ploču Kreši Rakiću na Omladinskom groblju u Rakovom potoku, a UABA Zaprešić je stavila spomen ploču Joži Gregorinu u Prudnicama. UABA Samobor je postavila spomen-ploču devetorici članova omladinske antifašističke grupe iz 1941. koje su uhapšili ustaše, te spomenik u selu Prisjeka pobijenim borcima Krškog odreda partizanske bolnice. U Zagrebu je postavljena ploča Joži Horvatu, partizanu, moreplovcu i književniku na rodnoj kući na Medveščaku. I ostale udruge vode stalnu brigu o održavanju spomenika NOB-a.

Posljednjih godina ZUABA uključuje oko 1500 članova, a računa se da je njihov broj u laganom porastu, uz istodobni biološki odliv i odlazak osnivača, bivših partizana i njihovih zapovjednika koji su često bili najaktivniji u prikupljanju memoarske građe, izdavanju knjiga i brošura itd. S obzirom da je Zagreb i kulturno-prosvjetno središte Hrvatske, bilježi se i iznimno jaka aktivnost ZUABA-e upravo na tom polju.

Članovi udruga antifašista povezani su s raznim drugim udrugama, najviše umirovljeničkima, rijetko i braniteljskim udrugama. Spomenimo ovdje kao iznimku suradnju udruge antifašista s braniteljima u Splitu i u Vukovaru, evidentiranu povodom oslobođenja Vukovara, na komemoraciji 12. travnja 2014. Ta svijest o zajedničkom ishodištu i ciljevima antifašizma u slučaju branitelja iz Domovinskog rata i partizana u 2. svjetskom ratu, još uvijek, nažalost, rijetka

Opurtunizam i nedosljednost u hrvatskoj politici rezultirala je i nesložnošću oko najvećeg ustaškog stratišta u Jasenovcu, pa se članovi Saveza antifašista nisu priključivali zajedničkoj komemoraciji s članovima Vlade nekoliko poslijednjih godina,kada se komemorira probor logoraša iz logora u Jasenovcu. Ta situacija jasno ukazuje na pasivan otpor, dvosmislenost, neodlučnost i konfuziju u redovima vladajuće

---

---

stranke kad je riječ o antifašizmu. Tek su 2020. nastupili zajedno na komemoraciji proboju zatvorenika u Jasenovcu: predstavnici Vlade, udruga antifašista i nacionalnih manjina i obitelji žrtava, nakon što je Vlada pokazala volju za suradnjom s antifašistima, Židovima i Romima.

U sklopu ZUABA-e djeluje Zajednica mladih antifašistkinja. Njihovi su programi dinamični i moderni, bazirani na novim tehnologijama i potrebama mladih za korištenje interneta i platformi kao što je WA, FB i druge. Najpoznatija aktivnost MAZ-a Prvomajski su krijesovi.

UABA Velike Gorice sudjeluje delegatski u dijelu tih programa, a Udruga drži da bi bilo potrebno više povezivanja i dogovaranja, za što očito nema ni materijalnih, ni kadrovskih uvjeta.

SAVEZ ANTIFAŠISTIČKIH BORACA I ANTIFAŠISTA RH

Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske je dobrovoljni savez udruga i zajednica ili saveza udruga boraca Narodnooslobodilačke borbe i antifašistički opredijeljenih građana Hrvatske.

Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske je samostalna, nevladina, nestranačka, višenacionalna, neprofitabilna, dobrovoljna, domoljubna i demokratska organizacija, koja prihvata programska načela i ciljeve, programe i projekte od interesa za opće dobro u Republici Hrvatskoj

Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske temelji svoje postojanje na: tekovinama Narodno-oslobodilačke borbe (1941-1945.), odlukama ZAVNOH-a (1943. i 1944.) Narodnog Sabora Hrvatske (1945.), Ustavotvornog Sabora Hrvatske (1946.), Ustava Narodne Republike Hrvatske (1947.), Ustava SRH (1963 – 1990), te Ustava RH (1990).

Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske pravni je sljednik Saveza udruženja boraca Narodno-oslobodilačkog rata Hrvatske (SUBNORH), osnovanog 16. svibnja 1948. g., koji je na Skupštini održanoj 16. travnja 1992. g. promijenio ime u Savez antifašističkih boraca Republike Hrvatske (SABRH), na Skupštini održanoj studenog 1997. godine u Savez antifašističkih boraca Hrvatske (SABH), na Skupštini održanoj 7. veljače 2002. g. u Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske (SABA RH).

SABA RH je član Međunarodnog saveza antifašista (FIR), te Svjetske veteranske federacije - WVF u koju su učlanjene i udruge dragovoljaca i veterana Domovinskog rata RH. Na savjetovanju u Nikoziji od 5. do 10. listopada 2002. Predstavnik udruga dragovoljaca iveterana Domovinskog rata general D. Dečak sudjelovao u donošenju zaključaka u kojima se sudionici 2. svjetskog rata ne izdvajaju od sudionika novijih ratova u pogledu prava, smještaja u zdravstvene ustanove, domove, zaštitu i obnovu spomenika, grobnica i kosturnica itd. Međutim, poznato je da su u Hrvatskoj borci 2. svjetskog rata, kao pripadnici NOV-a i NOB-a, zapostavljeni i jedva im se dijelom priznaju materijalna prava.

U skladu s tim SABA RH radi na "reanimaciji" povijesnih istina o događajima, ljudima, herojima, vođama u bitkama protiv fašista, suprostavljanja profašističkim i revizionističkim istupima uglavnom nadripovjesničara, iako često i stručnjacima te „nove“ povijesti.

SABA RH se angažira na informativnoj i prosvjetiteljskoj zadaći i to putem izдавanja časopisa "Glas antifašista" (prestao izlaziti zbog nedostatka sredstava), portala Saveza (www.sabh.hr) te niza knjiga s dokumentarno-znanstvenom podlogom kojima su autori istaknuti hrvatski povjesničari, poput prof. dr.sc. Ive Goldsteina, prof. dr. sc. Hrvoja Klasića, zatim političara lijeve provenijencije, poput bivših predsjednika RH Josipovića i Mesića, te preživjelih sudionika 2. svjetskog rata kojima je izdavanje knjiga o ratu često bio posljednji, testamentarni zapis na kraju života.

Među knjigama koje je izdala SABA RH posebno valja istaknuti: Juraj Hrženjak: Rušenje antifašističkih spomenika u Hrvatskoj 1990.- 2000 (2002.g), Hlaić: 34. Udarna divizija NOV i POH (2003.), N. Anić: Antifašistička Hrvatska - NOV I POH 1941-45, od osnivanja prvih partizanskih odreda do oslobođenja i stvaranja narodne vlasti (2005.),

Deželjin: Etiologija fašizma (2007.), Hrženjak: Većeslav Holjevac-gradić, vizionar, ratnik (2007.), Monografija: Lik i djelo narodnog heroja Većeslava Holjevca (2007.), Hrženjak: Zbornik radova sa znanstvenog skupa o Bleiburgu i Križnom putu s više priloga poznatih povjesničara (2007.), Deverić-Fumić: Hrvatska u logorima 1941-45. (2008.), Zbornik radova: Hrvatska u 2.svjetskom ratu (2009.), Miličević: Kalnički partizanski odred –povodom 60. Godišnjice (2010.), Dubravica-Marković: Lepoglava-knjiga o poznatoj kaznionici u kojoj je ubijeno oko 1000 antifašista i zatočen cijeli niz predratnih (2010.), Fumić: Djeca, žrtve

---

ustaškog režima – obrađeni su logori u Jastrebarskom, Sisku i druga mjesta gdje su djeca nasilno odvojena od roditelja u neljudskim uvjetima i bez odgovarajuće brige (2011.), Vukobratović-Šimunković: Desni ekstremizam(2012.), Šimunković – Vukobratović - Delač: Narodno-oslobodilačka borba naroda Hrvatske 1941-1945. (2012.), SABA RH; PartizankeHrvatske u Narodnooslobodilačkoj borbi (2013.), V.Šunjara: Zašto antifašizam (2013.), Šimunković-Delač: Sjećanje je borba , o revolucionarnom pokretu u Zagrebu i obilježavanju mjesta na kojima su pale žrtve nacifašizma (2013.), Skupnjak-Mrkoci: Kronologija NOB naroda Hrvatske – razvoj borbe i oružanih jedinica i usporedo razvoj narodne vlasti, spisak boraca i jedinica, narodnih heroja (2013.), N. Mataušić: Žene u logorima Nezavisne države Hrvatske (2013.), SABA RH: Partizanke Hrvatske u NOB-u (2013), A. Dupalo: Banija i Sisak u NOP-u 1941. (2014.), V. Kalšan: Međimurje u Drugom svjetskom ratu (2015.), Goldstein – Perišić – Fumić: Temelji narodne vlasti (2019.),Goldstein – Pilsel – Fumić: Hrvatska na kraju rata 1945. (2019.), SABA RH: Fašizam i antifašizam u Evropi danas (2020.), SABA RH: Fascism and Anti-Fascism in Europe Today(2020.).

SABA RH organizatorom je skupova na kojima se raspravljuju problemi što se odnose na devijacije i napade na antifašističke platforme kao civilizacijske tekovine. Rasprave se baziraju na društvenim znanostima, argumentima i kontraargumentima, no nisu doprle u javnost, jer hrvatski mediji, HTV i druge TV kuće, ne prate aktivnosti SABA RH. Cilj je tih skupova antifašizam odmaknuti od politizacije, od stranačke, osobito dnevne politike i pogotovu od potpunog poništavanja tog pojma čime se otvaraju vrata fašističkim utjecajima. Tako je u veljači 2020. u Zagrebu održan međunarodni skup “Fašizam i antifašizam u Evropi” na kojem su bili predstavnici 20-tak država, te je tim povodom izdana knjiga s govorima učesnika.

Zalaganjem SABA RH nastojalo se u državnim tijelima potaknuti riješavanje statusa antifašizma, njegovih korijena i zasluga u događajima koji su bez sumnje dio hrvatske povijesti. Najveći je uspjeh postignut Saborskom deklaracijom od 13.travnja 2005. koju donosimo u cijelosti:

1. Hrvatski sabor, u povodu 60. obljetnice pobjede nad fašizmom, koja se obilježava u Evropi i cijelom svijetu, potvrđuje antifašističku demokratsku utemeljenost i opredjeljenost Republike Hrvatske i hrvatskog društva, te duboku privrženost suvremenim vrijednostima demokracije.

-
2. Pridružuje se obilježavanju pobjede demokratskih snaga svijeta nad strašnim zlom novije povijesti utjelovljenom u fašističkoj zavjeri protiv slobode i čovječnosti.
  3. Naglašava da su vrijednosti i visoki doprinos hrvatskog naroda u borbi protiv fašizma u Drugom svjetskom ratu ugrađene u temelje samostalne Republike Hrvatske, u izvorišnim osnovama Ustava Republike, kojima su afirmirane odluke ZAVNOHa.
  4. Potvrđuje da su temeljne vrijednosti antifašizma jednoznačno prihvачene u Republici Hrvatskoj.
  5. Poziva na trajnu afirmaciju i njegovanje antifašističkih antifašističkih vrijednosti i zaštitu i očuvanje stećevina antifašizma
  6. Naglašava duboku i trajnu povezanost hrvatskog antifašizma s općidemokratskim stećevinama i izgradnjom suvremene demokratske Europe.
  7. Naglašava važnost europskog odabira Dana Pobjede nad fašizmom kao Dana Europe.podsjećajući da su temelji EU povezani s pobjedom nad fašizmom i pridružujući se europskom opredjeljenju za demokraciju, slobodu, toleranciju, solidarnost i odbacivanje svakokog oblika ekstremizma i totalitarizma.
  8. Poziva državna tijela i javne institucije na objektivno, cjelovito i nepristrano sagledavanje povjesnog razdoblja Drugog svjetskog rata i antifašizma u RH, ne izjednačavajući antifašistički pokret s ideologijom komunizma.
  9. Poziva državna tijela da zakonskim sredstvima i djelatnošću čuvaju i unapređuju antifašističke stećevine, vrijednosti i opredjeljenja hrvatskog društva te rade na očuvanju dostojanstva i skrbi nad sudionicama antifašističke borbe, očuvanju spomeničke baštine kao općeg kulturnog dobra i ukupnoj afirmaciji antifašističkih vrijednosti kao zaloga civilizacijske budućnosti RH.

Toj Deklaraciji nema prigovora, osim da je uskoro zaboravljena u izvršnoj vlasti RH i ministarstvima koja su bila zadužena za provedbu zaključaka, osobito u Ministarstvu hrvatskih branitelja i Ministarstvu kulture.

Veliki iskorak u informiranju učinjen je putem neovisnih medija, odnosno putem web stranica antifašističkih udruga i SABA RH. Možda najveći odjek ima ipak knjiga i film o Dijani Budisavljević, autorica

---

Nataše Mataušić i Dane Budisavljević, te dokumentarni film Neželjena baština Irene Škorić, koji su prikazivani na festivalima u inozemstvu i na HTV-u. Sve se češće i na državnoj TV postaji mogu vidjeti prilozi ili filmovi koji govore o hrvatskoj prešućenoj povijesti, tj. borbi antifašista od 1941. do 1945.

Značajna je zadaća SABA RH organizacija i suorganizacija većih i važnijih komemorativnih skupova u Hrvatskoj, poput Jasenovca i sjećanje na žrtve drugih logora: Kampora, Kerestineca, dječjeg logora Jastrebarsko, obilježavanja Dana antifašizma u Brezovici, Dana pobjede i Dana Europe, Dana ustanka u Srbu, obilježavanje zasjedanja ZAV-NOH-a, Dana Mladosti u Kumrovcu i drugih.

Putem svojih sekcija i udruga antifašista SABA RH suorganizira obilježavanja obljetnice formiranja brigada ili većih bitaka te oslobođenja gradova Hrvatske, primjerice Moslavačkog odreda, 34. udarne divizija, X korpusa, Mosorskog partizanskog odreda, VI Llčke divizije, bigade Vladimir Gortan, Primorsko-goranske divizije, Zagorske udarne brigade, bitke kod Batine, Dalmatinsko-šibenske brigade, Brigada Braće Radić i druge. SABA RH sudjeluje u obilježavanju mjesta masovnih stradanja žrtava fašizma kao što su: Lipa u Istri, Jadovno u Lici, sela u Istri - Šaini i Bokorabići, Dotrščina u Zagrebu, crkva u Glini, Gudovac na Banovini, Dudik u Vukovaru ili neki od više desetaka gubilišta i ustaških logora, među kojima je posebno drastičan dokaz besčutnosti režima NDH - dječji logori u Sisku i Jatrebarskom.

SABA je organizator obilježavanja važnih datuma za antifašističku povijest Hrvatske putem svoje izdavačke aktivnosti ili komemorativnih i znanstvenih skupova.

UABA Velike Gorice sudjeluje također, prema svojim mogućnostima i planovima u nekim navedenim aktivnostima. Valja istaknuti sudjelovanje UABA-e Velike Gorice u pripremi Monografije o 34.diviziji oko 2000.g,a koji je pripremala istoimena sekcija pri SABA RH, slanjem delegacija na obilježavanje stradanja u Jasenovcu, Dana antifašizma i Dana pobjede, te na manifestaciji u BiH u povodu Igmanskog marša (2 člana).

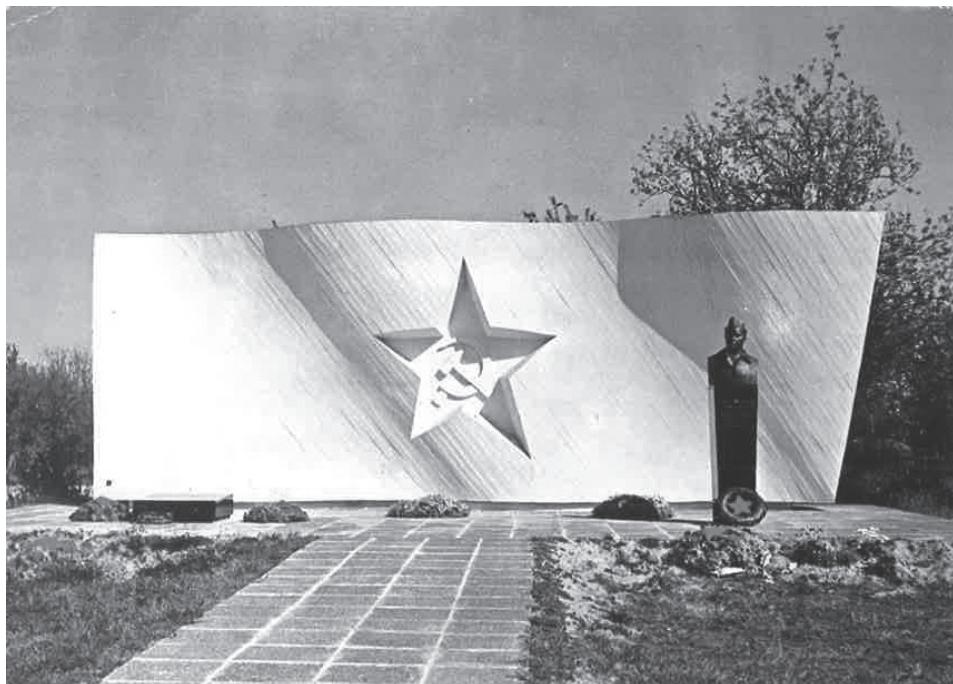
70. OBLJETNICA POBJEDE

**"SABA RH je bila organizator Akademije u čast pobjede
nad fašizmom 1945.god "**

III POGLAVLJE

SPOMENICI ČUVARI POVIJESTI

SPOMENICI NOB-a

Na području djelovanja UABA-e Velike Gorice, općina Orle, Pokupsko i Kravarsko (između rijeka Save i Odre, u Turopolju, Posavini i Vukomeričkim Goricama, od Zagreba do Siska) poslije rata, od 1945. do 1990., postavljeno je pedeset i jedno spomen-obilježje svih vrsta: spomen-ploča, spomenika, bista, spomen-groblja i tri kosturnice.

Većina je spomenika tipične građe najjednostavnijeg izgleda, s postamentom i pločom na kojoj je zapisano bitno: popis imena poginulih s datumom rođenja i pogibije, tj. smrti, kao što je uobičajeno na svim nadgrobnim spomenicima. Iznimno spomen-obilježja sadrže i neki „umjetnički“ dodatak, poput brončanog reljefa i/ ili figure borca ili skupine boraca s ranjenicima itd. Na većini je spomenika uklesana ili dodana petokraka kao zaseban dio. Spomenici većeg volumena i od većeg značaja postavljeni su u sredini naselja, na vidljivom položaju i ograđeni tako da se osiguraju od devastacije, a ujedno omogući prilaz posjetiteljima.

Tijekom Domovinskog rata na tom je području uništeno oko četerdeset posto spomen obilježja, odnosno od pedest i jednog spomenika „preživjelo“ je trideset i jedno spomen-obilježje, uglavnom u lošem stanju. Poznato je da postotak za cijelu RH varira oko 50 % djelom srušenih ili uklonjenih spomenika, od kojih više nema traga ili su devastirani i u zapuštenom ambijentu. Za velikogoričko područje gdje nije bilo ratnih djelovanja u Domovinskom ratu, osim uz prvu liniju uz Kupu, taj je postotak povoljniji u odnosu na ostale dijelove Hrvatske.

O preostalih šezdeset posto spomenika NOB-a na Velikogoričkom području vodi se nesustavna i djelomična briga na razini lokalne zajednice. Pri tome je vidljivo da osim Udruge antifašista druge udruge - od braniteljskih do umirovljeničkih - nisu zainteresirane za sudjelovanje u brizi za spomeničku baštinu. Ipak, u nekoliko mjesta dio umirovljeničke i starije populacije polažu na spomenike cvijeće, zapale svijeće, osobito ako se među imenima zapisanim na spomeniku nalaze članovi njihovih obitelji. Također je u nekim mjestima održavanje neutralnog stava prema spomenicima NOB-a rezultat nezamjeranja mjesnih odbora potomcima partizana i drugih žrtava rata i s druge strane utjecajnim pojedincima iz političkih struja koje dvoje u vezi značenja spomenika i još više značenja NOB-a za Hrvatsku. To je općepoznata podvojenost i razjedinjenost građana Hrvatske u odnosu na suprotstavljenje strane u 2. svjetskom ratu. U nekim je mjestima problem i depopulacija stanovništva (Pokuplje, Posavina). No, na razloge zapuštanja spomenika ipak najviše utječe državna politika koja sistematski uporno već 30 godina zapostavlja brigu o spomeničkoj baštini s raznim razlozima; kao da je briga za izgradnju novih spomenika uništila volju za ovima, a koji su također dio hrvatske povijesti.

Od uništenih spomenika na tom području valja izdvojiti one koji su uklonjeni iz centra mjesta te je poznavatelju mjesta upadljivo njihovo nepostojanje, kao što je primjerice u središtu Pokupskog. Taj spomenik u Pokupskom doživio je trostruku metamorfozu na način da je u prvom pokušaju obnove srušen stari spomenik i najprije izrađen novi spomenik s popisom svih koji su pali za Hrvatsku, dakle i branitelja i partizana. Nakon saobraćajne nesreće koja se dogodila točno na mjestu spomenika imena su partizana izbrisana, te je sada u središtu mjesta spomenik u posljednjoj, trećoj varijanti.

Iz Bučevja je premješten spomenik iz centra sela ispred ulaza u mjesno groblje, zbog izgradnje ceste. Navodno se na toj poziciji spomenik više posjećuje, primjerice za Dan mrtvih.

Neki spomenici su preinačeni tako da je zvijezda petokraka zamjenjena hrvatskim grbom, primjerice u Kravarskom. Takvu sudbinu petokraka je doživjela i na drugim spomenicima, primjerice u Novom Čiću, na grobnici u Velikoj Gorici i drugdje.

Tamo gdje je petokraka čvrsto uklesana vide se tragovi šaranja i oštećivanja.

Također su uklonjene brojne spomen ploče sa svih škola, s nekih zadružnih domova, na Narodnom sveučilištu (POU), na rodnoj kući Vladimira Bakarića u centru Velike Gorice (sada u privatnom vlasništvu) - sveukupno petnaest ploča i bista.

Preimenovanje osnovnih škola izvedeno je tako da su, primjerice, ime škole nazvane po Antunu Cvetkoviću zamijenili imenom Eugena Kvaternika. Radi se o najstarijoj osnovnoj školi u Velikoj Gorici. Ne ulazeći u povjesno značenje jednog i drugog, razvidno je da su ime domaćeg rodoljuba, organizatora ustanka u Turopolju, sindikaliste i borca za radnička prava zamijenili imenom političara, revolucionara i vođe bune u Rakovici oko čijeg se imena također vuku povijesne kontroverze?!

Od uklonjenih petnaest spomen-ploča, najviše ih je uklonjeno u Velikoj Gorici. No, ipak u Velikoj Gorici dobro je sačuvan spomenik "Bombaš" u parku iza POU-a i uz dječje igralište s time da je s njega skinuta spomen-ploča na kojoj je pisalo:

„Borcima Narodnooslobodilačkog rata / Narod velikogoričkog kraja“

„Bombaš“ je sada poput vanvremenske statue svih ratova i simbol borca za pravdu te se njegov spomenik ne veže za antifašističku borbu već i zato što je novim i mlađim građanima Velike Gorice nepoznata činjenica nastanka „Bombaša“

POVIJESNA VRIJEDNOST SPOMENIKA NOB-a

Spomenici NOB-a u suvremenoj Hrvatskoj tretiraju se kao kulturno-povijesna ostavština, ali načelno kao "nužno zlo" s kojim se novi naraštaji ne upoznaju, a i stari se više ne zamaraju njihovim stanjem i značenjem. Radi se prije svega o nedostatku političke volje da se u njih ulažu veća sredstva za popravak, a za većinu njih je potrebna potpuna restauracija (u Kurilovcu, u Novom Čiću, u Pokupskom npr.) i doista veliki novac.

Najvažniji razlog nemara jest prisutnost nerazumjevanja i otpora političkih stranaka u javnom životu prema antifašizmu i izbjegavanje obilježavanja svega što je u vezi s NOB, čak i Dana pobjede nad fašizmom 9. svibnja. Također se u medijima, naročito na televiziji, pridaje pozornost raznim kvazipovjesničarima na zadatku revizije povijesti Hrvatske u 2. svjetskom ratu. Oni potvrđuju koliko je ideologija i manipulacija

---

poviješću iznad ljudskih i društvenih vrijednosti, jer pitanje održavanja spomenika NOB-a nije isključivo ideološko, već je kulturno-povijesno pitanje odnosa prema prošlosti i poginulima. Ocjena o provođenju anti antifašističke politike odnosi se na utjecajne političke pojedince, osobito načelnike općina kao osobe s velikim ovlastima te na ispolitizirano uključivanje Crkve, jednog od najutjecajnijih faktora u hrvatskom društvu. Ipak, nije sve jednoobrazno i nije svima praktički moguće izbjegći obveze spram povijesti. Tako je uz podršku Grada Velike Gorice potpuno obnovljen spomenik Proboj obruča u Plesu, a Općina Orle pomogla je pri djelomičnom uređenju spomenika Ivanu Mladenu u Ruči i u Veleševcu, kod Zadružnog doma. Međutim, još mnogi spomenici čekaju na odgovarajuću pažnju i održavanje te iskaze poštovanja prema žrtvama i uvođenje reda u vrednovanje doprinosa partizana i antifašista Turopolja i Posavine uz nastojanje da se lažno prikaže partizanska borba. Toj se borbi lijepe etikete poput: jugoslavenstvo, antihrvatstvo, anacionalni ili protuhrvatski karakter, pa čak i četništvo itd. Te etikete pokazuju da se stotinama tisuća boraca hrvatskih partizanskih jedinica, a već sami nazivi brigada to pokazuju, većinom sastavljenih od seljaka i radnika, pripisuje jedino cilj stvaranja nove Jugoslavije kao osnovne motivacije za borbu. Razvoj NOB-a pokazuje da se narod borio jer se morao braniti od okupatora i domaćih slugu. U suštini to je bila samoobrana i borba za život, za spašavanje zemlje i kuća, egzistenciju porodica. Politički je cilj KPJ/KPH zaista bio stvaranje Jugoslavije, ali prije svega stvaranje nove Hrvatske, s novim, republikanskim društvenim uređenjem, novim vodstvom, novim pristupima višenacionalnoj zajednici kakva je bila Jugoslavija, konačno i sama Hrvatska.

U drugoj polovici NOB-a, od 1943. do 1945., vođene su intenzivne aktivnosti na ustroju nove narodne vlasti u Hrvatskoj te izboru prve Hrvatske vlade u sklopu odluka ZAVNOH-a. Ono što se zaboravlja jest da se i vojni dio borbi za oslobođenje Hrvatske vodio do pred sam kraj rata pod komandom Glavnog štaba za Hrvatsku u kojem su zapovijedali Ivan Rukavina i Ivan Gošnjak te Vladimir Bakarić. U operativnom partijskom rukovodstvu bili su Andrija Hebrang, Rade Končar i Vlado Popović. Tek na kraju rata ujedinio se Glavni štab Hrvatske u jugoslavenski Vrhovni štab pod rukovodstvom Tita. To se danas ne spominje što ukazuje na potpunu zapuštenost suvremene hrvatske historiografije, koja se dobrim dijelom bavi samo negativnim aspektom NOB-e, nesretnim događajima na kraju rata 1945., izbjegavajući priznati joj karakter oslobođilačke i savezničke borbe protiv nacifašističke

---

nemani i ugnjetavanja u starojugoslavenskom izrabljivačkom režimu. Ginući za te ideale, mnogi su dali svoje mlade živote i najmanje što se od nas traži jeste ostaviti “u životu” spomenike NOB-a, kao sjećanje na njihovu žrtvu.

ŠTO PORUČUJU SPOMENICI NOB-a?

Tijekom razdoblja socijalizma na ovom su području izgrađeni spomenici za sjećanje na veliku žrtvu naroda tog kraja. Analiza imena na spomen pločama ukazuje na slijedeće:

Spomenici i spomen ploče tog kraja na kojima su upisana imena žrtava broje ukupno 443 pojedinca, većinom iz sela u kojima je pojedino spomen-obilježje. Onomastička analiza prezimena boraca pokazuje da je u većini riječ o autohtonim stanovnicima Posavine, Turopolja i Vrhovlja, koji su poginuli na razne načine, od likvidacija u logorima do pogibije u akciji.

Pored tih 443 imena na spomen pločama, valja dodati i veliki broj ukopanih bezimenih žrtava fašizma u tri grobnice. Njihove kosti se nalaze u spomen grobnicama u Pokupskom, Ruči i Velikoj Gorici. Nemoguće je točno navestiti o kojim se borcima radi, iako je poznato da su u Ruči pokopani borci Seljine brigade, a u Pokupskom borci čak dvanaest partizanskih odreda, brigada, dvizija i bataljona, uključivo i tifusare te civilne žrtve rata. Točna oznaka tih jedinica stoji na dvanaest manjih spomenika u obliku štita desno i lijevo od velikog spomenika u obliku kruga u sredini.

Ukupno je u sve tri grobnice sahranjeno 700 poginulih žrtava, vojnih i civilnih, što iznosi preko 1 143 ukupnih žrtava, zajedno sa imenima na spomenima spomen-pločama.

Na svakom je spomeniku tekst poruke kojom se šalje u vječnost zapis o smislu života i smrti onih za koje je spomenik podignut, njima i budućim generacijama. Na primjer na ploči u selu Drnek stoji:

“U herojskoj borbi protiv okupatora u narodnoj revoluciji od 1941-1945. dali su svoje živote ovi mještani sela Drnek”

U tekstu na spomeniku u Suši stoji:

“*Svijetli likovi boraca i žrtava fašizma opominju da se nikad više ne ponovi zulum neprijatelja*”

Spomenik u Lukavcu samim brojem piginulih (38) iz tog sela neizbjegno izaziva šok i tugu, a osim popisa imena sadrži tekst:

“U herojskoj borbi protiv mračnih fašističkih osvajača i porobljivača slobodoljubivog čovječanstva, voleći slobodu i pravdu, braneći rodnu grudu i svoj narod, slobodarski Lukavec je dao vidan udio i ogromne ove žrtve:”

Valja dodati k tome i komentar o suštini idejnih sadržaja tih poruka. Naime, najčešće upotrebljavana je riječ “sloboda” tek potom dolaze tekstovi poruke iz kojih je razvidna politička pozadina oslobodilačkog rata, organizatori i vojskovode. No, niti na jednom spomeniku se ne ističe ime Tita, što bi trebalo biti dokaz kako se nije u socijalizmu radilo o kultu ličnosti i kako se cijenila žrtva naroda i pojedinaca u herojskom otporu nacifašizmu.

Nažalost, za sva veća sela toga kraja, kao u Buševcu, Veleševcu, Novom Čiću, Pokupskom poznato je da su dali u antifašističkoj borbi po 30 do 40 mladih stanovnika, što je u postocima 5 - 10% od ukupnog broja stanovništva, dakle, nemali broj onih koji nisu imali priliku uživati u plodovima svoje borbe i žrtve.

Nama u Udrudi antifašista je osnovna namjera sačuvati sjećanje na dane i godine najvećih žrtava podnesenih u borbi protiv fašista. Ali to nije samo sebi svrha. Čitajući spomen ploče ili knjige o NOB oživljavamo likove čija su imena urezana u mramoru spomenika, dozivamo slike patnje, straha, bolesti, gladi, kolebanja i neodlučnosti i konačno herojstva koju su morali imati slabo naoružani borci, bez lijekova, bez odjeće, bez oružja itd., nasuprot moćnog nacističkog ratnog stroja. Iz njihovih idea i visokog morala, iz spremnosti da žrtvuju svoje živote u obrani od fašizma, mi smo naučili puno.

Kada usporedimo recentne podjele u društvu, ne samo ovom hrvatskom, mi znamo procijeniti gdje se njeguju istinske, domoljubne, humanističke i demokratske vrijednosti. No, ujedno smo spremni založiti se, ne samo za programske ciljeve Udruge, nego i za dobrobiti cijele zajednice, što je vidljivo iz prakse naše Udruge, iz biografija naših sadašnjih i umrlih članova, i konačno rezultata izgradnje nakon rata od 1945. do 1990. godine kada je Hrvatska napredovala u svim područjima.

Mi držimo da obrazovnim i odgojnim sadržajima u redovnom školskom sustavu možemo i moramo ostaviti prostora za sve ono što bi

---

ojačalo antifašizam: kritičko povjesno mišljenje, upoznavanje s prošlosti NOB-a u svom kraju, građanski odgoj itd. te povijesne događaje koji se tiču antifašističkog doprinosa u 2. svjetskom ratu. Zatajiti upravo taj veliki dio naše povijesti je zlodjelo i mi, članovi Udruge antifašista, obični građani Republike Hrvatske, ne želimo u tomu sudjelovati upravo svojim članstvom u Udruzi antifašista.

ZNAČAJNIJI SPOMENICI

na širem velikogoričkom području

SPOMENIK IVANU MLADENU I SELJINOJ BRIGADI U RUČI/ORLE

Spomenik se nalazi se u selu Ruča, Općina Orle, nedaleko rijeke Save i uz cestu koja vodi od Velike Gorice prema Sisku. To je jedan od najvećih i najznačajnijih spomeničkih kompleksa toga područja koji se sastoji od spomen-kosturnice, brončane biste Ivana Mladena na visokom mramornom postolju i jednostavne, umjetnički dojmljive u dočaranju ponosnog obličja zastave, vodoravno položene zastave u blagom gibanju s reljefno uklesanom petokrakom i srpom i čekićem u sredini. Dimenzije te zastave su 10x4x1 metar, obojena je bijelom bojom što je čini tihim svjedokom i žalobnim znakom nadvijenim nad grobom 399 pогinulih partizana Udarne brigade Franjo Ogulinac Seljo i drugih partizanskih jedinica i civilnih žrtava fašizma.

Autor je spomenika Marjan Burger, akademski kipar, koji je autor još nekoliko antifašističkih spomenika, npr. u Plesu i Kurilovcu.

Spomenik je otvoren 4. srpnja 1976., a inicijatori za podizanje toga spomenika bili su SUBNOR i narod Općine Velike Gorice. Spomenik je bio mjestom odavanja počasti poginulima, osobito za državnih praznika. Ti su praznici u novoj državi izgubili značenje, ali se zahvaljujući inicijativi antifašista, i dalje polažu vijenci i svjeće. Svoju odanost su dokazali

članovi Udruge antifašista Velike Gorice i Orla u ljetu 2020., kada su dobrovoljnim radom obnovili grobnicu i spomenik, sprječavajući da se kosti poginulih rasipaju izvan grobnice, a zastava popravi i nanovo pobjijeli. Takoder su mještani sela Ruče tijekom Domovinskog rata, pronašli i vratili otuđenu bistu Ivana Mladena, omladinca i junaka, ustrijetljenog na povlačenju Brigade iz Veleševca u borbi s nadmoćnim neprijateljem.

Nažalost, okoliš spomen-objekata u neredu je i održava se povremeno košnjom trave. Međutim, nedovršeni su radovi na iskopu zemlje u blizini za planirano igralište, a pristupna staza i ograda u lošem su stanju.

Uz bistu Ivana Mladena u Ruči članovi Udruge, mještani, rodbina Ivana Mladena

SPOMENIK PALIM BORCIMA U ŠĆITARJEVU

Spomenik u Šćitarjevu u dobrom je stanju zahvaljujući jednostavnoj strukturnoj građi i nemetljivosti s obzirom na veličinu i oblik. Sve to ne čudi jer je spomenik 1958. projektirao Josip Ladović, konzervator i povjesničar umjetnosti pazeći da se uklopi u središte mjesta, da ne nadvisi crkvu, stabla duda, pa čak i trafostanicu jer bi se, kako smatra Ladović, izgubio uz te vertikale. Naime, autor je zamislio da spomenikom prikaže pramac čamca, jednog od čamaca koji su prevozili preko Save bjegunce iz Zagreba: Židove, političke sumnjivce u tadašnjoj državi NDH i one

---

koji su naumili u partizane na oslobođenom području oko Siska. Zato je spomenik izведен u obliku istokračnog trokuta, od bijelog mramora i sastoji se od tri dijela: podnožja, nosača i glavnog dijela, sve u pretežito bijeloj boji. Postolje je od sivog kulira, a spomenik – kameni čamac je ukupne visine 78 cm. Dužina stranice centralne figure je 227 cm.

Na ploči s bočne strane uklesan je tekst:

“Spomenik palim borcima i žrtvama fašističkog terora sela Šćitarjeva, Obrezine, Drenja, Sasa i Novaka.”

U lijevom je kutu uz tekst uklesana petokraka, oštećena vandalskom rukom.

Šteta je da se taj estetski lijep spomenik, lociran u centru mjesta, ne održava bolje. Površina mu je sasvim zaprljana, rubovi ploča su okrhnuti, a osobito je neugledan okoliš prepun starog lišća i smeća oko koša za smeće.

Spomenik palim borcima u centru Šćitarjeva

Spomenici NOB-a U VELIKOJ GORICI

SPOMENIK BOMBAŠ

U parku nazvanom po prvom predsjedniku RH F. Tuđmanu nalazi se "Bombaš". Taj je spomenik u poziciji bombaša u klečećem položaju i s raskrijenim rukama spremnim za bacanje bombe. Izvedbom savršene građe muškog tijela podsjeća na starogrčkog atletičara. S obzirom na rane godine poslije rata (1951.), kada je postavljen, spomenik očito teži idealizaciji likova pobjednika i njihove hrabrosti, neustrašivoosti i snage. U svakom se slučaju taj atleta dojmio i novih vlasti pa se nalazi neometano na stariom mjestu, uz poneki grafit i "pečate" pernatih posjetitelja koji su mu najvjerniji.

Autor je spomenika Emil Bohutinski.

Na uklonjenom tekstu pisalo je: "*Borcima Narodnooslobodilačkog rata 1941-1945. / Narod velikogoričkog kraja*"

Bombaš u parku F. Tuđmana

Bista Vladimira Nazora

SPOMENIK VLADIMIRU NAZORU

Nedaleko od Bombaša, nasuprot Policijske postaje u Velikoj Gorici, nalazi se bista Vladimira Nazora na području istoimene mjesne zajednice grada. Bista prikazuje ostajelog, asketskog lika, sklopljenih očiju (kao pogrebna maska, a ustvari bista) na postolju u cvjetnim gredicama. Autorica je biste Marija Ujević, poznata kiparica. Bista je visoka 56 cm. Postolje je mramorno i visoko 126 cm. Nažalost, na tom postolju ne piše niti jedan jedini podatak o čovjeku koji je zadužio pisanu kulturu Hrvata brojnim književnim djelima u svom dugom i plodonosnom stvaranju na hrvatskom jeziku te također imao važnu ulogu u političkoj povijesti jer je bio prvi predsjednik ZAVNOH-a i potom, nakon oslobođenja, i prvi predsjednik Vlade Federativne Republike Hrvatske. Taj propust

---

da je bista nepotpuno obilježena (osim imena i prezimena) potpuno je neshvatljiv i dokazuje ambivalentan odnos prema V. Nazoru, jer bi barem trebale stajati godine rođenja i smrti, iz elementarne pristojnosti.

Treći objekt antifašističke baštine u Velikoj Gorici je spomen-kosturnica na velikogoričkom groblju. Ona je većih dimenzija, podignuta 1956. u uobičajenom obliku s pločom na kojoj je popis osoba s velikogoričkog područja poginulih u ratu za oslobođenje svoje domovine. Sastoji se od dva dijela: sadrži vertikalnu ploču na kojoj su imena i horizontalni dio nad grobom i cvjetnim lejama. Na popisu imena nalazi se i ime Antuna Cvetkovića, kojem je skinuta spomen ploča na školi u Velikoj Gorici, nazvanoj po njemu do 9devedesetih. Spomen grobnica je primjereno održavana zahvaljujući nastojanju UABA-e i podršci Grada Velika Gorica.

**Odavanje počasti uz grobnicu u Vel.Gorici na Dan antifašizma,
22. 6 . 2016. g., predsjednik Udruge Juraj Čužić**

Spomenici U ČIČKOJ POLJANI

SPOMENIK "PLAMEN REVOLUCIJE"

"Plamen revolucije" nalazi se uz rijeku Odru, u mjestu Čička Poljana, na livadi koju okružuju hrastovi Turopoljskog luga i objekti ugostiteljskog poduzeća Odranski ribič. Taj je spomenik iz kategorije spomen-obilježja estetski vrlo dojmljiv, a podsjeća na mjesto ranjavanja i pogibije Antuna Cvetkovića Cvjetka, prvoborca i revolucionara toga kraja i druge događaje. Autor je spomenika Marjan Burger. Spomenik vizualno oblikom podsjeća na plamen, simetričnog je oblika u kojem se nekoliko plamenih jezika podiže uvis i spaja u jedan, srećom ih nema šest jer bi bilo strke kao oko Drveta života u Galženici.

Na dnu je spomenika slijedeći tekst na mramornoj ploči:

"Nedaleko odavde, pokraj mosta na lijevoj obali Odre, u sukobu s okupatorom, poginuo je 1. VII 1942. g. Antun Cvetković - Cvjetko, sekretar Kotarskog komiteta KP Hrvatske za Veliku Goricu. Njegova je smrt bila iskra u plamenu općenarodnog ustanka koji je zahvatio cijelo područje u kome je Čička Poljana bila jedno od najznačajnijih žarišta revolucionarnih zbivanja.

Iste te godine tu je obnovljen Kotarski komitet KP Hrvatske za Veliku Goricu i osnovan Kotarski komitet Saveza saveza komunističke omladine Jugoslavije, a godinu dana kasnije formiran je prvi Kotarski narodnooslobodilački odbor i Turopoljsko- Posavski odred. Ovaj simbol neugasivog plamena revolucije, podiže Savez komunista općine Velika Gorica u čast i zahvalnost palim borcima NOR i žrtvama fašizma,

---

prigodom pobjede nad fašizmom, na Dan SKOJ-a, 10. listopada 1975. god.”

Uz taj spomenik veže se više značajnih događaja u razvoju otpora antifašista ovog kraja, pa su mnoge generacije učenika iz obližnjih škola: izviđača, omladinaca i pionira, polagale zakletve za primanje u članstvo tih organizacija.

Plamen revolucije, jedan od najljepših spomenika NOB-a u ovom kraju , Čička Poljana

---

SPOMENIK OSNIVANJU TPO 1943.

Spomenik je posvećen osnivanju Turopoljsko-posavskog odreda. Nalazi se po strani glavne ceste, jednostavne strukture, ali dosta uočljiv zbog visine vertikalnih ploča koje su s prednje strane valovito profilirane (450 cm najviši dio). U lijevom gornjem kutu je od bakra izrađena brojka 1943., a na mramornoj ploči je slijedeći poetski zapisan tekst:

„Na ovoj poljani

8.kolovoza 1943.

sakupljeni borci udarnih grupa

Turopolja i Posavine

odlučili su o osnivanju

Turopoljsko-Posavskog partizanskog odreda

Naš život postao je velik

na jarkom svjetlu živome plamenu

srcem i samo srcem smrvili smo čelik

zauvijek će ostati stope na kamenu“

U čast dvadesete godišnjice Općinske organizacije SSRN

i Udruženje boraca NOR-aa

Spomenik je zapušten, oguljena boja, otkrhnuti dijelovi, okoliš neu-ređen, pretvoren u neuredan travnjak.

Spomenik NOB-a NA PLESU

SPOMENIK „PROBIJENI OBRUČ“

U sredini mjesta, uz cestu prema zračnoj luci u Plesu, na umjetno podigntom humku nalazi se spomenik-skulptura "Probijeni obruč", visine oko 300 cm i oblika prstena ili obruča, ali nepotpuno spojenog. Autor je Marjan Burger. Ispred se nalazi ploča s imenima poginulih boraca NOB-a naselja Pleso. Prsten je rađen od bijelog betona, a na crnoj mramornoj ploči su popisi imena i teksta:

"Uspomena na borce naselja Pleso koji su herojski poginuli u Narodnooslobodilačkoj borbi Jugoslavije 1941-1945. godine.

Povodom 35.godišnjice napada Turopoljsko posavskog odreda na aerodrom Pleso i Kurilovec, ovaj spomenik, simbol probijanja neprijateljskog obruča, podigli su Općinski odbor SUBNOR Velika Gorica, mjesno udruženje boraca NORa i mještani sela Pleso."

Spomenik je u dobrom stanju, obnovljen je zahvaljujući zalaganju mještana i predsjednika UABA-e Velike Gorice pok. Juraja Čužića još 2012. godine.

Uz postolje tog spomenika stoji spomen ploča dvojici poginulih branitelja u Domovinskom ratu, što smatramo da je dobro riješenje za svaku situaciju i mjesto.

Spomenik borcima NOB-a u Plesu: Probijen obruč

SPOMEN-GROBNICA BORCIMA NOB-a U POKUPSKOM

Spomen-kosturnica se nalazi na mjesnom groblju u Pokupskom.

Autor je Marija Burger, akademska kiparica.

Spomenik se sastoji od srednišnjeg dijela u obliku isječka kruga u kojem je urezana petokraka i srp i čekić, a ispred njega se nalazi crna mramorna ploča s natpisom:

„Predvođeni Komunističkom partijom Jugoslavije tijekom Narodno-oslobodilačkog rata od 1941. do 1945. godine u borbi za slobodu, bratstvo, jedinstvo i sretniju budućnost naših naroda dalo je svoje živote 286 boraca i žrtava fašističkog terora iz svih krajeva Jugoslavije koji su sahranjeni na ovom groblju.

U znak zahvalnosti ovo spomen obilježje podižu borci i narod komune Velike Gorice 9. VI 1974. godine.,,

Lijevo i desno od centralne figure nalaze se obličja štitova na kojima je reljefno izrezana petokraka niz od 12 figura i na njima su natpisi jedinica kojih su borci tu pokopani:

Borci 6. omladinske brigade „Joža Vlahović“

Borci Turopoljsko- posavskog

Borci 13. proleterske brigade „Rade Končar“

Borci 7. Banjikske udarne divizije

Borci 34. udarne divizije

Borci 8. Kordunaške udarne divizije

Borci 28. Slavonske udarne divizije

Borci Žumberačko-Pokupskog odreda

Borci Kljuka bataljona

Borci Unske operativne grupe

Borci diverzantskog odreda i drugih jedinica NOV i partizanskih odreda Jugoslavije

Borci komande mjesta i područja, te tifusari i žrtve fašističkog terora.

S groblja u Pokupskom, potpuno zapušten spomenički kompleks, s tragovima oštećivanja oružjem, atmosferilija i oštećenim oznakama partizanskih jedinica

---

Ta je spomen grobnica u ruševnom stanju, većina je dijelova obrasla mahovinom i oštećena, čak i mečima još iz Domovinskog rata jer je Pokupsko bilo na prvoj crti bojišnice.

Spomen grobnica godinama se, od postavljanja, nije popravljala, a uklonjen je i spomenik u centru mjesta. Nažalost, na području Udruge ta je grobnica najlošije održavana, zapuštena i prepuštena vremenu i propadanju, za što je odgovorno čelnštvo općine Pokupsko.

SPOMEN PLOČA U DRNKU

Ploča se nalazi na Vatrogasnem domu na početku sela.

Posebnost je te ploče da broj civilnih žrtava rata višestruko premašuje pale borce. Načini pogibije tih civila dijelom su ratnih priča i sjećanja mještana, dio okrutne stvarnosti rata u kojoj se oduzimaju životi zbog grabeži, pljačke, osvete itd. Osobitost je uzroka smrti nasilje za koje svjedoci tvrde da su ih najviše uzrokovali Čerkezi u zadnjoj godini rata, 1945., a što se vidi iz podatka na ploči kao godini smrti. Među žrtvama Čerkeza nalazili su se svi članovi porodice Bobes. Radi se o roditeljima i njihove tri kćeri, od 12 do 21 godine. O strahovito nasilnoj i besmislenoj egzekuciji te obitelji u selu „živi“ priča kako su zlikovci, ovaj put Čerkezi, ušli u dvorište i htjeli uzeti kravu hraniteljicu, a otac im nije dao. Cijela je obitelj likvidirana, djevojke na osobito okrutan način te su nakon mučenja i silovanja bačene „pod Savu“.

U još nekoliko slučajeva povod likvidaciji jednog ili više članova obitelji (npr. Vranić i Stuparić) bili su materijalna korist, grabež ili zavist. Osobito je zapamćen nestanak obitelji Vranić, inače obitelj predratnih HSS-ovaca, ali i simpatizera partizana. Njih je u njihovu domu ubio jedan od partizana, čije se ime i danas spominje kao primjer strašne zavisti i mržnje među suseljanim, a istodobno primjer kako su partizani riješavali prijekim sudom zločine svojih pripadnika. Navodno je odluku o strijeljanju dotičnog bilo jako teško donijeti, neki su ga branili jer je bio jako dobar borac, no svejedno je izvršena kazna strijeljanjem.

Valja spomenuti, s druge strane, veći broj žrtava kojima je jedina krivnja bila da su bili srodnici boraca u partizanskim jedinicima. To je srodstvo moglo biti i bliže i daljnje, milosti nije bilo ni za braću ni za njihove sinove. Njih dvoje s popisa na toj ploči odvedeni su u Jasenovac i otuda se nisu vratili ni Ivičar Ljuba, ni Kučan Franjo. Međutim,

nekolicina seljana su ubijeni, obično zaklani od strane ustaša, zato što su bili odbornici, poput Žarine, Rožmana, Ivičara. Njih su smatrali „crvenima“ i domaće izdajice bi ta imena proslijedili na odgovarajuću adresu egzekutora naroda.

Osobito su velike žrtve imala veća sela u blizini Drnka, kao Ruča i Veleševac, te je jedan od odbornika strijeljan na Dotrščini (Mijo Petriček), a nekoliko u Velikoj Gorici. Tako su 1943. i 1944. mjesni NOO Ruče gotovo čitav istrijebili ustaše.

Spomen ploča u selu Drnek, vidi se veći broj civilnih žrtava nego vojnih

SPOMENIK PALIM BORCIMA U LUKAVCU

Spomenik se nalazi u centru sela, odskora u društvu s kipom Sv. Juraja, koji je također obilježje tradicije sela.

Spomenik je napravljen od sivog granita. U donjem dijelu je reljef koji prikazuje dva partizana kako nose ranjenika. Iznad reljefa je crna mramorna ploča s tekstrom, a na vrhu stoji petokraka. S lijeve i desne strane spomenika kamene su posude za cvijeće. Visina je spomenika 310 cm, dimenzije reljefa su 130x170.

Tekst na spomeniku sadrži popis dvadeset šest palih boraca i dvanaest žrtava fašističkog terora. Za jedno selo, makar i veće, to je strahovito velik demografski gubitak, a vjerovatno i dug kojem se današnji stanovnici Lukavca nastoje odužiti te se spomenik posjećuje i održava. Tako veliki gubici ljudstva nastali su vjerojatno jer su svi mladi Lukavčani

Spomenik u Lukavcu

---

htjeli biti u istoj četi, odnosno brigadi te su stradali u istim bitkama, kad je bilo i najteže.

Na spomeniku stoji tekst:

„U herojskoj borbi protiv mračnih fašističkih osvajača i porobljivača slobodoljubivog čovječanstva, voleći slobodu i pravdu, braneći rodnu grudu i svoj narod slobodarski Lukavec je dao vidan udio i ogromne ove žrtve.“

Na dnu stoji tekst:

„Vječna slava i zahvalnost palim drugovima na čijem ćemo slavnom primjeru odgajati nova pokoljenja. Rujan 1957. Narod Lukavca“

Taj je spomenik u dobrom stanju, iako se vide oštećenja od vlage, algi, lišaja, raspukline među nosećim pločama i izbljedjela slova na popisu imena žrtava.

Zaštita spomenika NOB-a kao dijela KULTURNE BAŠTINE NARODA

Ovo je područje bitan dio programatskog djelovanja UABA-e Velike Gorice. Upravo na ovom primjeru smo mogli osjetiti u praksi na djelu ideologizaciju, birokratizam i neorganiziranost državnih propisa i tijela čije je područje zaštita kulturne baštine. Posljednji je zakonski akt donesen polovicom 2020. godine kao Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (3. lipnja 2020.) Njime se regulira pravna materija vezana za zaštitu kulturno-povijesnih spomenika i upućuje na odgovarajuća tijela državne uprave, lokalne samouprave i SVE građane, što je za svaku pohvalu. Međutim, SVI građani RH nisu upoznati s tim zakonskim postavkama, a nekima su ti zakoni suvišni, bave se oštećivanjem spomenika, šaranjem i trganjem dijelova, a u razdoblju Domovinskog rata i miniranjem spomenika NOB-a.

Provedba mjera zaštite ima za cilj produženje trajanja spomeničkih dobara i čuvanja za naredne generacije, ali je za to predviđena preduga procedura i razmatranja na nekoliko instanci. Pri tome se razlikuju u pristupu kategorizacije objekti od državnog ili lokalnog značenja, koji se u konačnici izjednačavaju upisom u Registar zaštićenih kulturnih dobara gdje dobivaju status zaštićenog dobra. Spomenici NOB-a spadaju u nepokretno kulturno dobro u svezi s povijesnim događajima i osobama. Mnogi spomenici NOB-a su srušeni ili oštećeni u vrijeme Domovinskog

---

rata, ali i kasnije zbog raznih okolnosti. Često se to događa s pločama i bistama zbog rušenja, prenamjene ili preimenovanja zgrade, ustanove, izgradnje novih objekata, pa čak i zbog prolaska prometnice. Međutim je poznato da su brojni vrijedni u svakom smislu spomenici NOB-a nikome na putu, u šumi ili na vrhu planine, izvrgnuti propadanju i otuđivanju pojedinih sastavnih dijelova, npr. spomenik na Petrovoj gori i mnogi drugi.

U postupku registracije, već je rečeno, sudjeluje više državnih tijela koja se u proteklih trideset godina samostalne države RH nisu po tom pitanju dovoljno angažirala. Postoji popis spomenika pod državnom zaštitom i 2010. godine i na njemu su se našla mjesta masovnih egzekucija civila i logori, npr. Rakov Potok, Šubićevac, mnoga mjesta Banije, sveukupno dvadeset spomen obilježja. Također je na popisu zaštićene baštine NOB-a deset spomen područja, od Petrove gore do Labinske Republike, osam spomen mjesta, tj. jedanaest rodnih kuća istaknutih ličnosti antifašističkog pokreta te šest koncentracijskih logora i gubilišta: Jasenovac, Dotrščina, Kampor, Koprivnica...

Ideologije se mjenjaju, ali povijesni događaji ostaju ne samo u spomenicima nego i memoriji naroda, povijesnim knjigama i dokumentarnim ili umjetničkim djelima.

No, revizija i politiziranje povijesti stavili su spomenike NOB-a u „neželjenu baštinu“ kako je rečeno u jednom dokumentarcu. Zato su vlasti ostavile partizanske spomenike na brigu lokalnim zajednicama, pri čemu dolazi do izražaja zakonski nered, voluntarizam i neobveznost u toj proceduri zaštite spomenika.

Rezultat nepoduzimanja mjera zaštite je da se u Registru Ministarstva RH za područje Grada Velika Gorica ne nalazi niti jedan spomenik NOB-a ove 2020. godine kao zaštićeno kulturno dobro. Svakako treba uzeti u obzir da izvjesna briga oko tih spomenika postoji. Tu brigu vode komunalni djelatnici u održavanju parkovnih površina oko spomenika i konkretnim akcijama Poglavarstva oko održavanja spomenika i konačno skromnim pomaganjem UABA-i Velike Gorice, kako bi se bar donekle održali i Udruga i spomenici. Više puta godišnje se članovi Udruge angažiraju na radnim akcijama oko kakvog takvog održavanja spomenika, bolje rečeno okoliša. Tako smo posjekli grmlje i raslinje koje je obrasio spomenik Ivanu Rukavini, narodnom heroju, u Opatiji. Isto to smo napravili na spomeniku na Jurjević brdu, a sitnije popravke i „šminkanje“ mjesta gdje su spomenici u Kurilovcu, Plesu,

---

Kućama, Novom Čiću. Naravno, ako se ne urede temeljito pristupne staze ili okoliš oko samog spomenika, priroda brzo radi po svome, pa je dio spomenika stopljen sa travnjacima i grmljem, osobito na području općine Pokupsko. Članovi Udruge iz Veleševca su popravili i renovirali grobnicu u Ruči i spomenik u Veleševcu.

Ono što bi trebali svi učiniti na zaštiti tih spomenika je u svakom slučaju proglašavanje istih zaštićenim kulturnim dobrom bar na lokalnom nivou. To treba početi prema logici od lokalne uprave, primjerice Odjela za društvene djelatnosti u Poglavarstvu grada Velike Gorice, a u suradnji s Udrugom antifašista i zainteresiranim mjesnim zajednicama. Za početak se može selektivno prići zaštiti i obnovi onih vrijednijih, umjetnički i povijesno, spomenika koji na neki način su desetljećima dio prepoznatljive vizure grada ili mjesta u kojem su postavljeni. Također bi se nekoliko spomenika trebalo naći na popisu onih od državnog značaja, osobito grobnica u Ruči i spomen grobnica u Pokupskom, "Bombaš" u Vel. Gorici i spomenici u Ćičkoj Poljani I Lukavcu.

Doista nema smisla ostaviti da se prepustaju tihom umiranju i zaboravu iz više razloga, jer su osim povijesne vrijednosti, kulturni i estetski dodatak u mjestima, gdje često i nema drugih ukrasa te vrste. Imamo doduše iznimaka jer se u nekim selima ljudi trude održavati zajedno spomenike braniteljima sa partizanskim spomenicima te tako nastaju spomen parkovi s više sadržaja i spomenika, bisti, kipova i sl. (npr. selo Turopolje, Kuče, Lukavec).

Ova Udruga nastoji u okviru svojih skromnih mogućnosti popravljati bar 1-2 spomenika godišnje. Na slici se vidi uređenje spomenika u Veleševcu i njegov prijašnji i novi izgled a koje smo poduzeli 2020. godine.

Na drugoj slici je uređenje potpuno zapuštenog spomenika 2018. godine Narodnom heroju Ivanu Rukavini Siđi čije je ime nosila škola u Kravarskom do devedesete. Do danas je grmlje i šiblje sve ponovo zarasio.

Stanje prije i poslije popravljenog spomenika u Veleševcu

Zapušten spomenik Ivanu Rukavini Siđi

Na slici su članovi Udruge : Peuc M A, Pantović Ivanka, Nujić Anto i Rina,
Tarabaraić Marijan, Čorluka Grozdana, Zubek Biserka

Literatura:

1. V. Valjan: *Brigada Franjo Ogulinac Seljo*, Vojnoizdavački zavod Beograd, 1968.
2. Mijo Kos Zorko: *Velika Gorica u NOB*, Biblioteka Albatros, Velika Gorica, 1987.
3. N. Anić: *Antifašistička Hrvatska, NOV i PO Hrvatske*, SABA RH, Zagreb, 2005.
4. B. Zarić: *Povijesna sjećanja zapisana u kamenu*, UABA Požega, 2013.
5. SABA RH, grupa autora: *Rušenje antifašističkih spomenika u Hrvatskoj 1990-2000 g*, Zagreb, 2002.
6. V. Hlaić: *34.udarna divizija NOV I PO Hrvatske*, SABA RH, Zagreb 2002.
7. Dr. Josip Stojanović i Doreotea Šušak: *Anka Matić, heroina 20.stoljeća, Fašizam i antifašizam, nepoznata hrvatska povijest*, Nova knjiga, Zagreb, 2017.
8. Zbornik, urednik M. Kirinčić: *Fašizam i antifašizam u Europi danas*, SABA RH, Zagreb, 2020.

Posjet Udruge u Jasenovcu

Marija Ajša Peuc

Marija Ajša Peuc rođena je 9. studenoga 1948. u Zagrebu, a od rođenja živi u Velikoj Gorici i Zagrebu.

Osnovnu školu završila je u Velikoj Gorici 1961/62. šk. godine, zatim srednju tehničku 1967., nakon koje je upisala Pedagošku akademiju na odjel kemije i biologije, te diplomirala u rujnu 1969. u zvanju nastavnika kemije i biologije. Nakon 3 godine rada u OŠ Pokupsko, upisala je Filozofski fakultet za stjecanje VSS i osobni napredak u prosvjetnoj struci. Diplomirala je 1975. g. na FF u Zagreb, Odjel za pedagogiju gdje je polazila i poslijediplomske studije. Bila je na susretima studenata pedagogije u Beogradu i Skopju predstavnik zagrebačkih studenata, 1972. i 73. godine s vlastitim stručnim radovima. Kao pedagog škole OŠ Vukovina radila je na poticanju kvalitete nastave i odgojno-obrazovne funkcije škole, kao nastavnice i pedagoginje u osnovnim školama. Radila je 40 godina u školama: OŠ Vukovina, OŠ Susedgrad - tj D. Tadijanovića, OŠ D. Kušlana, a na samom početku u večernjim školama za odrasle u Zagrebu i Narodnom sveučilištu Velike Gorice. Pisanjem se bavila kontinuirano kao suradnica Školskih novina i drugih stručnih časopisa. U Školskim novinama objavila je seriju članaka iz fundamentalne znanosti, na temu reforme školstva i mogućih novosti u organizaciji škole i nastave, koji su izazvali veliku pažnju u prosvjetnoj javnosti, kao npr. tema o integriranom prirodoslovju, motivacija učitelja za NPK (nastavu pomoću PC), projektna nastava, itd.

Korištenje PC-a tijekom mirovine vratilo ju je u literarne vode, u poeziju i prozu. Na FB je objavila oko 500 pjesama na osobnom profilu. Izbor tih pjesama objavila je u knjizi poezije "I svaki put kao da je prvi", nakladnika Matice Hrvatske u Velikoj Gorici, koji je organizirao promociju knjige u Muzeju Turopolja u svibnju 2019. g. Organizirala je susrete svoje generacije iz osnovne škole svakih 5 godina. Rezultat toga je knjiga sjećanja na naše velikogoričko djetinjstvo i mladost: "Spomenar jedne generacije", u izdanju POU Velike Gorice, sa svečanom promocijom u veljači 2018. g. Iste je godine izabrana za predsjednika Udruge antifašističkih boraca i antifašista Velike Gorice i okolnih općina, nastavljujući sizifovski posao očuvanja antifašističke baštine. Rezultat toga nastojanja jeste i ova knjiga s prikazom rada Udruge i željom da se tim putem povežemo bolje s domaćom sredinom i pošaljemo poruke zajedništva i suradnje na povijesnim temeljima ovog kraja.

SADRŽAJ

UVOD	4
I POGLAVLJE : ANTIFAŠIZAM U RATU I MIRU	7
POJAVA FAŠIZMA I ANTIFAŠIZMA U 20. STOLJEĆU.....	9
VELIKOGORIČKO PODRUČJE PRED RAT 1941.....	15
RAZVOJ POKRETA OTPORA NACIFAŠIZMU NA VELIKOGORIČKOM PODRUČJU TIJEKOM 2. SVJETSKOG RATA	19
UDARNA BRIGADA FRANJO OGULINAC SELJO-MILJENICA NARODA	23
IVAN MLADEN, PRVI KOMANDANT SELJINE BRIGADE.....	33
OSNIVANJE I RATNI PUT 34. UDARNE DIVIZIJE IV KORPUSA NOV I PO HRVATSKE.....	37
II POGLAVLJE: UDRUGA ANTIFAŠISTIČKIH BORACA I ANTIFAŠISTA GRADA VELIKE GORICE I OPĆINA ORLE, POKUPSKO I KRAVARSKO	47
KRONOLOGIJA RADA UDRUGE OD 1999. DO 2020.....	49
ČLANSTVO UDRUGE - GENERACIJA NA ODLASKU	75
ZAJEDNICA UDRUGA ZAGREBAČKE ŽUPANIJE I GRADA ZAGREBA	82
SAVEZ ANTIFAŠISTIČKIH BORACA I ANTIFAŠISTA RH	84
III POGLAVLJE: SPOMENICI ČUVARI POVIJESTI	91
SPOMENICI NOB-a	93
ZNAČAJNIJI SPOMENICI NA ŠIREM VELIKOGORIČKOM PODRUČJU	101
ZAŠTITA SPOMENIKA NOB-a KAO DIJELA KULTURNE BAŠTINE RH	121
LITERATURA	126
O AUTORICI	127